

รายงานฉบับสมบูรณ์ ระยะที่ 2

โครงการ “แนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของ
คลองบางเขน กรุงเทพมหานคร”
(1 มิถุนายน 2560 ถึง 31 มีนาคม 2562)

จัดทำโดย
สามารถ มั่งมีสิน และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

**โครงการ “แนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของ
คลองบางเขน กรุงเทพมหานคร”**

คณะผู้วิจัย

1.	นายสามารถ	มั่งมีสิน	หัวหน้าโครงการ
2.	นางพรนิภา	นันทวิช	นักวิจัย
3.	นางสาวเกียรติสุดา	ทมเปลี่ยน	นักวิจัย
4.	นางสาวพิจิตรา	ยัมจันทร์	นักวิจัย
5.	นายอาร์กซ์	เอี่ยมจ้อย	นักวิจัย
6.	พ.อ.อ.มโน	กล่อมเอียง	นักวิจัย
7.	นางอรชา	แก้วพวง	นักวิจัย
8.	นางอรรวรรณ	มั่งมีสิน	นักวิจัย
9.	พล.ท.ชลอ	ทองศาลา	นักวิจัย
10.	นางวราสนา	มหาสารินันท์	นักวิจัย
11.	นางสาวเชื้อมจิต	ทองศาลา	นักวิจัย
12.	นางสาวพิมลพรรณ	กลัดสุวรรณ	นักวิจัย
13.	นายสมชาติ	ชื่นใจ	นักวิจัย
14.	นางอุษา	ทองแจ้	นักวิจัย
15.	นายเผชิญโชค	เสนากาญจน์	นักวิจัย
16.	นายอุทร	วิวิศิรี	นักวิจัย
17.	นางสาวจิระวดี	หาญฤทธา	นักวิจัย
18.	นายสมศักดิ์	แสงอรุณ	นักวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเองและสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่ากระบวนการเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้แก่นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือ

กิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

.....

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	i
คำบอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ii
สารบัญ	
สารบัญตาราง	
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
ประเด็นการศึกษา	3
ขอบเขตการวิจัย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	6
แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย	6
แนวคิดการมีส่วนร่วม	15
บริบทชุมชน	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	38
กระบวนการวิจัย	38
กระบวนการสร้างทีมวิจัยและเตรียมการดำเนินกิจกรรม	40
กิจกรรมการประชุมประจำเดือน	40
กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลและสำรวจแหล่งน้ำเสีย	42
กิจกรรมชี้แจงโครงการวิจัย	44
กิจกรรมถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา	46
กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	47
กิจกรรมศึกษาความก้าวหน้าในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการน้ำเสียในปัจจุบันและอนาคตของหน่วยงานราชการ	48
กิจกรรมการอบรมกระบวนการเก็บข้อมูลและการใช้เครื่องมือการศึกษาชุมชน	49

สารบัญ (ต่อ)	หน้า
กิจกรรมลงพื้นที่กระบวนการเก็บข้อมูลชุมชน	50
กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีในการสร้างการมีส่วนร่วมในการ ทำงาน	51
กิจกรรมศึกษาดูงาน	53
กิจกรรมการเขียนรายงานการวิจัย	53
บทที่ 4 ผลการวิจัย	55
กระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการ จัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร	55
บททวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน	82
กระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่าย ในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร	96
การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม	97
แนวทางการสร้างเครือข่าย	101
การศึกษาดูงานที่ตลาดบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ	109
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	112
5.1 สรุปผลการวิจัย	112
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก ก รายงานการประชุม	
ภาคผนวก ข ภาพประกอบการทำกิจกรรม	

หัวข้อ	เนื้อหา	หน้า
ตารางที่ 1.1	แผนการดำเนินงาน	5
ตารางที่ 3.1	แผนกิจกรรมการดำเนินงาน	39
ตารางที่ 3.2	แสดงกิจกรรมการทำงานของทีมนักวิจัย	40

สารบัญตาราง

สารบัญรูป

หัวข้อ	เนื้อหา	
รูปที่ 2.1	แสดงประวัติและความเป็นมาของชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	26
รูปที่ 2.2	แสดงแผนที่และลักษณะของคลองบางเขน	30
รูปที่ 2.3	แสดงจุดเริ่มต้นของคลองบางเขน	31
รูปที่ 2.4	แสดงการจัดกิจกรรมการแห่เรือ	32
รูปที่ 2.5	แสดงการจัดกิจกรรมวันสงกรานต์	33
รูปที่ 2.6	แสดงอาหารสำหรับพื้นที่บ้านของชุมชนคลองบางเขน	34
รูปที่ 3.1	แผนภูมิแสดงการมีส่วนร่วมของเครือข่าย	55

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

คลองบางเขน มีต้นกำเนิดมาจากทางเกวียนในสมัยพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งถูกน้ำฝนไหลพัดดินตามร่องเกวียนลงแม่น้ำเจ้าพระยาจนกลายเป็นคลองเล็กๆ ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า "คลองเล่มเกวียน" หรือ "คลองเขิน" และเพี้ยนเป็นคลองบางเขน ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ได้มีการพัฒนาคลองต่างๆ ให้สะดวกต่อการคมนาคมเชื่อมโยงการเดินทางและเศรษฐกิจทั้งภายในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จึงได้ขุดขยายคลองบางเขนเนื่องจากเป็นคลองที่เชื่อมต่อผ่านย่านการค้าขายที่สำคัญในสมัยนั้นตั้งแต่ปากคลองแม่น้ำเจ้าพระยาไปรังสิต ห้วยบางกะปิ และจนถึงจังหวัดนครนายก คลองบางเขนเป็นเสมือนอุ้งข้าวอุ้งน้ำของชาวคลองบางเขนและเป็นเส้นทางเศรษฐกิจในการขนส่งสินค้าเพราะสมัยก่อนทุ่งบางเขนเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ทั้งสวนผลไม้ที่มีชื่อเสียง เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ส้มโอ มะไฟ เป็นต้น ทุ่งนาที่กว้างใหญ่ ชาวบ้านเลี้ยงชีพด้วยการทำเกษตรกรรมคลองบางเขนสมกับคำที่กล่าวกันว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” นอกจากนี้คลองบางเขนยังเป็นสายน้ำที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวคลองบางเขน คือ ประเพณีวันแรมสี่ค่ำ เดือนสิบสอง ซึ่งจะมีการการชักพระทางน้ำ ทอดผ้าป่าสามัคคี และการแข่งขันเรือพาย

พื้นที่คลองบางเขนเกิดน้ำท่วมตามฤดูกาลธรรมชาติในช่วงน้ำหลากเป็นปกติเกือบทุกปี ซึ่งในอดีตด้วยการดำรงวิถีเกษตรกรรมและอยู่กับธรรมชาติ บ้านเรือนเป็นบ้านไต้ถุนสูง และผู้คนใช้เรือสัญจรตามแม่น้ำลำคลองเป็นหลักอยู่แล้ว ชาวบ้านในท้องถิ่นนี้จึงไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นทุกข์มากกับภavnน้ำท่วม แต่ต่อมาสังคมเมืองเริ่มแผ่ขยายมาครอบคลุม พื้นที่เกษตรกรรมถูกเปลี่ยนเป็นหมู่บ้านจัดสรรรูปแบบบ้านเรือนเปลี่ยนจากบ้านไต้ถุนสูงเป็นแบบสมัยใหม่ ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาตั้งรกรากมากมาย การสัญจรไปมาใช้ถนนเป็นหลัก เมื่อเกิดน้ำท่วมผู้คนเริ่มเป็นทุกข์เนื่องจากน้ำท่วมบ้าน ท่วมถนน ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสะดวก ดังนั้น หลังจากเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี 25..... กรุงเทพมหานครจึงได้ดำเนินการสร้างประตูประบายน้ำเพื่อควบคุมระดับน้ำและการบริหารการระบายน้ำนอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 25..... ได้มีการก่อสร้างสะพานบนถนนประชาชื่นข้ามคลองบางเขน โดยคณะผู้ก่อสร้างได้ออกแบบโครงสร้างสะพานโดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการไหลของกระแสน้ำ และการสัญจรของชาวคลองบางเขน ในที่สุดสะพานก่อสร้างเสร็จโดยมีตอม่อกีดขวางทางน้ำ และเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำและการไหลของกระแสน้ำ และภายหลังมหาอุทกภัยในปี 2554 กรุงเทพมหานครยึดนโยบายปิดประตูประบายน้ำเป็นสำคัญ

คลองบางเขน ซึ่งมีความยาวประมาณ 10.4 กม. กลับกลายเป็นสายน้ำที่เปรียบเสมือนมนุษย์ที่กำลังจะหมดสิ้นลมหายใจ เนื่องด้วยปัญหาหลักที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. กรุงเทพมหานครปิดประตูน้ำคลองบางเขนมิให้น้ำเจ้าพระยาไหลขึ้นลงตามธรรมชาติมานานถึง 7 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 ถึง 2557 ส่งผลให้ระดับน้ำแห่งขอตไม่มีน้ำดีผันเข้าคลองเพื่อไล่ น้ำเสีย

2. ภาวะน้ำเน่าเสียเนื่องจากน้ำเสียของชุมชนใกล้เคียงระบายน้ำเสียลงคลองบางเขนตลอดเวลา ทำให้น้ำรวมจากคลองบางเขนเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นตลอดเวลา รวมทั้งการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงคลองซึ่งปัญหาดังกล่าวต่างมีความสัมพันธ์กันและได้ก่อให้เกิดผลเสียอย่างใหญ่หลวงกับชุมชนคลองบางเขน กล่าวคือ

1) สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเสียหายประเมินค่ามิได้ พืช สัตว์ ต่าง ๆ สัตว์น้ำลายชนิดสูญหายไป

2) ไม่สามารถใช้เรือเป็นพาหนะสัญจรตามที่เคยปฏิบัติกันมาในอดีตตามที่บรรพบุรุษของชุมชนคลองบางเขนใช้เรือเป็นพาหนะ

3) ชุมชนคลองบางเขนจำนวนมากยังทำเกษตรกรรม เช่น ปลูกผลไม้ ทุเรียน มังคุด มะไฟ ลองกอง ฯลฯ สองฝั่งคลองโดยเฉพาะฝั่งนนทบุรีไม่สามารถใช้น้ำจากคลองบางเขนได้ ทำให้ต้นไม้ทยอยแห้งตายไปเป็นจำนวนมาก

4) วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านที่ยึดโยงวิถีสังคมและความร่วมมือของของชุมชนกำลังจะสูญหาย

วันที่ 1 สิงหาคม 2547 พลโทชลอ ทองศาลา ซึ่งเป็นชาวบ้านพื้นเพเดิมแห่งท้องทุ่งคลองบางเขนได้เป็นผู้นำในการเชิญเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียงรวมกลุ่มกันในนามกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์วิถีชีวิต ธรรมชาติ ประเพณี และภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของสองฝั่งคลองบางเขน ต่อมาในวันที่ 7 เมษายน 2557 นายสามารถ มั่งมีสิน ซึ่งเป็นแกนนำในการรวมกลุ่มประชาชนตามแนวสองฝั่งคลองบางเขนตอนใต้ ได้หารือกับประธานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระดับและคุณภาพน้ำตลอดแนวลำคลองบางเขนโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับน้ำซึ่งวิกฤตมาก จึงจัดการประชุมหารือครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2557 ซึ่งที่ประชุมได้มีมติในการขยายขอบเขตการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนให้กว้างขวางและเป็นรูปธรรม โดยเปลี่ยนชื่อเป็น ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาระดับน้ำ คุณภาพน้ำ และฟื้นฟูประเพณีทางน้ำของคลองบางเขน ภายใต้แนวคิด “คลองสวย น้ำใส ใส่ใจรักษาสะอาด”

นานกว่า 10 ปี ที่ชาวบ้านกลุ่มแกนของคลองบางเขน ได้ดำเนินงานบนฐานของความพยายามจนสุดความสามารถเพื่อผลักดันในการการสร้างความตระหนักถึงปัญหาของคลองบางเขนและขอความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา สรุปได้ดังนี้

1. การทำความเข้าใจกับชุมชน การขยายสมาชิก และเครือข่าย

2. การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในคลองบางเขน เช่น คสช. กรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี กรมควบคุมมลพิษ เขตบางซื่อ เขตจตุจักร เขตหลักสี่ และสถาบันการศึกษา

ซึ่งยังได้รับความร่วมมือในระดับที่จัดว่าน้อยมาก และไม่สม่ำเสมอจึงไม่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืน กรมควบคุมมลพิษได้ตรวจคุณภาพน้ำเมื่อเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2557 พบว่าคลองบางเขนยังคงมีคุณภาพน้ำไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินและอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้โดยสิ้นเชิง ถึงแม้ว่า กรุงเทพมหานครได้เริ่มตระหนักถึงปัญหาและให้ความร่วมมือกับชมรมฯในการดำเนินกิจกรรม ประการสำคัญ เปิดประตูระบายน้ำ และรักษาระดับน้ำในคลองบางเขน

ในระดับที่ชาวบ้านพึงพอใจแล้วก็ตามแต่ยังไม่มี ความชัดเจนว่าจะมีความยั่งยืนอย่างไร กอปรกับน้ำเสียจากแหล่งต่างๆ ยังคงถูกระบายลงคลองบางเขนอยู่ตลอดเวลา ประการสำคัญชมรมฯ ยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และเครือข่ายของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร

ประเด็นการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ ความกว้างจากลำคลองบางเขนขึ้นไปข้างละ 2 กม. (เฉพาะริมคลอง ๒ ฝั่งคลอง) ระยะความยาวจากริมปากแม่น้ำเจ้าพระยาถึง วัดเทวสุนทรพื้นที่ 2 ฝั่งคลองบางเขนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี/ เขตบางซื่อ / เขตเทศบาลนครนนทบุรี / เขตจตุจักร / เขตหลักสี่

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ชุมชนที่ตั้งอยู่ริมคลองบางเขน

ระยะเวลาดำเนินการ 18 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2561

ขั้นตอนการศึกษา

1. ประชุมทีมวิจัย 1 ครั้ง/เดือน อย่างน้อย

2. เวทีชี้แจงโครงการ
 - 2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 11 หน่วยงาน 1 ครั้ง 30 คน
 - 2.2 ชุมชน จำนวน 7 ครั้ง 210 คน ระยะเวลา 2 เดือน
3. เวทีออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลา 6 เดือน
5. เวทีวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษาข้อมูล
6. เวทีรับฟังความคิดเห็น
 - 6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 1 ครั้ง 30 คน
 - 6.2 ชุมชน จำนวน 3 ครั้ง ๆ ละ 50 รวม 150คน
7. ศึกษาดูงาน
8. เวทีถอดบทเรียนและออกแบบการทดลอง
9. ทดลอง
10. เวทีสรุปผลการทดลองและบทเรียนการดำเนินงาน
11. เวทีเผยแพร่ผลงานวิจัย
12. รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิจัย

1. ทราบถึงแหล่งกำเนิดน้ำเสีย
2. รูปแบบการมีส่วนร่วม
3. ทราบถึงวิธีการแก้ไขปัญหามลพิษ และน้ำเสียของคลองบางเขน
4. ทราบถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย

เชิงพัฒนา

1. สมาชิกชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนเพิ่มขึ้น
2. ได้คลองบางเขนที่มีลักษณะคลองสวยงาม มีภูมิทัศน์สวยงาม
3. คีนชีวิตให้สัตว์น้ำมีสัตว์น้ำในลำคลองเพิ่มขึ้น
4. ได้เครือข่ายในการจัดการน้ำเสียคลองบางเขน

ตารางแผนการดำเนินงาน
โครงการแนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร
ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2559 ถึง 31 ธันวาคม 2561

กิจกรรม	เดือนที่ปฏิบัติ																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1. ประชุมทีมวิจัย																		
2. เวิร์กช็อปโครงการ																		
3. เวิร์กช็อปการเก็บรวบรวมข้อมูล																		
4. เก็บรวบรวมข้อมูล																		
5. เวิร์กช็อปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา																		
6. ศึกษาดูงาน																		
7. เวิร์กช็อปรับฟังความคิดเห็น																		
8. เวิร์กช็อปถอดบทเรียนและออกแบบการทดลอง																		
9. ทดลองกระบวนการเรียนรู้																		
10. เวิร์กช็อปสรุปผลการทดลองและบทเรียนการดำเนินงาน																		
11. เวิร์กช็อปเผยแพร่ผลงานวิจัย																		
12. รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์																		

บทที่ 2

บริบทและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง และเพื่อศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี บริบทชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. บริบทชุมชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายนับเป็นวิธีการทำงานที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคธุรกิจและการทำงานในเชิงพัฒนาสังคม ซึ่งแนวความคิดของระบบเครือข่ายได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2513 โดยเริ่มจากธุรกิจของการจัดหางานท่าและการสรรหาบุคคลที่เหมาะสม

สำหรับในทางสังคมวิทยา เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network) ที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจนรู้ว่าใครเป็นสมาชิก มีความเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นหรือมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะเห็นเป็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ (1) เครือข่ายการแลกเปลี่ยน (2) เครือข่ายการติดต่อสื่อสารและ (3) เครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน

เครือข่ายไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคนหรือกลุ่มองค์กร ต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอกัน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่มหรือองค์กรมาก (Boissevain and Mitchell, 1973 อ้างถึงในกรมการพัฒนาชุมชน, 2547:1-2)

แนวทางการวิเคราะห์เครือข่ายสามารถนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับโลกสิ่งต่างๆที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ เรียกว่า จุด (Node) ถ้ามีการเชื่อมโยงระหว่างจุดต่างๆ ความสัมพันธ์ (Relationships) ของจุดเหล่านี้ก็คือเครือข่าย (Network) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีจะสามารถทำให้บุคคลในองค์กรมีการเชื่อมโยง

ประสานงานกันและกันที่ดีขึ้น รวมทั้งสามารถดึงทรัพยากรของแต่ละองค์กรมาประสานเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างเครือข่ายในการทำงานเชิงพัฒนา มีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพ้องพียงซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะแข่งขันกัน ทฤษฎีและแนวคิดที่อธิบายการสร้างเครือข่ายการทำงาน ได้แก่

1. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) อธิบายถึง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน เหตุผลหลักที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจ คือ แต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกันหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

2. แนวคิดการรวมพลัง (Synergy) เป็นการนึกกำลังในลักษณะที่มากกว่า $1+1 = 2$ แต่ต้องเป็น $1+1 > 2$ หมายความว่า การรวมพลังกันทำงานนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยว

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีนักคิดคนสำคัญ คือ Richard Emerson ซึ่งต่อยอดความคิดมาจาก George C. Homans โดยมีฐานคติ (Assumption) คือ เครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ความหมายของเครือข่ายทางสังคม (Social Network Meaning) มีผู้ให้นิยามของคำว่าเครือข่ายทางสังคม ไว้หลายความหมาย โดยผู้เขียนขอเสนอโดยสังเขป ดังนี้

ใน Encyclopedia of Sociology (Volume 4 : S-Z Index) (1992 : 1887) ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ว่าหมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดเรียงความสัมพันธ์ (Patterned Arrays of Relationship) ระหว่างปัจเจกชน (Individual) ที่ร่วมกระทำการในสังคม

The SAGE Dictionary of Sociology (2006 : 239) ให้นิยามว่า เครือข่ายทางสังคม คือ รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกชน (Individual) ซึ่งนักสังคมวิทยาถือว่าเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการศึกษา และใช้วิธีศึกษาโดยการสังเกต (Observation) ก่อนจะเขียนออกมาเป็นแผนที่ปฏิสัมพันธ์ (Interaction Mapping)

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (2547 : 6) ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่ายเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย

Alter และ Hage (1993 อ้างถึงในนฤมล นิราทร, 2543 : 6) กล่าวว่า เครือข่าย (Network) คือ รูปแบบทางสังคม ที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการร่วมกันทำงาน เครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้ และองค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน ส่วน Jeremy Boissevain (1974 : 22) ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมี การติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) และองค์กร (Organization) ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน

ประเภทของเครือข่ายทางสังคม (Type of Social Network) สามารถแบ่งได้ในหลายรูปแบบ ดังนี้

นฤมล นิราทร (2543 : 18-21) ได้จำแนกเครือข่ายทางสังคมมี 4 มิติ ดังนี้ 1) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ 2) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม 3) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสาววัดนักรเรียน 4) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวดิ่ง คือ (1) เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน และ (2) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

การสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network Construct)

การสร้างเครือข่าย (Networking) หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มองค์กร หรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิระหว่างองค์กรสมาชิก ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย (นฤมล นิราทร, 2543 : 8)

สำหรับเหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้น นฤมล นิราทร (2543 : 11-12) กล่าวว่า เป็นเพราะ (1) ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก (2) ต้องการทรัพยากรในการทำงาน (3) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน (4) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา (5) ต้องการประหยัด และ (6) ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547 : 55-58) ให้เหตุผลว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคม เกิดจาก (1) สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน หลากหลาย และขยายตัว จนเกิน

ความสามารถของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่ม ที่จะดำเนินการแก้ไข (2) เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคม และ (3) เพื่อให้การประสานผลประโยชน์เป็นไปอย่างเท่าเทียม จะเห็นได้ว่าเหตุผลสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ การมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคล ซึ่งไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร อันจะส่งผลให้สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเป็นการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคม (Social Network Components) มีนักวิชาการหรือผู้รู้ได้กำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคมไว้หลายแนวทาง ดังนี้

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547 : 48-49) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย (1) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก (2) จุดมุ่งหมาย (3) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก (4) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน และ (5) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 36-43) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายว่ามีอยู่ 7 ประการ ประกอบด้วย (1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (5) มีกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (6) มีการพึ่งอิงร่วมกัน และ (7) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

Waner (อ้างถึงในปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธ์, 2546 : 9) กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่าย โดยใช้ตัวอักษรย่อภาษาอังกฤษ คือ LINK ซึ่งประกอบด้วย (1) การเรียนรู้ (Learning) (2) การลงทุน (Investing) (3) การดูแล (Nursing) และ (4) การรักษา (Keeping)สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย (1) สมาชิกของเครือข่าย (2) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (3) การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (4) การสื่อสารภายในเครือข่าย (5) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมจะเน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายสังคมว่า จะส่งผลต่อพฤติกรรมซึ่งกันและกันอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยเรื่องรูปแบบและลักษณะของเครือข่ายสังคมมาอธิบายพฤติกรรมของบุคคลด้วย Jeremy Boissevain ได้เสนอลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายสังคมไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้ (Boissevain, 1974 : 35-39)

1. ความสัมพันธ์อันหลากหลาย ด้วยบทบาทที่มีในสังคม : ความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Diversity of Linkage : Multiplexity) โดยลักษณะของความสัมพันธ์แบบนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เนื่องจากในเครือข่ายทางสังคมนั้น จะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ โดยที่บุคคลแต่ละคนนั้นมิได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน เช่น บทบาทของแม่ บทบาทลูก บทบาทอาจารย์ บทบาทนักศึกษา บทบาทของเพื่อน เป็นต้น ดังนั้น บุคคลสองคนอาจมีความสัมพันธ์กันได้ ทั้งในบทบาทเดียว (Single Role) หรือหลายบทบาทประกอบกัน (Multiple Roles) เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเดียว (Uniplex or Single-Relation) และความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multiplex or Multi-Relation) ตามลำดับ ซึ่งบทบาทแต่ละบทบาทจะมี

ปทัสฐาน (Norms) และความคาดหวัง (Expectation) เป็นตัวชี้แนะแนวทางพฤติกรรมที่จะปฏิบัติต่อกันและกัน

2. ความสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยน (Transactional Contact) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายทางสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ที่กล่าวมาในช่วงต้นของบทความนี้ เนื่องจากบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวัง (Expect Role/Functions) ในสังคม หรือตามปทัสฐาน (Norms) ที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ เช่น เงินทอง สิ่งของ หรือความช่วยเหลือที่ก่อให้เกิดบุญคุณที่ต้องมีการตอบแทนกันในภายภาคหน้า โดยที่ตัวบุคคลเป็นผู้ตัดสินใจเองในการที่จะเลือก หรือมีพฤติกรรมอย่างไร หรือแลกเปลี่ยนอะไรกับอีกบุคคลหนึ่ง เช่น ความเป็นเพื่อนระหว่าง นายดำกับนายแดง อาจเป็นไปได้ทั้งในเรื่องของความรัก ความซื่อสัตย์ ความสนิทสนม การให้ของกำนัล การให้ยืมเงินทอง แต่ทั้งคู่ก็อาจเลือกที่จะแลกเปลี่ยนในเพียงบางสิ่งบางอย่างซึ่งกันและกันเท่านั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมหรือความพอใจที่จะได้จากการแลกเปลี่ยนนั้นๆ ด้วย

3. ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน (Directional Flow) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนนั้น สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน (Cooperative) หรือแข่งขันกัน (Competitive) ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุล (Balance Reciprocity) และไม่สมดุลกัน (Negative Reciprocity) ขึ้น ในที่นี้หมายถึงการได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน ทั้งในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน โดยฝ่ายหนึ่งอาจได้รับมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

4. ความถี่และระยะเวลาของความสัมพันธ์ (Frequency and Duration of Relationship) ความถี่ของความสัมพันธ์ (Frequency of Relationship) ถือเป็นปัจจัยที่นำไปสู่คุณภาพของความสัมพันธ์ในลักษณะการเกิดความสัมพันธ์เชิงซ้อน และในทำนองเดียวกันความถี่ของความสัมพันธ์ ก็เป็นผลเนื่องมาจากความสัมพันธ์เชิงซ้อน ความผูกพันและความมีอิทธิพลต่อกันและกันในด้านพฤติกรรมนั้น จึงขึ้นอยู่กับความถี่และความบ่อยครั้งของการพบปะสัมพันธ์กัน ประกอบขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาของความสัมพันธ์ด้วย ยิ่งบุคคลมีความสัมพันธ์กับอีกบุคคลหนึ่งบ่อยครั้งและมีระยะเวลาของการรู้จักกันนานเพียงใด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน จะมีอิทธิพลกำหนดพฤติกรรมของกันและกันมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากว่ามีความผูกพันมาก แต่ความถี่ของความสัมพันธ์อย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะทำนายอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือพฤติกรรมของบุคคลได้ เช่น หากเราเดินทางไปทำงาน และพบกับพนักงานทำความสะอาดทุกวัน ก็ไม่ได้หมายความว่าพนักงานทำความสะอาดนั้นจะมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมของเรา ในทางตรงกันข้ามแม้ว่าเราจะไม่ได้เจอน้องชายถึงสองปี แต่เราก็มีความรักให้แก่เขาและยินดีที่จะทำตามคำขอของเขา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าระยะเวลาของการมีความสัมพันธ์กัน อาจใช้เป็นตัวชี้วัด (Indicator) ในการทำนายอิทธิพลที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าความถี่ของการพบปะกัน

นอกจากลักษณะของความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายทางสังคมทั้งสี่ข้างต้น Boissevain ยังได้เสนอต่อไปอีกว่า สิ่งที่จะต้องคำนึงและวิเคราะห์ร่วมไปด้วย คือ ลักษณะของโครงสร้างของ

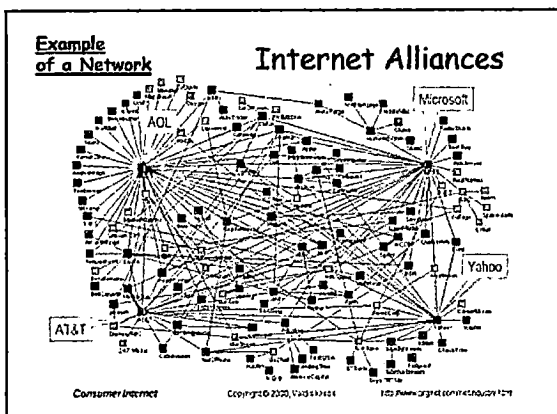
เครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย (1) ขนาดของเครือข่าย (2) ความหนาแน่นภายในเครือข่าย (3) ความเกี่ยวพันกันภายในเครือข่าย (4) ตำแหน่งของบุคคลภายในเครือข่าย และ (5) กลุ่มของความสัมพันธ์ของบุคคลในเครือข่าย

การประยุกต์ใช้แนวคิดในการศึกษาวิจัย (Example of Concept Applied in Study and Research) ดังนี้

ประชากรศรี แสนภักดี (2549 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างผังเครือข่าย (Network Mapping) (2) การจัดทำแผนที่ความรู้ (3) การบริหารความรู้ และ (4) การสรุปบทเรียนร่วมกันของเครือข่าย

เกษมสานต์ ชัยศิลป์ (2548 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน พบว่า การพัฒนาเครือข่ายมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (2) การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน (3) การถ่ายทอดข้อมูลของเครือข่ายให้ผู้อื่นรับรู้ (4) การสรรหาบุคคลเข้าร่วม และ (5) การจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงาน

ศิริพงษ์ บุญฤกษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน พบว่า เครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

เมื่อสังคมเราเข้าสู่ยุคสังคมเครือข่ายขนาดใหญ่แบบอินเทอร์เน็ตที่ประกอบด้วยเครือข่ายย่อยจำนวนมากต่อเชื่อมกัน ซึ่งค่อนข้างสลับซับซ้อน ดังเช่นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตลาดระดับโลกอย่างบริษัทการ์ตเนอร์ (Gartner) ได้ทำการวิเคราะห์ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ว่า เทคโนโลยีที่เชื่อว่าจะสร้างผลกระทบอย่างมากแก่ภาคธุรกิจในช่วง 10 ปีต่อจากนี้หนึ่งในนั้น ได้แก่ การวิเคราะห์เครือข่ายทาง

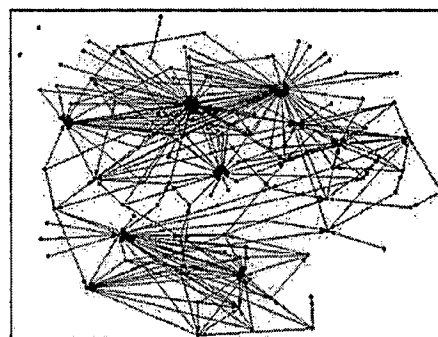
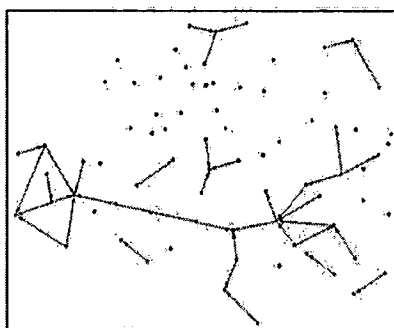
สังคม การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยง (linkage) ต่างๆ ของผู้กระทำทางสังคมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ศึกษากระบวนการ (process) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม เน้นถึงกระบวนการปรับตัวและความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงไม่ได้ถูกกำหนดให้มีลักษณะตายตัวตามแบบแผนทางวัฒนธรรมหรือตามลักษณะองค์กรทางสังคม แต่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ บทบาทของบุคคลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลานอกจากนี้การวิเคราะห์เครือข่ายยังให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ต่างๆระหว่างผู้กระทำหรือกลุ่มทั้งหลายมากกว่าจะเน้นที่คุณลักษณะต่างๆ (attributes) ของผู้กระทำหรือลักษณะของสมาชิกในกลุ่มของผู้กระทำเหล่านั้น ลักษณะเด่นของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมคือเป็นความพยายามที่จะศึกษา อธิบายโครงสร้างทางสังคม โดยพิจารณาลักษณะการกระทำความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจก

หรือกลุ่มที่นำไปสู่ โครงสร้างสังคมและลักษณะที่โครงสร้างสังคมก่อให้เกิดหรือจำกัด(constrain) การกระทำและความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกหรือกลุ่ม รวมทั้งลักษณะที่ทัศนคติและพฤติกรรมต่างๆ ของผู้กระทำทั้งหลายที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันถูกกำหนดภายในบริบททางสังคมที่การกระทำนั้นๆเกิดขึ้น

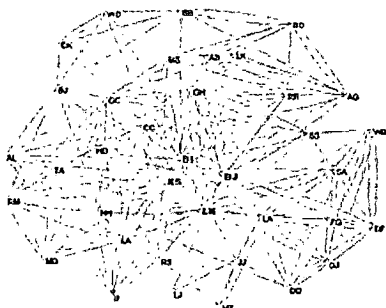
การใช้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในการวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ด้านข้อมูลในเครือข่ายขององค์กร เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนหรือการวางแผนผังสมัยใหม่ที่คำนึงถึงบทบาทขององค์กรด้านสังคมที่หลากหลาย ผู้มีส่วนได้เสียที่มากมาย จากเดิมที่นักวางแผนเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่เสมือนต้องรู้เรื่องราวในการวางแผนแบบองค์รวม (Comprehensive planning) มาเป็นการวางแผนแบบประสานร่วมมือกัน (Collaborative planning) ที่ต้องอาศัยความร่วมมือด้านข้อมูลจากภาคีต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมสามารถตอบปัญหาสำคัญๆ เช่น ใครมีบทบาทสำคัญในองค์กรในด้านต่างๆ, แต่ละหน่วยงานทั้งในและนอกองค์กร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร, ข้อมูลในองค์กรและระหว่างองค์กร ถูกส่งจากใคร ไปหาใคร, ข้อมูลไปกระจุกตัวอยู่ที่ไหน เกิดปัญหาคอขวดของข้อมูลหรือไม่, ทำไมข้อมูลไปไม่ถึงผู้ต้องการรับ, ใครหรือหน่วยงานไหน มีศักยภาพ แต่ถูกละเลย เป็นต้น

ความร่วมมืออย่างกว้างขวางระหว่างองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ภารกิจสามารถบรรลุวัตถุประสงค์โดยเฉพาะงานขนาดใหญ่ (เช่น การแสวงหาความร่วมมือกับท้องถิ่น และ/หรือ องค์กรภาคเอกชนในการสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งตลอดลำน้ำโขง) เพราะแต่ละกลุ่มและแต่ละองค์กรก็มีความรู้ความถนัดที่ต่างกัน และความรู้เหล่านั้นจะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อเกิดสะพานเชื่อมความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย แต่ความพยายามในการเชื่อมโยงความรู้ของเครือข่ายเข้าด้วยกัน มักประสบอุปสรรคหลากหลาย เช่นการที่ผู้มีอำนาจ ตัดสินใจไม่ทราบแหล่งความรู้ที่ต้องการอยู่ที่หน่วยงานไหน ใครควรจะส่งข้อมูลให้ใคร ทำให้ข้อมูลที่ดีเหมือนจะมีพร้อมไม่สามารถถูกรวบรวมและสังเคราะห์ เมื่อรวบรวมปัญหาดังกล่าวเข้าด้วยกัน จะเห็นว่า เกิดจากการที่องค์กรมองไม่เห็นโครงสร้างที่แท้จริงของเครือข่ายของตน ทำให้ไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่างๆ ในเครือข่าย การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมสามารถตอบปัญหาสำคัญๆ ดังกล่าว ได้โดยการแปลงข้อมูลเป็นแผนภาพที่ผู้อ่าน สามารถทำความเข้าใจคุณลักษณะต่างๆ ของความสัมพันธ์ทั้งในและนอกองค์กรได้

เครือข่ายความร่วมมือลงแขกเกี่ยวข้าวของหมู่บ้าน ก และ หมู่บ้าน ข

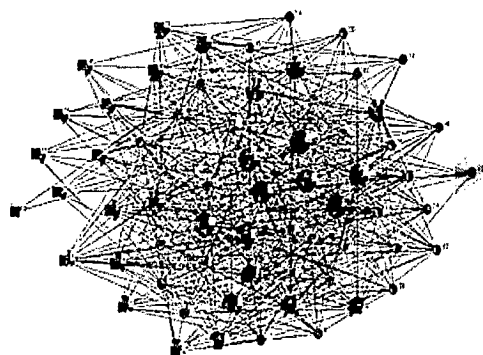
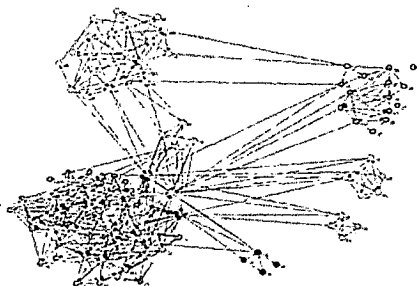
ภาพจากการวาดเครือข่ายย่อมส่งนัยยะถึงความสัมพันธ์ในชุมชนได้พอสมควร ในหมู่บ้าน ก ความสัมพันธ์ที่ต้องอาศัยแรงเพื่อนบ้านในการเก็บเกี่ยวข้าวค่อนข้างน้อย กระทั่งบนกระแค้น เมื่อเทียบกับหมู่บ้าน ข ซึ่งเราอาจตีความในแง่บวกได้ว่า หมู่บ้าน ก ที่เป็นอย่างนี้ เพราะมีความสามารถในการเก็บเกี่ยวข้าวด้วยตัวของตัวเอง มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยแรงจากเพื่อนบ้านมากนัก แต่กระนั้นก็ตาม ในแง่มุมมองของนักวางแผนที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการกำหนดแผนงานหรือโครงการ หมู่บ้าน ข มีความน่าสนใจหากต้องใช้พลังของความเป็นชุมชนที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการ

หรือแผนภาพเครือข่ายที่แสดงการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้านพัฒนานี้ จะพบว่า หน่วยงาน KS, LK, BJ และ BI เป็นศูนย์กลางที่ข้อมูลจากหลายแหล่งไหลเข้ามา หน่วยงานเหล่านี้จึงเป็นหัวใจสำคัญของงานที่ขาดไม่ได้ กระนั้นก็ชี้ให้เห็นจุดอ่อนของเครือข่ายนี้ว่าต้องพึ่งพาหน่วยงานทั้งสี่เป็นอย่างมาก ทำให้เสี่ยงหากเครือข่ายสูญเสียหน่วยงานทั้งสี่ไป

อาจกล่าวได้ว่ากราฟวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม สามารถเปิดเผยให้เห็น- การติดขัดของข้อมูล หรือการที่ข้อมูลไปกระจุกตัวอยู่ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง- จำนวนเส้นทางความสัมพันธ์ ซึ่งหากแต่ละหน่วยงานมีจำนวนเส้นทางความสัมพันธ์กันน้อยย่อมหมายถึง ความว่าข้อมูลไม่เชื่อมถึงกัน- ระยะห่างระหว่างหน่วยงาน หากหน่วยงานอยู่ห่างกันมาก ย่อมต้องใช้เวลาในการส่งข้อมูลถึงกัน- หน่วยงานที่หลุดออกจากเครือข่าย บ่งบอกถึงการเป็นหน่วยงานที่ไม่เชื่อมข้อมูลกับใครเลย เป็นการสูญเสียทรัพยากรในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากหน่วยงานนั้นมีความสามารถมาก

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมยังสามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ เช่น ความร่วมมือของภาคีกลุ่มต่างๆ สิ้นน้ำเงินและแดง แทนภาคีแต่ละกลุ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างคลัสเตอร์อุตสาหกรรมในภูมิภาคหนึ่งๆ

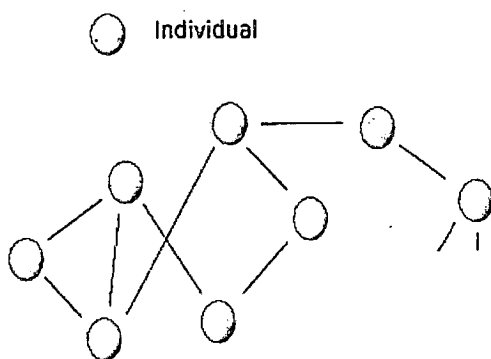
จากตัวอย่างเครือข่ายคลัสเตอร์อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่บ้านเราส่งเสริมกันอย่างมากในขณะนี้ มีคำถามที่น่าสนใจจริงๆ คลัสเตอร์กับเครือข่ายทางสังคมไปด้วยกันหรือไม่ และทำไมเครือข่ายทางสังคมจึงจำเป็นสำหรับทุนทางสังคม และสุดท้ายต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction cost) คืออะไร ทำไมต้องมาเกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคม

ในความหมายของคลัสเตอร์ หมายถึง กลุ่มของสิ่งของหรือคน ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในด้านของสังคม social cluster หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท ญาติ ที่ทำงาน เพื่อนบ้าน ซึ่งแต่ละคนในกลุ่มสังคมนั้นจะมีความสัมพันธ์กับคน ภายนอกกลุ่มทำให้เกิดเป็นเครือข่าย เช่น เรารู้จักคนใน social cluster เราแล้ว เมื่อมีโอกาสเข้าร่วมหลักสูตรการอบรม เรื่องใดและไม่ว่าจะระดับไหนก็ตาม นอกจากเนื้อหาวิชาความรู้ที่จะได้รับแล้ว ยังได้รู้จักอาจารย์จากที่ ต่างๆ รู้จักเพื่อนๆ จากหลายสาขาอาชีพและหลายจังหวัด สร้างเป็นเครือข่ายเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่า คลัสเตอร์กับเครือข่ายทางสังคมเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้และส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ในอีกด้านหนึ่งที่เรียกว่า Economic Cluster (Porter's cluster ตั้งชื่อตาม Michael Porter, ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด) Porter's cluster or competitive cluster หมายถึง กลุ่มของหน่วยงานหรือบริษัทต่างๆ ที่รวมกันเป็นกลุ่มในที่ที่มีทรัพยากรต่าง ๆ มากพอ เพื่อที่จะได้เปรียบในด้านการแข่งขันกับที่อื่นในโลก เช่น Techno clusters เป็นแหล่งของเทคโนโลยี ระดับสูง, Historic knowhow-based clusters เป็นกลุ่มที่สะสมความรู้ในอดีตมานาน ส่วนมากใน ด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีข้อได้เปรียบ 3 ประการคือเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตในกลุ่ม, สร้าง นวัตกรรมในสาขาได้ดี, กระตุ้นการสร้างธุรกิจใหม่ในสาขาได้ดี ตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ คือ Silicon valley ของแคลิฟอร์เนีย เป็นกลุ่มในด้าน computer technology, Bangalore ของอินเดีย ทางด้าน software outsourcing, Paris ของฝรั่งเศสกับแฟชั่นแบบ Haute couture หรือ Toulouse ของฝรั่งเศสเช่นกัน ทางด้าน aerospace, Cambridge ของอังกฤษ ทางด้าน biotechnology and electronics, หรือAntwerp ทางด้าน diamond center ใน Rotterdam, Albany Tech Valley ของ New York State ทางเรื่อง nano technology ซึ่งคลัสเตอร์ทาง เศรษฐกิจเหล่านี้ก็ยังมี เครือข่ายภายในกลุ่มและนอกกลุ่มของตนเพื่อเพิ่มความได้เปรียบในการ แข่งขันอีกด้วย

ทำไมเครือข่ายทางสังคมจึงจำเป็นสำหรับทุนทางสังคม (Social Capital)

คำว่า เครือข่ายทางสังคม หรือ “Social Network” มาจาก J.A.Barne ซึ่งหมายถึง โครงสร้างทางสังคมระหว่างคนหรือองค์กร ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งแบบหลวมและแบบแน่น แพน ในทางทฤษฎีแล้วเครือข่ายทางสังคมจะเป็นการนำเสนอความสัมพันธ์ในความหมายของ Node (คนหรือองค์กร) และ Tie (ความเชื่อมโยง) ซึ่งมีการ tie หลายแบบระหว่าง node

เครือข่ายทางสังคม ถูกนำมาใช้ประเมินค่าทุนทาง สังคม โดยการดูเป็นแผนผังโดยใช้การแทนค่า node ด้วยจุดและแทนค่า tie ด้วยเส้น รูปร่าง ของ เครือข่ายทางสังคมช่วยบอกว่าเครือข่ายนั้น มีประโยชน์มากน้อยแค่ไหนได้ เครือข่ายที่เล็ก และแน่นจะมีประโยชน์น้อยต่อสมาชิกใน เครือข่าย ในทางตรงข้ามเครือข่ายที่หลวม (weak ties) เชื่อมโยงออกนอกสมาชิกมาก เป็น เครือข่ายเปิด มักจะมีประโยชน์ในการได้รับ

ความคิดใหม่ ได้รับโอกาสใหม่แก่สมาชิกในเครือข่ายมากกว่าเครือข่ายปิด ตัวอย่างเช่น กลุ่มเพื่อน

มากจะได้รับข้อมูลมากกว่า จึงเป็นเหตุให้ได้รับความสำเร็จมากกว่า จะเห็นได้ว่า เครือข่ายทางสังคมมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการเป็นทุนทางสังคมที่จะเพิ่มความสำเร็จให้กับตัวบุคคลและองค์กร

เครือข่ายทางสังคมกับต้นทุนทางธุรกรรม เชื่อมโยงกันอย่างไร

ประเด็นสำหรับประเด็นนี้ อาจเป็นคำตอบว่าทำไมภาคธุรกิจถึงตื่นตัวในการเรียนรู้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมกันมากขึ้น นอกจากเรื่องของการทำงานเข้าใจความสัมพันธ์ในองค์กร การไหลของข้อมูลข่าวสาร ตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น หากแต่ต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Cost) หมายถึงการดำเนินการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การติดต่อทางธุรกิจ และรวมถึงต้นทุนสำคัญๆ ตามที่ศัพท์ทางบริหารธุรกิจเรียกกันว่า Information cost, Negotiation cost, Enforcement cost ในทางธุรกิจแล้วหมายถึงต้นทุนแฝงที่เกิดขึ้นจากการซื้อขายสินค้า ซึ่งอาจจะเกิดได้ทั้ง ทางฝั่งผู้ซื้อและฝั่งผู้ขาย โดยที่ต้นทุนเหล่านี้มักจะอยู่ในรูปแบบของ Time cost มากกว่ารูปแบบที่เป็นเงินสดโดยตรง ต้นทุนทางธุรกรรมเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินต่างๆ เช่น ในการซื้อและขายหุ้น ค่าคอมมิชชั่นก็เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ แม้ไปซื้อกล้วยหอม ค่าใช้จ่ายไม่ได้มีค่ากล้วยหอมอย่างเดียวยังมีค่าความพยายามที่จะไปซื้อ ค่าเดินทาง ค่ารถคิวจ่ายเงิน

การที่คนหรือองค์กรมีเครือข่ายที่ดี เป็นเครือข่ายที่กว้างขวางและเต็มไปด้วยความช่วยเหลือกันทางด้านต่างๆ จะทำให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่างๆ ลงอย่างมาก เช่น ถ้าเราต้องการซื้อส้มตำไถ่อย่างทีอ่อยที่สุดในโลก ถ้าเราไม่มีเครือข่าย เราอาจจะต้องเสียค่ารถ ค่าโทรศัพท์ ไปสอบถามตามที่ต่างๆ และอาจไม่ได้ของที่ดีที่สุดและถูกที่สุดอีกด้วย แต่ถ้าเรามีเครือข่ายที่ดี เราเพียงแคโทรไปหาเพื่อน เราก็จะได้ส้มตำไถ่อย่างทีอ่อยที่สุดได้ เป็นการลดต้นทุนทางธุรกรรมโดยเครือข่ายทางสังคมที่ดีได้ด้วย และที่เห็นได้ชัดที่สุดในปัจจุบันคือ เครือข่ายทาง Internet สามารถลดต้นทุนต่างๆ ลงได้มาก เช่น ค่าคอมมิชชั่นในการซื้อขายหุ้น ค่าเครื่องบิน การหาสินค้าและข้อมูลต่างๆ โดยเสียค่าใช้จ่ายทางธุรกรรมน้อยมากๆ แน่นนอนว่ามีธุรกิจหลายๆ ประเภทที่เติบโตและแข่งขันได้ด้วยการลดต้นทุนทางธุรกรรม ธุรกิจเหล่านี้มักมาในรูปแบบของ "ตัวกลาง" และกุญแจสำคัญที่ธุรกิจเหล่านี้มอบให้ลูกค้าคือ "ความสะดวก" ตัวอย่าง เช่น 7-Eleven, ATM, eBay, Google ฯลฯ กระนั้นอย่าลืมด้วยว่า ธุรกิจเหล่านี้ยืนหยัดอยู่ได้ ก็เพราะการมี "เครือข่าย" ที่ดีเยี่ยมด้วย

ดังนั้นการเรียนรู้เครือข่าย และการวิเคราะห์เครือข่ายให้เป็น จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านการวางแผน หรือการบริหารงาน เพราะจะเผยให้เห็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งการทำงานที่มองไม่เห็นในตอนแรกเป็นที่ปรากฏขึ้น, เปิดเผยความเชี่ยวชาญที่แฝงเร้นและไม่ได้ถูกใช้ในเครือข่าย, เปิดเผยรอยแตก หรือความไม่เชื่อมต่อในเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นรอยแตกที่เกิดจากความแตกต่างของลักษณะองค์กร หรือแม้แต่ความแตกต่างทางเพศ อายุ ชาติพันธุ์ การศึกษา, เปิดเผยความร่วมมือในหลายๆ ระดับ ไม่ว่าจะเป็นแบบข้ามแผนก ข้ามลำดับชั้น ข้ามองค์กร เป็นต้น และยังสามารถใช้ติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม โดยปกติแล้วจะประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1. เลือกรูปแบบเป้าหมายที่ต้องการศึกษา เช่น คลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหม่ภาคอีสาน หรือกลุ่มภาคต่างๆ ในการวางแผนภาค หรือแผนต่างๆ ในสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

2. เลือกประเภทความสัมพันธ์ที่ต้องการศึกษา เช่น การไหลของวัตถุดิบ, การสื่อสาร, ความเชื่อถือ หรือการไหลของข้อมูล
3. ศึกษากลุ่มเป้าหมายและความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ทำแบบสำรวจ การสังเกตการณ์
4. นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกเป็นรูปแบบที่โปรแกรมสร้างแผนภาพเครือข่ายทางสังคมเข้าใจได้ เช่น ใน MsExcel
5. นำข้อมูลที่บันทึกแล้วมาเปิดในโปรแกรมสร้างแผนภาพเครือข่าย เช่น Ucinet, NetDraw ฯลฯ เพื่อให้โปรแกรมสร้างแผนภาพออกมา
6. นำแผนภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบปัญหาที่ถาม โดยอาจใช้โปรแกรมช่วยวิเคราะห์
7. นำผลลัพธ์ที่ได้มาปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือปรับปรุงต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. ความเป็นมาของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปรีชา เวสารัชช์ และ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2544, หน้า 101-102) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท ไม่มียุคใดและประเทศใดที่ไม่พัฒนามาจากการร่วมมือของประชาชน สำหรับประเทศไทย เฉพาะที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าจารึกไว้ระหว่าง พ.ศ. 1826 ถึง พ.ศ. 1860 หรือ เมื่อ 700 ปีที่แล้ว มีข้อความตอนหนึ่งในจารึกด้านที่ 1 ว่า “คนใดซึ่งมาหาพาเมืองสุ ช่วยเหลือเพื่อกู มั่นบมีช้าง บมีม้า บมีบัว บมีนาง บมีเงินบมีทอง ให้แก่ฉัน ช่วยฉันตวงเป็นบ้าน เป็นเมือง” มีความหมายว่า ผู้ที่มาสู้กัน แม้ไม่มีช้างไม่มีม้า ไม่มีพวกผู้ชาย ผู้หญิงเงินทอง ก็ช่วยกันสร้างบ้านแปลงเมืองขึ้นมา และอีกตอนหนึ่งในศิลาจารึกด้านที่ 3 พบว่า “พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสุขนาถสุโขทัยนี้ ปลูกไม้ตาลนี้สิบสี่เข้าจึงให้ช่างฟังขดานหินตั้งหว่างกลางไม้ตาลนี้ วันเดือนดับเดือนออกแปดวัน วันเดือนเต็มเดือน – ช่างแปดวันฝูงปู่ครูเถรขึ้นนั่งเหนือขดานหินสวดธรรมแก่อุบาสก ฝูงท่วยจำศีล มิใช่วันสวดธรรม พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสุขนาถสุโขทัยขึ้นนั่งเหนือขดานหินให้ฝูงลูกเจ้าขุนลูกขุนฝูงท่วยถือบ้านถือเมืองกันขดานหินนี้ชื่อ “มนังคศิลาบาตร” หมายความว่า พ่อขุนรามคำแหงขึ้นนั่งเหนือขดานหิน คือพระแท่นมนังคศิลาบาตร เพื่อให้ทวยราษฎร์ ลูกเจ้าลูกขุน “ถือบ้านถือเมือง” เป็นการช่วยกันปกครองบ้านเมือง

สมัยกรุงสุโขทัยราชธานีแรกของไทยประชาชนยังมีจำนวนน้อยการร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นไปอย่างใกล้ชิดติดต่อกัน ระยะเริ่มสร้างเมืองหลวง พ่อขุนรามคำแหงทรงนำไปพัฒนา

บ้านเมืองไปพร้อมกับการต่อสู้ข้าศึกป้องกันประเทศ การพัฒนาด้านวัฒนธรรมมีการก่อสร้างมากที่สุด สร้างบ้านเมืองป้องกัน สร้างวัดวาอาราม ด้านจิตใจก็เร่งรวมจิตใจคนไทยเสริมสร้างประเพณีต่าง ๆ และสนับสนุนการอาชีพทำมาหากินซึ่งสมัยนั้นทรัพยากรยังอุดมสมบูรณ์มาก ดังคำจากศิลาจารึกว่า “กรุงสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว”

ความร่วมมือของประชาชนเกี่ยวข้องตั้งแต่งานใหญ่ขึ้นกำหนดนโยบาย ไปจนถึงเรื่องความเป็นอยู่ของแต่ละคน คนไทยมีประเพณี “ลงแขก” คือ การบอกเพื่อนบ้านมาช่วยกันทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏวรรณคดีนิทานคำกลอน เรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ (พระสุนทรโวหาร) ได้กล่าวถึงความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ตอนที่ สามพรานมณีกล่าวกับ พระศรีสุวรรณ เมื่อศรีสุวรรณหลงรักนางแก้วเกศราว่า “โบราณว่าถ้าเหลือกำลังลากให้ออกปากบอกแขกช่วยแบกหาม”

สรุปก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาบ้านเมืองนั้น มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน งานทุกอย่างจึงจะประสบผลสำเร็จ

2. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรรณิกา ชมดี (2542, หน้า 11) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกชน หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบและดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลง ที่พึงประสงค์

ทองศักดิ์ คุ่มไชนะ (2540, หน้า 45) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มต้นของการวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติตามแผนและประเมิน นั้นหมายความว่า การวางโครงการใด ๆ ก็ตามเริ่มต้นด้วยการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์หรือชี้ชัดตัวปัญหาให้ได้และประชาชนจะต้องร่วมกันเพื่อวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหา วิธีแก้ไขปัญหาก็ที่พวกเขาเห็นว่าเป็นไปจนถึงการลงมือปฏิบัติการและการประเมินผล

ปรัชญา เวสารัชช และ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2544, หน้า 103) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชน หรือองค์กรของประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบท ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน ในรูปแบบของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถของตนในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากร และปัจจัยในการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้าน ของตนที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2550, หน้า 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนเอง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, 5-6) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. คำว่า “การมีส่วนร่วม” (Participation) คือ กระบวนการซึ่งผู้มีส่วนได้เสีย มีอิทธิพล และมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนาและการตัดสินใจ ที่มีผลต่อทรัพยากรทั้งหลาย และมีผลต่อเขาทั้งหลาย

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจ หรือโครงการที่ส่วนราชการจะดำเนินการ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชนในชุมชนนั้น การทำความเข้าใจถึงผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหที่ส่วนราชการจะดำเนินการ และการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และรัฐต้องรับฟัง และแก้ไขปัญหาให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ และมีส่วนร่วมในการผลักดันภารกิจหรือโครงการนั้นเกิดผลสำเร็จเพราะเห็นว่าจะเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน

อรทัย ก๊กผล (2551, หน้า 33) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าไปร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนเอง ร่วมคิดร่วมกันวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

อรรณพ พงษ์วาท (อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์, 2551, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มตั้งแต่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน จนถึงลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล ซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อระบุปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนวิธีปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้

สรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนหรือประชาชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของภาครัฐ การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนโดยตรง พัฒนาโดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด ร่วมสละทรัพย์ เงิน วัสดุ แรงกายและเวลา เพื่อเป้าหมายของกิจกรรมการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งพาและพัฒนาตนเอง

4. รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปรัชญา เวสารัชช์ และ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2544, หน้า 105) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท ดังนี้

1. การสนับสนุนบทบาทของสภาท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การสนับสนุนกระบวนการระดมทุนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาตนเอง
3. การสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นเครื่องมือ
4. การกำหนดแนวทางและหารูปแบบการปฏิบัติให้ชัดเจนในบทบาทของภาคเอกชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, หน้า 9-11) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบหลักของระบบราชการแบบมีส่วนร่วม กล่าวว่า ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมืองรวมถึง การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐในทุกระดับ จึงต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นมา

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาจึงได้รับการพัฒนา กระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนกระบวนการทำงานของส่วนราชการ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” องค์ประกอบหลักของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ถ้าไม่ถึงขั้นเป็นความลับที่อาจจะมีภัยถึงประเทศชาติทางราชการก็ต้องเปิดเผยข้อมูลรวมทั้ง การดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่งก็เป็น

การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชาวบ้านเข้าถึงเจตนาอันดีที่ทางราชการต้องการจะพัฒนาบ้านเมืองของเรา

2. เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนรับรู้ข่าวสาร การดำเนินงานต่าง ๆ ของราชการ และหารือการทำโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนที่ชาวบ้านอยู่อาศัย ให้เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นถึงความร่วมมือที่ราชการจะได้รับจากประชาชน ซึ่งจะเป็นอำนาจในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของราชการให้มีพลังมากขึ้น และถือว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดของการดำเนินงานทุกอย่าง

3. รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากประชาชน เพราะได้เล็งเห็นแล้วว่าประชาชนในพื้นที่ คือ ผู้ที่รู้ลึก รู้จริงในเชิงพื้นที่เป็นอย่างมาก คิดดูว่าถ้าการดำเนินงานของราชการไม่ได้รับฟังเสียงชาวบ้านเลยว่าชาวบ้านต้องการอะไร รายละเอียดมากน้อยแค่ไหน และงานที่ออกมาจะตรงใจชาวบ้านหรือเปล่า และชาวบ้านจะใช้ประโยชน์จากงานหรือโครงการที่ราชการพยายามสร้างให้ได้มากแค่ไหน งานเหล่านั้นจะไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่อย่างใด

4. โปร่งใสทุกขั้นตอนที่ราชการได้ดำเนินการไปนั้น ต้องโปร่งใส เมื่อประชาชนมาซักถามก็ต้องตอบให้ได้ไม่ติดขัด หรือ “ไม่หมกม昧” รวมถึงสิ่งที่ราชการได้ตัดสินใจดำเนินงานไปนั้น ต้องอยู่บนหลักของความมีเหตุมีผล ซึ่งเหตุผลเหล่านั้นก็ไม่ใช่อื่นไกล ก็คือ “ทำไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน” นั่นเอง

5. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการศึกษาของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผู้ศึกษาและเสนอแนะถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 6-7) กล่าวถึงกรณีการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และเสริมสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองตอบความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดหรือแก้ปัญหา และสนองตอบความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง (2542, หน้า 52) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากเจตนาสมัครใจ และความตั้งใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Willingness to Participate) เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเรื่องนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดความสมานฉันท์และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Ability to Participate)

3. การมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญ คือการมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดการบังคับขู่เข็ญจากผู้ใดเหนือกว่า

6. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 18) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาจมีความหมายที่องค์การสหประชาชาติให้ไว้ โดยเน้นว่าต้องมีความหมายครอบคลุมถึง

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนา

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดจนกระบวนการพัฒนา

และแสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 7 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ถูกบังคับ	= ไม่มีส่วนร่วมเลย
ระดับที่ 2 ถูกล่อลวง	= มีส่วนร่วมน้อย
ระดับที่ 3 ถูกชักชวน	= มีส่วนร่วมน้อย
ระดับที่ 4 ถูกสัมภาษณ์ความต้องการ	= มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับที่ 5 มีโอกาสเสนอความคิดเห็น	= มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับที่ 6 มีโอกาสเสนอโครงการ	= มีส่วนร่วมระดับสูง
ระดับที่ 7 มีโอกาสตัดสินใจด้วยตัวเอง	= มีส่วนร่วมอุดมการณ์

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, หน้า 19) ระดับการมีส่วนร่วมมี 6 ระดับ

1. ร่วมรับทราบข้อมูลข่าวสาร
2. ร่วมให้ข้อมูล และร่วมแสดงความคิดเห็น
3. ร่วมระดมทรัพยากร เช่น ออกแรงงาน ออกเงิน ออกวัสดุสิ่งของ
4. ร่วมปรึกษาหารือ
5. ร่วมตัดสินใจ เช่น การเจรจาต่อรอง ร่วมเป็นกรรมการภาคีที่มีอำนาจตัดสินใจ
6. ตัดสินใจเอง

อรรถัย กักพล (2551, หน้า 34) การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งเป็น

5 ระดับ

ระดับที่ 1 ให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางเลือก

ระดับที่ 2 หารือเพื่อได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับปัญหา

ระดับที่ 3 เข้ามามีบทบาท เพื่อร่วมทำงานกับประชาชน เพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่า ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา

ระดับที่ 4 สร้างความร่วมมือ เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหาพัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

ระดับที่ 5 เสริมอำนาจ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

7. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen และ Uphoff (19980, หน้า 324-328) กล่าวว่า การให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมนั้นต้องเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึงการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากรการบริการ และประสานการช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินงาน

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง (2527, หน้า 272-273) ได้จำแนกขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ : ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตนเองได้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือชาวบ้านเป็นผู้อยู่กับปัญหา และรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุดแต่อาจมองปัญหาไม่ชัด

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม : การวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาพัฒนาประสบการณ์ของตนเอง และสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน : ชุมชนมีทรัพยากรที่จะสามารถลงทุนและปฏิบัติงานได้ อย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนรู้จักคิดต้นทุนให้กับตัวเอง ในการดำเนินงานและจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้นเพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งปราศจากสภาพการลงทุนแล้วการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะรู้สึกว่าเป็นไม่ใช่ของชุมชน นอกจากนั้น การร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและเมื่อเห็นประโยชน์ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล : ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนแต่เป็นการดำเนินการโดยบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งจะพัฒนาคน การคำนึงถึงความเที่ยงธรรมอาจจะไร้ประโยชน์

การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชุมชนน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่าเพราะ นอกจากเป็นการประเมินแล้วยังแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการและการเผยแพร่ กิจกรรมออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ

ปรัชญา เวสารัชช์ และ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2544, หน้า 105-112) ได้กำหนด ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นชนบท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการระบุถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาในแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นการค้นหาถึงปัญหาในลักษณะใด อาทิ มีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือปัญหาด้านผลผลิตและรายได้ หรือปัญหาด้านการสาธารณสุขหรือปัญหาด้านแหล่งน้ำ หรือปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการ กล่าวคือ หลังจากที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อระบุถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้แล้ว ก็จะนำมาสู่ในขั้นตอนของการวางแผนดำเนินงาน ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการร่วมกันคิดที่จะแก้ไขปัญหายของท้องถิ่นตนเองที่เกิดขึ้น โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เก็บรวบรวมมาประกอบในการตัดสินใจเพื่อที่จะวางแผนดำเนินงานแก้ไขปัญา โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ที่วางไว้ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ความรู้หรือเทคโนโลยีก็ตาม การขอความสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องมีการคิดอย่างละเอียดรอบคอบ

3. โครงการหรือกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้แต่แรกไปปฏิบัติ อาจจะเป็นการดำเนินงานโดยองค์กรประชาชนเองหรือเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการมีส่วนร่วมกันทำอย่างประสาน การดำเนินงานเป็นการฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการเรียนรู้จากการกระทำที่เกิดขึ้นจริง เป็นการสร้างความรู้สึกของความเป็นเจ้าของในผลงานที่เกิดขึ้นร่วมกันอีกด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามหรือควบคุมขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง ที่จะให้ประชาชนหรือองค์กรประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและการควบคุม เพื่อจะดูถึงความก้าวหน้าของผลงานตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของค่าใช้จ่าย เวลา การใช้ทรัพยากร การใช้กำลังคน การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการแก้ไขปัญาที่เกิดขึ้นร่วมกันได้อย่างทันท่วงที

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เมื่อโครงการหรือกิจกรรมได้กระทำสิ้นสุดแล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินผลด้วยว่า บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ เพียงใดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของงาน ด้านค่าใช้จ่ายและดูว่าเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่

8. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, หน้า 14-16) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้น
2. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและความล่าช้าในการปฏิบัติ
3. นำไปสู่การปฏิบัติได้ง่ายขึ้น
4. ส่งเสริมให้โครงการที่นำไปปฏิบัติมีความยั่งยืน
5. หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง
6. ความเสี่ยงลดลง
7. เป็นการพัฒนา “ประชาสังคม”

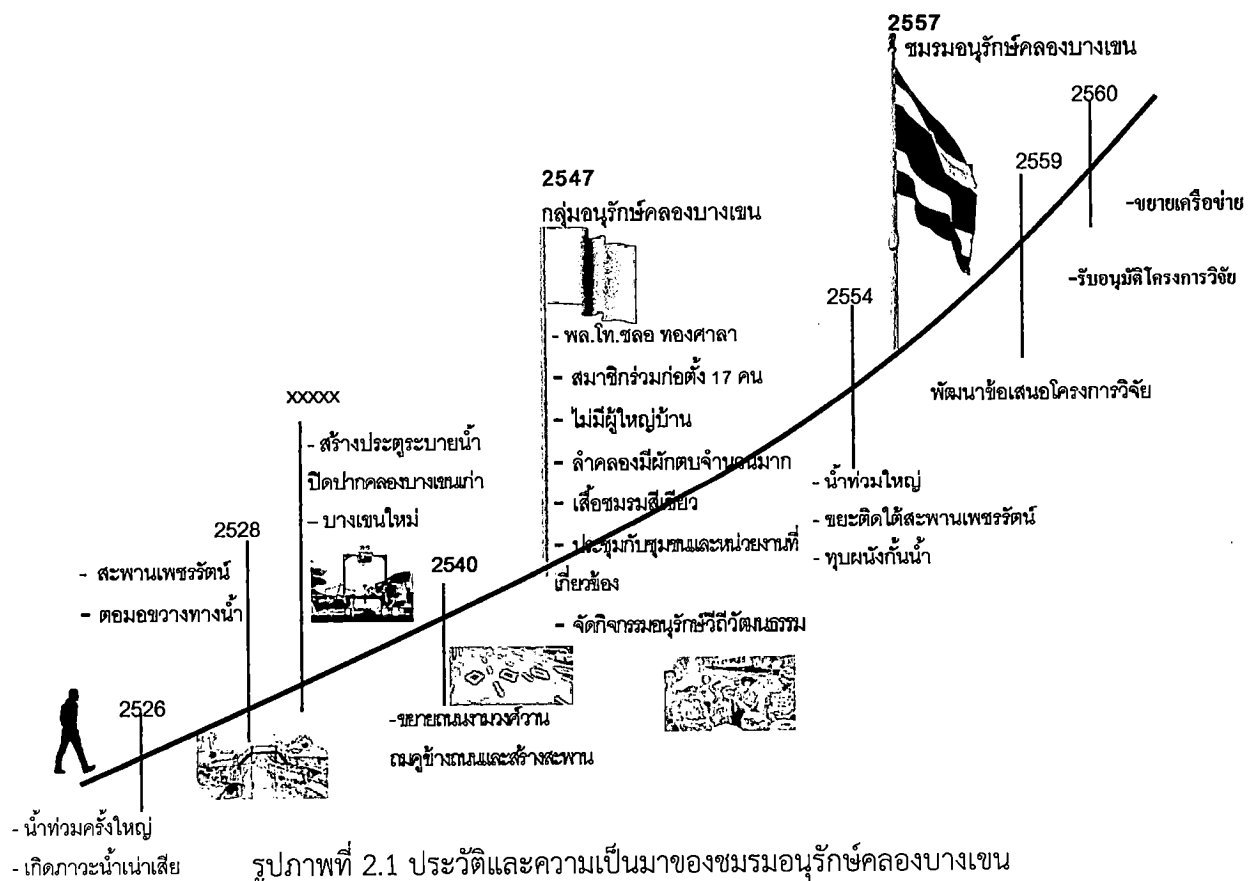
อรรถัย กิกมล (2551, หน้า 34-35) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ 13 ประการ คือ

1. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างความฉันทามติลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติสร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
7. พัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สาธารณะชนถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน
8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
9. เกิดความรู้สึกร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง
10. มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง
11. เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคและสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้
12. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น

13. สามารถป้องกันการบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้องและไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้

ประวัติความเป็นมาของชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน

วันที่ 1 สิงหาคม 2547 พลโทชลอ ทองศาลา ซึ่งเป็นชาวบ้านพื้นเพเดิมแห่งท้องทุ่ง คลองบางเขน และเกษียณอายุราชการจากกองทัพบกไทย ได้เป็นผู้นำในการเชิญเพื่อนบ้าน ในละแวกใกล้เคียง รวม 17 คน ร่วมกันหารือเพื่อรวมกลุ่มของชาวคลองบางเขน ดำเนินกิจกรรม อนุรักษ์วิถีชีวิต ธรรมชาติ ประเพณี และภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของสองฝั่งคลองบางเขน ซึ่งบรรพบุรุษได้ ดำรงตกทอดกันมาไม่น้อยกว่า 100 ปี ให้สืบสานสู่ลูกหลานในภายหน้า รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาเพื่อ เสริมสร้างพลังความสามัคคี ปกป้องสิทธิอันชอบธรรม สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งเสริมพละทานมัยทั้งทางกายและทางใจ ให้ชาวคลองบางเขน ได้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สามัคคี เกื้อกูล และผูกพัน กัน เจกเช่นในอดีตที่ผ่านมาโดยไม่มีผล ประโยชน์ ทางการเมืองใดเข้ามาเกี่ยวข้อง ท่ามกลางสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ไปในปัจจุบัน

รูปภาพที่ 2.1 ประวัติและความเป็นมาของชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน

ที่มา ;

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น คณะผู้ก่อตั้งทั้ง 17 คน จึงได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ ร่วมกับชาวบ้านสองฝั่งคลองบางเขนตั้งแต่จุดตัดกับคลองเปรมประชากรที่วัดเทวสุนทร จรดจุดตัดกับคลองประปา (หัวท่อ) ถนนประชาชื่น ในวันที่ 12 กันยายน 2547 เพื่อนำเสนอแนวคิดดังกล่าว โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น 42 คน จาก 38 ครัวเรือน จากมติการประชุมในครั้งนี้ “กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน” จึงได้ก่อตั้งขึ้น ด้วยความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์

หลังจากกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกชาวคลองบางเขน ในการดำเนินกิจกรรม และจำนวนสมาชิกที่เข้าใจในหลักการและปณิธานเดียวกันได้มีจำนวนมากขึ้น ตั้งแต่คลองบางเขนตอนเหนือที่จุดตัดกับคลองเปรมประชากร ณ วัดเทวสุนทร ตลอดแนวสองฝั่งคลอง สิ้นสุดที่คลองบางเขนตอนใต้ที่จุดตัดกับถนนประชาชื่น (หัวท่อ) ส่วนในแนวระนาบซึ่งเริ่มตั้งแต่พื้นที่ ชายคลองของแต่ละฝั่งขึ้นไปไม่กำหนดเขตสิ้นสุด

ณ วันที่ 7 เมษายน 2557 นายสามารถ มั่งมีสิน ซึ่งเป็นแกนนำในการรวมกลุ่ม ประชาชนตามแนวสองฝั่งคลองบางเขนตอนใต้ จากหัวท่อจนถึงปากคลองสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ได้หารือกับประธานกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระดับและคุณภาพน้ำ ตลอดแนวลำคลองบางเขน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับน้ำซึ่งวิกฤตมาก จึงจัดการประชุมหารือครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2557 ซึ่งที่ประชุมได้มีมติในการขยายขอบเขตการดำเนินกิจกรรม ของกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนให้กว้างขวางและเป็นรูปธรรม โดยเปลี่ยนชื่อเป็น ชมรมอนุรักษ์คลอง บางเขน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในเขตพื้นที่ตลอดแนวสองฝั่งคลองบางเขนตั้งแต่ จุดประจบคลองบางบัว จนถึงปากคลองสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อสมัครเป็นสมาชิกและร่วมดำเนิน กิจกรรม โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และกิจกรรมในการหลักของชมรม ดังนี้

วิสัยทัศน์

ชมรมจะเป็นแกนนำระดมพลังชุมชนพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางเขนให้น่าอยู่ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม เพื่อความสามัคคี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นใน ทุกมิติของชุมชน ชาวคลองบางเขน

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาสิ่งแวดล้อมของคลองบางเขนให้น่าอยู่
2. สืบสานระบบการเคารพนับถือผู้สูงอายุ
3. ส่งเสริมความสามัคคี
4. เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และการอาชีพ
5. อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่ดีงาม

การเข้าเป็นสมาชิก

การเข้าเป็นสมาชิกชมรมให้ยึดหลัก “ความสมัครใจ” เป็นสำคัญ ไม่นำเขตการ ปกครองที่ราชการกำหนดเป็นข้อพิจารณา และยินดีต้อนรับทุกคนเข้าร่วมเป็นสมาชิก

คณะกรรมการ

การประชุมชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน ครั้งที่ 3/2557 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2557 เวลา 13.00 น. ณ ศูนย์นันทนาการเขตบางซื่อ ขอຍประชาชน 37 ที่ประชุมได้เห็นชอบในการแต่งตั้ง กรรมการชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน จำนวน 11 ท่าน ประกอบด้วย

1. พลโท ชลอ ทองศาลา	ประธาน
2. พ.ท.ทวี บัวแก้ว	รองประธานคนที่ 1
3. นายวินัย แสงอร่าม	รองประธานคนที่ 2
4. นายสัมพันธ์ ผลพิภพ	กรรมการ
5. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง	กรรมการ
6. นายสมชาติ ชื่นใจ	กรรมการ
7. นายปรีชา ตันจาด	กรรมการ
8. พ.ต.ชาติรี เอี่ยมเหล็ก	กรรมการ
9. นายสามารถ มั่งมีสิน	กรรมการ และเหรัญญิก
10. นางอุษา ทองแจ้ง	กรรมการ และเลขานุการ
11. นางสาวเชียมจิต ทองศาลา	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

กิจกรรมหลักที่กำลังดำเนินการ

1. โครงการ คีนน้ำใสให้คลองบางเขน

กิจกรรมแรกที่ชมรมมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการให้สำเร็จ คือ “คีนน้ำใสให้คลองบางเขน” ด้วยสายน้ำซึ่งเปรียบเสมือนสายใยของชุมชนชาวคลองบางเขนกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต กลุ่มได้เชิญชวนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมแรงร่วมใจฟื้นฟูสายน้ำนี้ให้มีชีวิตชีวาอีกครั้ง โดยเริ่มที่ตัวเราเองก่อนเป็นอันดับแรกเพียงไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงคลอง ปรับสภาพน้ำทิ้งจากครัวเรือนหรือหน่วยงานของท่านก่อนระบายลงสู่คลอง ละเลิกการใช้สารเคมีในสวนหลังบ้าน หลีกเลียงการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นในครัวเรือนซึ่งทำจากสารเคมีอันตราย รวมทั้งการขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเปิดประตูระบายน้ำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ น้ำได้หมุนเวียน และจัดเจ้าหน้าที่เก็บขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาอันเนื่องจากการก่อสร้างตอม่อสะพาน ข้ามคลองบางเขนตรงโรงเรียนเพชรรัตนกิตติขางทางน้ำ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2. การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม

กิจกรรมที่สอง คือ การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม เช่น ประเพณีลอยกระทงและ
ล่องเรือทอดผ้าป่า สามัคคี ประเพณีแรมสี่ ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งประเพณีที่เหนียวแน่น
เช่นนี้แทบจะหาดูไม่ได้แล้ว ในกรุงเทพมหานคร

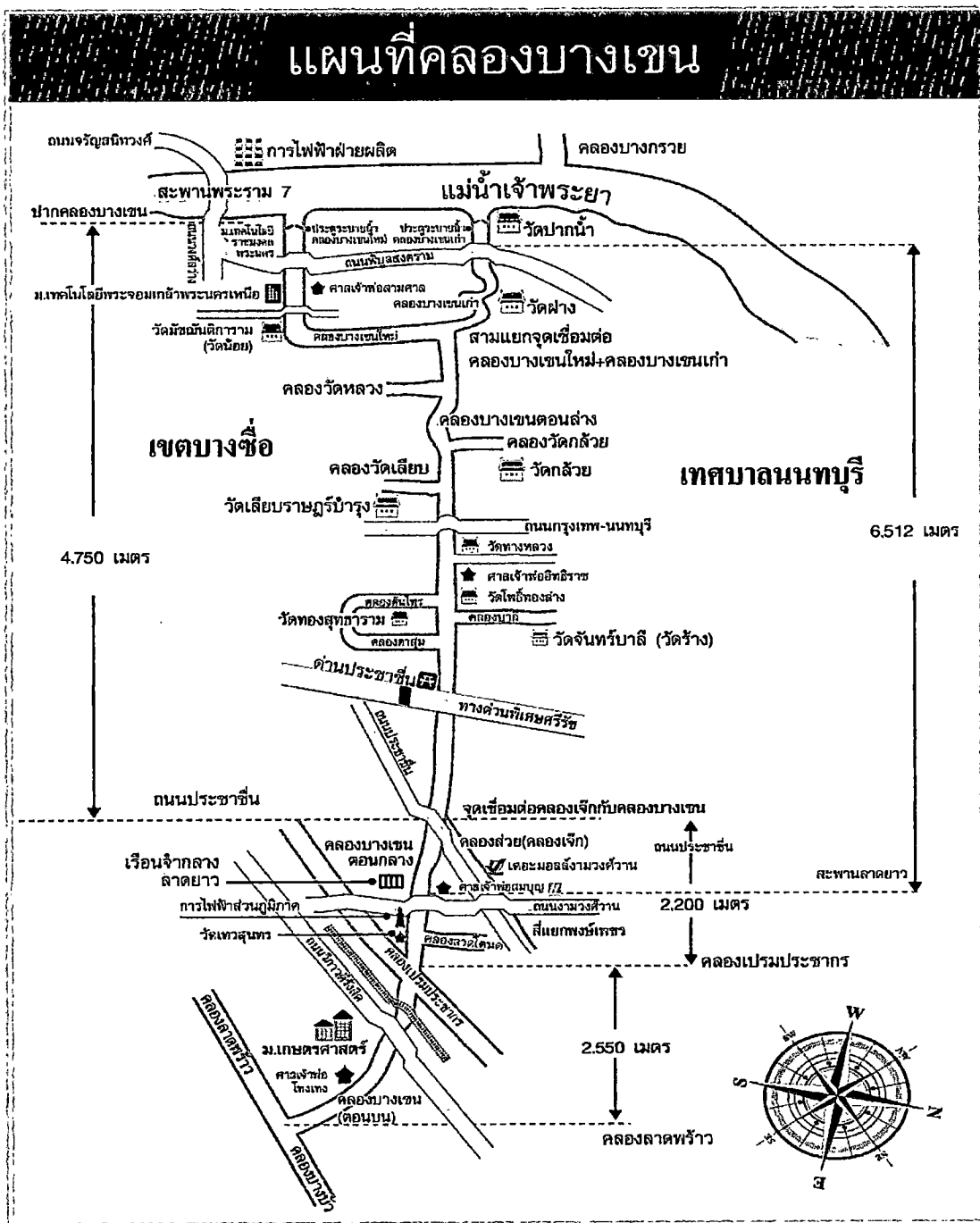
สายน้ำ...สิ่งแวดล้อม...

วัฒนธรรม...คุณภาพชีวิต

และความสามัคคี..สายใยชุมชน

บริบทและสภาพทั่วไปของคลองบางเขน

1. ขอบเขตและลักษณะของคลองบางเขน

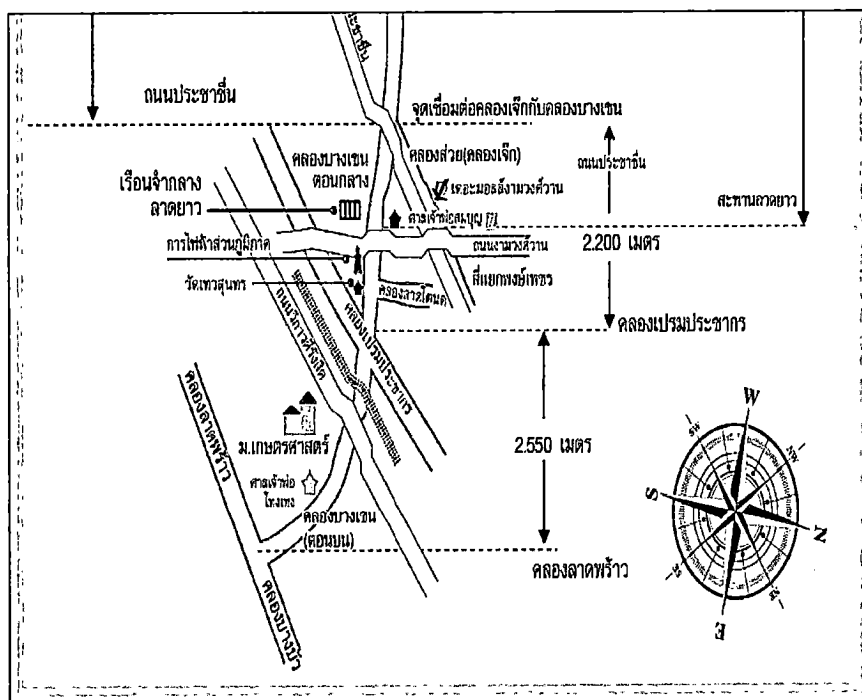

รูปภาพที่ 2.2 แผนที่และลักษณะของคลองบางเขน
ที่มา : ทีมวิจัย

คลองบางเขน มีความยาวประมาณ 10.4 กม. เชื่อมต่อระหว่างเขตต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือฝั่งทางทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตนนทบุรี
ทิศเหนือฝั่งทางทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตหลักสี่
ทิศใต้ฝั่งทางทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตบางซื่อ
ทิศใต้ฝั่งทางทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตจตุจักร

จากแผนภาพจะเห็นว่าคลองบางเขนนับเป็นเส้นแบ่งเขตการปกครองหลายพื้นที่ เริ่มต้นโดยแยกจากคลองบางบัว คลองบางบัวไหลจากทิศเหนือลงทิศใต้ บริเวณซอยบางบัว ถนนพหลโยธิน ฝั่งตะวันตก ไหลมหาวิทยาลัยศรีปทุมฝั่งตะวันออกของถนนพหลโยธิน ซึ่งบริเวณนี้จะเป็นเส้นแบ่งระหว่าง 3 เขต คือ เขตบางเขน จตุจักร และหลักสี่ คลองบางเขนจะไหลจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตัดกับถนนวิภาวดี บริเวณนี้จะเป็นเส้นแบ่งพื้นที่เขตจตุจักรทางทิศใต้และเขตหลักสี่ทางทิศเหนือ ผ่านทางรถไฟบริเวณใกล้กับสถานีบางเขน และมาตัดกับคลองเปรมประชากร บริเวณวัดเทวสุนทร ผ่านถนนงามวงศ์วาน ผ่านถนนประชาชื่น ใกล้กับแยกพงษ์เพชร พอข้ามถนนประชาชื่นจะเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างเขตบางซื่อ ทิศใต้ กับ อ.เมือง จ.นนทบุรี ทิศเหนือ และไหลลงใต้ทางด่วนชั้นที่ 2 ผ่านถนนประชาราษฎร์ วัดผาง ผ่านถนนพิบูลสงคราม ไหลบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากน้ำนนทบุรี อ.เมือง จ.นนทบุรี เป็นลำคลองใหม่ บริเวณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครเหนือ (คลองบางเขนใหม่) โดยฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาจะเป็น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตและลำคลองเก่าแยกมาลงแม่น้ำเจ้าพระยาที่วัดปากน้ำ จังหวัดนนทบุรี(คลองบางเขนเก่า) โดยฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาจะเป็น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

รูปภาพที่ 2.3 แสดงจุดเริ่มต้นของคลองบางเขน

ที่มา : ทีมวิจัยชุมชนคลองบางเขน

คลองบางเขนนับเป็นสายน้ำที่เชื่อมต่อจากคลองลาดพร้าวและคลองถนนมาจากสะพานใหม่ และดอนเมือง ดังภาพที่ 3

จากภาพจะเห็นว่าจุดตัดที่สำคัญ 1 จุด คือ จุดตัดระหว่างคลองเปรมประชากร กับ คลองบางเขน บริเวณวัดเทวสุนทร ถนนวิภาวดีรังสิต โดยคลองเปรมประชากร ไหลจากทิศเหนือ ลงทิศใต้ลงแม่น้ำเจ้าพระยาผ่านคลองบางซื่อ

สภาพสังคม

ชาวบ้านที่อยู่ริมคลองบางเขนในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ชาวบ้านดั้งเดิมที่อาศัยที่ คลองบางเขนมาตั้งแต่เกิด สมัยปู่ย่าตายายอาศัยอยู่ที่นี้มาเกือบ 100 ปีแล้ว เป็นสังคมเกษตรกรรมมา นานทั้งการทำนา การทำสวนปลูกต้นไม้เพื่อเลี้ยงชีพและค้าขาย เป็นเจ้าของที่ดินที่อาศัยอยู่มาแต่เดิม และรู้จักกันเป็นเครือญาติอาศัยร่วมกันอย่างสงบสุข อีกส่วนเป็นชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็น ชุมชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใกล้วัดต่าง ๆ เช่นวัดโพธิ์ทองกลาง วัดทองสุธาราม วัดทางหลวง เป็นต้น และมี หมู่บ้านจัดสรร เช่น หมู่บ้านชินเขต เป็นต้น มีหน่วยราชการเช่น เรือนจำกลางคลองเปรม, เรือนจำ พิเศษกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ โรงเรียน วัด การไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค เป็นต้น ขึ้นกับสำนักงานเขต คือ เขตหลักสี่ เขตบางซื่อ เขตจตุจักร และจังหวัดนนทบุรี

วัฒนธรรมและประเพณี

1. แห่เรือ ชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์ แรม 4 ค่ำ

รูป 2.4 กิจกรรมแห่เรือ

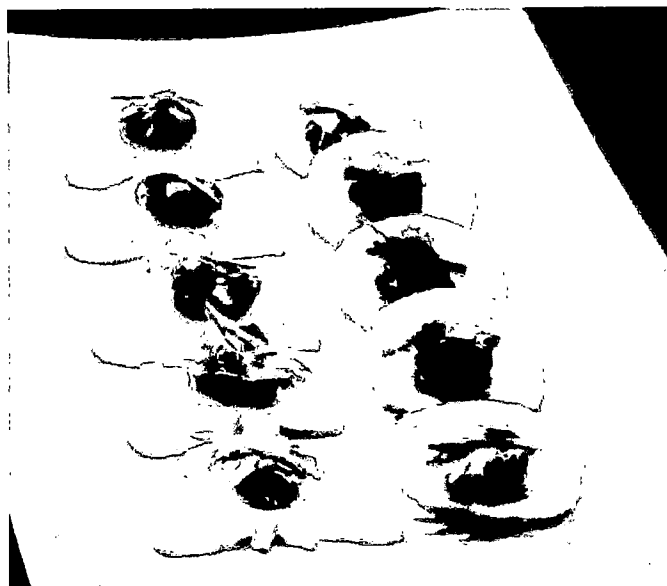
2. วันสงกรานต์ รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่

รูปที่ 2.5 กิจกรรมวันสงกรานต์

อาหารพื้นบ้าน

1. ปลาแนม ม้าฮ่อ

2. แกงบวน แกงบอน

รูปที่ 2.6 อาหารตำรับพื้นบ้านคลองบางเลน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พนมศักดิ์ เรชิวส์ (2555, 75) กล่าวว่า “ชาวชุมชนดินหนองแดนเหนือทุกคน มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของแหล่งน้ำและการจัดการน้ำเพื่อการทำกิจกรรม ซึ่งได้ร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้เพียงพอเพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืน สมดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น ทรงให้ความสำคัญในลักษณะ “น้ำคือชีวิต” ดังพระราชดำรัส ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559 ความตอนหนึ่งว่า “...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

นายคะนิง นาวงษ์ (2545) ศึกษาปัญหาปริมาณน้ำในแม่น้ำปิงลดลงในช่วงฤดูแล้งและเกิดน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ปัญหาน้ำทิ้งน้ำเสียจากอาคาร บ้านเรือนทำให้น้ำเน่าเสียมีกลิ่นเหม็น และปัญหาการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยการพูดคุยกับผู้ที่อยู่อาศัยสองฝั่งแม่น้ำปิง และผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ให้เล็งเห็นคุณค่าของสายน้ำปิง มีการจัดทำศูนย์แจ้งข่าวสารที่เกี่ยวกับความเป็นไปของการดำเนินงานของโครงการฯ และข่าวสารที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงทุกระยะ ให้ความรู้เกี่ยวกับ “กฎหมายสิ่งแวดล้อม” ให้ชุมชนได้ทราบเพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับการทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำปิง การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น จัดกิจกรรมพิธีสืบชะตาแม่น้ำปิง ปล่อยปลาลงสู่แม่น้ำ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไป

จากผลการศึกษาสภาพชุมชน ได้ระดมความคิดเพื่อที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิง โดยให้ชุมชนได้เกิดการตระหนัก หวงแหนแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนในชุมชน โดยระดมความคิดที่จะฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาน้ำแม่น้ำปิง เช่น กิจกรรมสืบชะตาแม่น้ำปิง และมีการแข่งขันเรือพาย พร้อมทั้งมีการจัดนิทรรศการแม่น้ำปิงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดแข่งเรือพาย เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดแก่ชุมชนลุ่มแม่น้ำปิงทั้ง 2 ฝั่ง ยังเป็นการฟื้นฟูกิจกรรมพื้นบ้าน ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างที่ได้สูญหายไปจากชุมชนให้หวนกลับมาอีกครั้ง การจัดนิทรรศการและผลิตสื่อที่เป็นแผ่นพับ เพื่อให้ทราบถึงสภาพความเป็นมาของตำบลแม่ก้า รวมถึงบริบทของชุมชนภายในตำบลแม่ก้า เพื่อเป็นการรณรงค์สร้างจิตสำนึกและสร้างกระแสอนุรักษ์แหล่งน้ำปิงให้กับประชาชนหันมาร่วมมือกันไม่สร้างปัญหาให้กับแม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถบ่งชี้สภาพของแหล่งน้ำ หรือชี้ความเป็นไปของแหล่งน้ำ หรือแหล่งระบายน้ำและยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการประเมินสถานการณ์ของคุณภาพน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ยังเป็นการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นและสามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

นายนิพนธ์ มุลเมืองแสน และคณะ (2549) ศึกษาบริบทของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน รวบรวมข้อมูลระบบนิเวศนลุ่มน้ำและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันและหาแนวทางแก้ไขโดยใช้พื้นที่ จำนวน 12 หมู่บ้าน 4 ตำบล 2 จังหวัดในการศึกษา

โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสาธารณะในการทำเกษตร ปลูกพืช ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบการทำเกษตรตามฤดูกาล เช่น ฤดูฝนจะทำการเกษตรกรรมน้ำฝนเป็นหลัก ยังศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน หลังการสร้างประตูควบคุมน้ำหนองบึงในส่วนของที่อยู่อาศัย อาชีพและพื้นที่ในการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ประเพณีและวัฒนธรรม การใช้ประโยชน์จากน้ำ เป็นต้น

จากการสร้างประตูควบคุมน้ำเห็นชัดว่า การไหลของน้ำในฤดูน้ำหลากนั้นขึ้นเร็ว ไหลช้า บางจุดน้ำมาสามารถไหลไปได้ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ในฤดูแล้งนั้น น้ำจะลดลงอย่างรวดเร็วจากการปิดประตูควบคุมน้ำที่ปากหนองหาร หรือถ้าประตูหนองบึงปิดสนิทน้ำก็จะท่วมอย่างยาวนานทำให้พื้นที่การเกษตรเสียหาย บางช่วงมีความจำเป็นต้องระบายน้ำ ทำให้การขึ้นลงไม่ปกติชาวบ้านไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เพราะเคยมีกรณีน้ำท่วมสวนแตงที่ปลูกไว้เสียหายและไม่มีใครรับผิดชอบ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการสร้างประตูควบคุมน้ำหนองบึง กระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านจากเดิมอาศัยในที่ลุ่มต้องอพยพไปอยู่ที่โนน(ดอน)แทน อาชีพการทำนาก็ต้องเปลี่ยนแปลงจากน้ำท่วมไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ การปลูกพืชหน้าแล้งต้องอาศัยการสูบน้ำมาใช้ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น มีการไปขายแรงงานในต่างถิ่นมากขึ้น การใช้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคน้อยลงเพราะขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยจากการใช้สารเคมีในพื้นที่รอบ ๆ ประเพณีวัฒนธรรมเริ่มสูญหาย เพราะคนไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นไม่มีการปฏิบัติต่อและความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมภายนอก

นายพิรุฬห์ ศิริทองคำ และคณะ (2559) ศึกษา การทบทวนข้อมูลการจัดการแหล่งน้ำสาธารณะในพื้นที่บ้านกลาง ในอดีตและปัจจุบัน ในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแหล่งน้ำและแนวทางการจัดการแหล่งน้ำสาธารณะ การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งพบว่าคุณค่าของสายน้ำถูกลดทอนจากสายน้ำที่เป็นแหล่งสนับสนุนอาชีพ กลายเป็นสายน้ำที่เสื่อมโทรมลงไปเป็นแหล่งรองรับน้ำเสีย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการกำหนดคำถามออกไปเป็นประเด็นให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย ซึ่งเป็นการทบทวนสถานการณ์ปัญหาที่กระทบกับวิถีชีวิตของชุมชน พร้อมทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการจัดการแหล่งน้ำสาธารณะชุมชน ปัญหาน้ำท่วม ระบายน้ำไม่ทัน อาจเกิดจากลำน้ำตื้นเขินหรือมีสิ่งอุดตันทางเดินของน้ำ เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก อาจส่งผลกระทบต่อ การสัญจร การค้าขายเกิดความเสียหาย ซึ่งน่าจะเป็นประเด็นให้มีการวางแผนขุดลอกต่อไปในอนาคต ในการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำสาธารณะได้แก่ การบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยน้ำเสียนั้นลงสู่ลำน้ำสาธารณะ การศึกษาปริมาณสารพิษของแต่ละแหล่งน้ำและฟื้นฟูคุณภาพน้ำในลำน้ำ การปลูกจิตสำนึกโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยกันดูแลและรักษา สร้างความรู้ความเข้าใจ การสำรวจข้อมูลน้ำเสียแต่ละจุดสำรวจความต้องการของประชาชนต่อแหล่งน้ำ แนวเขตของลำน้ำ และการบุกรุกของลำน้ำแต่ละสาย การกำจัดวัชพืช/ผักตบชวา จัดโครงการที่ช่วยกระตุ้นในการดูแลและรักษาแหล่งน้ำ และขุดลอกลำน้ำที่ตื้นเขิน ให้น้ำไหลผ่านได้ง่าย จัดให้มีอาสาสมัครช่วยกันดูแลรักษาลำน้ำ และสร้างมาตรการหรือบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะ

นายอิน คงสุข และคณะ ศึกษาการเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงของคุณภาพน้ำห้วยเสนง ตอนล่าง ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน นโยบายเพื่อสร้างสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรแก่เยาวชน ผู้นำชุมชนและชุมชน ส่งเสริมแผนการรณรงค์ สร้าง

ความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชน ในการตรวจสอบข้อมูลแหล่งกำเนิดน้ำเสีย จากจุดที่เคยตรวจวัด น้ำเสีย สภาพพื้นที่ ผลกระทบน้ำเสียที่เกิดจากคน ชุมชน ลักษณะการใช้น้ำ เส้นทางน้ำ ผลกระทบต่อ ชุมชน ประเภทการใช้น้ำ การกำจัดผักตบชวาเพื่อเปิดทางน้ำ แนวทางการบำบัดน้ำเสียโดยการ ส่งเสริมการสร้างพื้นที่บำบัดน้ำเสียด้วยระบบนิเวศท้องถิ่น จัดทำโครงการคลองสวยน้ำใสในห้วยเสนง เพื่อสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการอนุรักษ์ พื้นฟูและเฝ้าระวัง คุณภาพสิ่งแวดล้อม นำเสนอรูปแบบกาแก้ไขปัญหา โดยจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นตำบลคอโคด้าน สิ่งแวดล้อม เช่นประกาศเขตฟื้นฟูน้ำเสียด้วยระบบนิเวศน์ป่าริมน้ำและเฝ้าระวังน้ำเสียบริเวณห้วย เเสนง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยทั้ง 2 ช่วง ระยะเวลา 18 เดือน (กรกฎาคม 2560 – มีนาคม 2562) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาบริบทพื้นที่และแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร และเพื่อทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้การจัดประชุมทีมวิจัย เวทีชี้แจงโครงการฯ การเก็บข้อมูล และการร่วมกิจกรรมการสร้างเครือข่าย ภายใต้วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะเวลาดำเนินการ

18 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2562

ขั้นตอนการศึกษา

1. ประชุมทีมวิจัย 1 ครั้ง/เดือน อย่างน้อย
2. เวทีชี้แจงโครงการ
 - 2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 11 หน่วยงาน 1 ครั้ง 30 คน
 - 2.2 ชุมชน จำนวน 7 ครั้ง 210 คน ระยะเวลา 2 เดือน
3. เวทีออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลา 6 เดือน
5. เวทีวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษาข้อมูล
6. เวทีรับฟังความคิดเห็น
 - 6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 1 ครั้ง 30 คน
 - 6.2 ชุมชน จำนวน 3 ครั้ง ๆ ละ 50 รวม 150คน
7. ศึกษาดูงาน
8. เวทีถอดบทเรียนและออกแบบการทดลอง
9. ทดลองกระบวนการเรียนรู้ สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม
10. เวทีสรุปผลการทดลองและบทเรียนการดำเนินงาน
11. เวทีเผยแพร่ผลงานวิจัย
12. รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์

กระบวนการสร้างทีมวิจัยและเตรียมการดำเนินกิจกรรม มีดังนี้

- 1) จัดประชุมทีมวิจัย แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยตามความถนัด วางแผนการทำงานร่วมกัน เตรียมความพร้อมในการทำงานร่วมกัน
- 2) ก่อนการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ต้องมีการประชุมเพื่อวางแผนในการทำงานของแต่ละกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และมีการฝึกซ้อมเทคนิคต่าง ๆ ก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- 3) หลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง จะมีการสรุปบทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม พร้อมทั้งถอดบทเรียนจากทีมวิจัย

กิจกรรมการทำงานของทีมวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2560 ถึงเดือน มีนาคม 2562 มีดังนี้

1. กิจกรรมการประชุมประจำเดือน เพื่อปรึกษา ทาวิธีและแนวทางในการทำงาน วิเคราะห์กิจกรรมที่ผ่านมาในการทำงาน ปรับปรุงแก้ไข และหาวิธีที่เหมาะสมในการดำเนินงานต่อเพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
2. กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลและสำรวจแหล่งน้ำเสีย
3. กิจกรรมชี้แจงโครงการวิจัย การจัดเวทีชี้แจงโครงการและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม
4. กิจกรรมถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา
5. กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และกิจกรรมการมีส่วนร่วมและเสนอผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุมชน
6. กิจกรรมเตรียมความพร้อมและข้อมูลในการชี้แจงกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการสร้างความร่วมมือในการจัดการคุณภาพน้ำกับหน่วยงานราชการ
7. กิจกรรมศึกษาความก้าวหน้าในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการน้ำเสียในปัจจุบันและอนาคตของหน่วยงานราชการ
8. กิจกรรมการอบรมกระบวนการเก็บข้อมูลและการใช้เครื่องมือการศึกษาชุมชน
9. กิจกรรมลงพื้นที่กระบวนการเก็บข้อมูลชุมชนโดยอาศัยการใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลแบบต่างๆ
10. กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีในการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน
11. กิจกรรมศึกษาดูงาน
12. กิจกรรมการเขียนรายงานการวิจัย

กิจกรรมการประชุมประจำเดือน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละช่วงของทีมวิจัย
- กำหนดงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ คอยประสานงานกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ

วิธีการในการทำงาน

- แบ่งหน้าที่การทำงานในแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายจัดทำรายงานและบันทึกการประชุมในแต่ละเดือน เพื่อสรุปและติดตามความก้าวหน้าในกิจการนั้น ๆ , ฝ่ายบัญชีการเงิน ช่วยสรุปงบการเงินค่าใช้จ่ายของกิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมา , ฝ่ายประสานงานและประชาสัมพันธ์ แบ่งโซนความรับผิดชอบกันเนื่องจากพื้นที่ของคลองบางเขนมีความยาว และแบ่งแยกตามความรับผิดชอบของหน่วยงานหลายหน่วย อาทิ เขตบางซื่อ, เขตจตุจักร, เขตหลักสี่ และจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น
- แบ่งโซนพื้นที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการหาความร่วมมือในการสำรวจแหล่งน้ำเสีย และติดตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำอย่างมีเป็นรูปธรรม
- ติดตามสถานการณ์ของน้ำเสียที่ไหลลงคลองบางเขนตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน เพื่อหาทางแก้ไขสถานการณ์ที่อาจเกิดหรือมีผลกระทบต่อคลองบางเขนในอนาคต
- การหาหรือการรับสมาชิกหรือกรรมการเพิ่มเติม การเชิญอาจารย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาเป็นที่ปรึกษาพิเศษ ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่ทีมวิจัย
- การประชุมทีมอาจจะจัดตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยสามารถรวมตัวกันได้สะดวก อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง อาจมีการนัดประชุมเพิ่มเติมในกรณีที่มีการเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรม หรือการหาข้อมูลการลงพื้นที่

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

สถานที่ วัดทางหลวง ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วนประชาชน

กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลและสำรวจแหล่งน้ำเสีย

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- สำรวจแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ไหลลงคลองบางเขนตลอดแนวฝั่งคลองทั้งสองด้าน
- ติดตามหาแหล่งกำเนิดของน้ำเสีย บ้านพักและคอยติดตามสถานการณ์ของข้อมูลแหล่งต่าง ๆ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบันมากที่สุด เพื่อนำไปเสนอต่อหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบให้ช่วยแก้ไขต่อไป

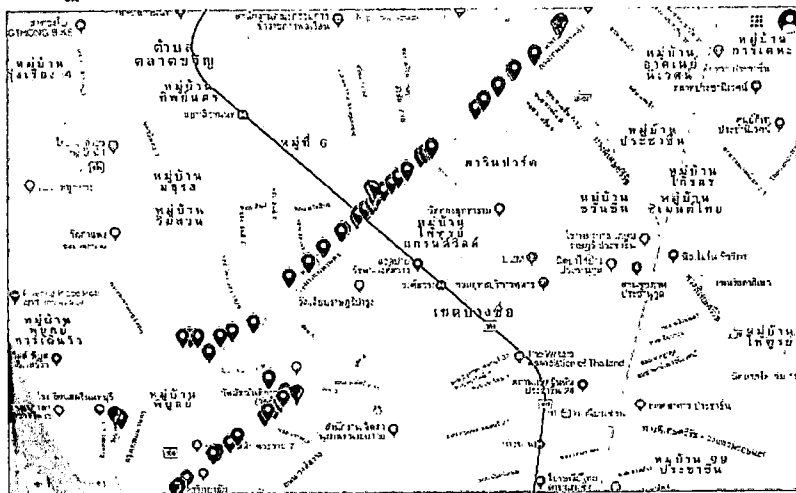
วิธีการในการทำงาน

- ลงเรือในการหาข้อมูลในการหาแหล่งกำเนิดน้ำเสีย ทำให้ข้อมูลของแต่ละจุดเป็นปัจจุบันมากที่สุด
- ตรวจสอบหาจุดที่อาจเป็นจุดที่น่าสงสัยว่าอาจมีการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงคลองเพิ่มต่อเนื่องอย่างน้อย 6 เดือนครั้ง
- แบ่งโซนในการสำรวจ บ้านพัก เก็บเป็นข้อมูลในรูปของเอกสารและภาพถ่าย
 1. โซนตอนล่าง (ตั้งแต่สะพานประชาชื่นถึงปากคลองบางเขนเก่า-ใหม่)
 2. โซนตอนกลาง (ตั้งแต่วัดเทวสุนทรถึงสะพานประชาชื่น)

กลุ่มเป้าหมาย จุดทิ้งน้ำเสียลงคลองบางเขน ทั้งฝั่งกรุงเทพมหานครและฝั่งจังหวัดนนทบุรี

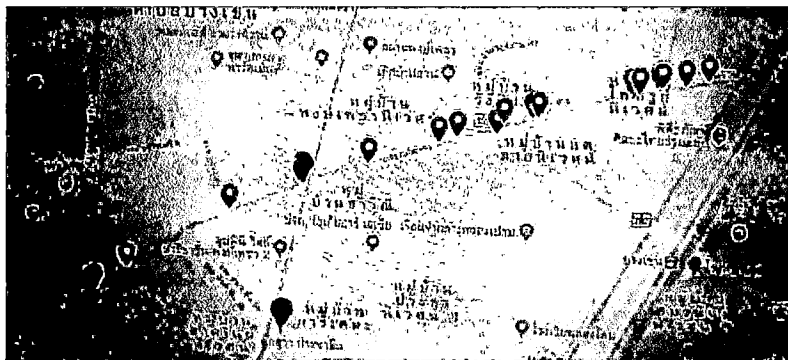
สถานที่ คลองบางเขนจากวัดเทวสุนทรถึงปากคลองบางเขนเก่า-ใหม่

การลงพื้นที่เพื่อสำรวจจุดน้ำเสียทั้ง 2 โซนเพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และแหล่งน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขน โดยได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปรากฏผลดังนี้

โซนตอนล่าง สามารถแบ่งจุดน้ำเสียออกได้ 31 จุด ให้จัดทำเป็นภาพถ่ายและเอกสารประกอบ เนื่องจากมีการก่อสร้างบ้านจัดสรรเพิ่ม

โซนตอนกลาง สามารถแบ่งจุดน้ำเสียออกได้เป็น 39 จุด ให้จัดทำเป็นภาพถ่ายและเอกสารประกอบ

คุณภาพน้ำคลองบางเขน เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2561

จุดเก็บตัวอย่าง	เขต	ค่าบีโอดี (mg/l)			ค่าดีเอชไอ (mg/l)		
		ก.ค.61	ส.ค.61	ก.ย.61	ก.ค.61	ส.ค.61	ก.ย.61
ปตร. บางเขนเก่า	บางซื่อ	4	4	16	3.5	2.5	4.1
วัดทางหลวง	บางซื่อ	11	17	11	0.0	0.0	0.0
ข้างทางหลวงบางเขน	จตุจักร	14	14	8	0.0	0.0	1.9
ถ.วิภาวดี	บางเขน	3	6	6	1.2	2.0	0.0
ถนนพหลโยธิน	บางซื่อ	30	18	6	0.0	0.0	0.0

ค่าบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand: BOD) หมายถึง ค่าความสกปรกของน้ำที่วัดโดยวิธีบีโอดี
ค่าดีเอชไอ (Dissolved Oxygen: DO) หมายถึง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ซึ่งมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต
ในการดำรงชีวิตและกระบวนการทางชีวเคมีในน้ำ

ตารางที่ 3.2 แสดงคุณภาพน้ำในคลองบางเขน เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนกันยายน 2561

คุณภาพน้ำคลองบางเขน เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2561

จุดเก็บตัวอย่าง	เขต	ค่าบีโอดี (mg/l)			ค่าดีเอชไอ (mg/l)		
		ก.ค.61	ก.ย.61	ธ.ค.61	ก.ค.61	ก.ย.61	ธ.ค.61
ปตร. บางเขนเก่า	บางซื่อ	4	4	5	2.0	2.7	2.3
วัดทางหลวง	บางซื่อ	10	9	5	0.0	0.0	0.0
ข้างทางหลวงบางเขน	จตุจักร	5	14	9	1.0	0.0	0.0
ถ.วิภาวดี	บางเขน	2	6	8	0.0	1.2	2.3
ถนนพหลโยธิน	บางซื่อ	10	6	6	0.0	2.3	2.5

ค่าบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand: BOD) หมายถึง ค่าความสกปรกของน้ำที่วัดโดยวิธีบีโอดี
ค่าดีเอชไอ (Dissolved Oxygen: DO) หมายถึง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ซึ่งมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต
ในการดำรงชีวิตและกระบวนการทางชีวเคมีในน้ำ

ตารางที่ 3.3 แสดงคุณภาพน้ำในคลองบางเขน เดือนตุลาคม ถึง เดือนธันวาคม 2561

[illegible]

กิจกรรมชี้แจงโครงการวิจัย การจัดเวทีชี้แจงโครงการและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

- บอกเล่าความเป็นมาของทีมีวิจัยและโครงการวิจัยและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย
- ทาวิธีการจัดสร้างเครือข่ายในการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่
- รับฟังความคิดเห็นของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ เอกชน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการน้ำและหาวิธีร่วมกันในการจัดการคุณภาพน้ำ
- หาวิธีในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนที่ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด

- จัดแบ่งโซนพื้นที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตการศึกษา ทั้งสองฝั่ง
- แบ่งเวทีชี้แจงตามพื้นที่ จำนวน 3 เวที เพื่อให้มีการกระจายกลุ่มของชุมชนตลอดทั้งฝั่งคลอง เพื่อสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลและประเมินการจัดเวทีในแต่ละครั้ง เพื่อนำมาแก้ไขและปรับปรุงในการจัดเวทีครั้งต่อไป คือ

1. ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วน เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
2. วัดมณีวนตการาม(วัดน้อย)

3. ชุมชนชินเขต เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

- ประเมินผลและถอดบทเรียนทุกครั้งหลังจากการจัดเวทีแต่ละครั้ง
- กำหนดรูปแบบในการนำเสนอ (ใช้วิธีแบบการเสวนา) ให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายในการสื่อสารกับผู้เข้าร่วมรับฟัง
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม
- ทดลองใช้วิธีการเชิญเข้าร่วมประชุม แบบต่าง ๆ เช่น การส่งจดหมายตามเลขที่บ้านจากการสัมภาษณ์ของชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน, การบอกต่อชักชวนแบบปากต่อปาก, วิธีการเคาะประตูบ้าน, การเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อช่วยกระจายข่าวและเชิญมาเข้าร่วมประชุม, การส่งเสียงตามสายหอกระจายข่าว เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมาย ชุมชนทั้งสองฝั่งคลองบางเขนตั้งแต่วัดเทวสุนทรถึงปากคลองบางเขนเก่า-ใหม่

สถานที่ วัดมณีนิมิตการาม (วัดน้อย), ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วนประชาชื่น, ชุมชนชินเขต 2

จากการชี้แจงโครงการวิจัยกับหน่วยงานของภาครัฐ ปรากฏผลตอบรับ

- กองทัพอากาศที่ 1 ได้ลงเรือสำรวจคลองบางเขน ตรวจสอบคุณภาพน้ำในคลองบางเขน และได้ประสานหน่วยงานอื่นลงช่วยกันทำความสะอาดคลอง

- จังหวัดนนทบุรี ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีให้การตอบรับในการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลและจัดการน้ำเสียในคลองบางเขนโดยมอบหมายรองผู้ว่าราชการรับผิดชอบ

- กรุงเทพมหานคร โดยรองผู้ว่า
ราชการ จักกพันธุ์ ผิวงาม ลงเรือ
สำรวจคุณภาพน้ำในคลอง
บางเขน

- เขตบางซื่อ ผู้อำนวยการเขตบางซื่อ ลงมาสำรวจ
พื้นที่บริเวณสะพานถนนประชาชื่นในการดูแลจัดการ
คุณภาพน้ำเพื่อใช้ในวันงานแม่เรือชักพระ

กิจกรรมถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- จัดทำ Timeline การทำงานที่ผ่านมาในอดีตของชมรมฯ ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2526 จนถึงปัจจุบันว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อปัจจุบันอย่างไร
- รวบรวมและเรียบเรียงการทำงานที่ผ่านมา ศึกษาข้อดี-ข้อเสีย หาข้อมูลมาเพิ่มเติมเพื่อให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้นกว่าเดิม
- เปรียบเทียบว่าในอดีตที่ผ่านมาเทียบกับปัจจุบันสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป จากการที่ชุมชนขยายตัวกับชุมชนดั้งเดิม ทำให้คุณภาพน้ำในคลองและการใช้ประโยชน์จากน้ำเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

วิธีในการทำงาน

- ทารือ สอบถามทีมวิจัยให้เรียบเรียงข้อมูลตามเวลา เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้นก่อนหลัง และสิ่งที่เกิดขึ้นมีผลกระทบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างไรบ้าง อย่างไร
- เข้าพบปะกับผู้รู้ (ผู้อาวุโส) ในชุมชนที่เป็นที่นับถือ ให้เล่าเหตุการณ์ที่ผ่านมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่
- ถอดบทเรียนในการทำงาน

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย ผู้อาวุโสในพื้นที่ สมาชิกชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน

สถานที่ วัดทางหลวง

การทำงานของชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน ในเรื่องการตรวจสอบคุณภาพน้ำ ได้รับความร่วมมือจากกรมควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อม ได้ผลสรุป

- เมื่อปี 2548 จากตัวอย่างน้ำในคลองบางเขน คุณภาพน้ำเน่าเสีย สิ่งมีชีวิตไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งน้ำเสียเหล่านี้มาจากท่อระบายน้ำเสียทั้งจากสถานที่ราชการและเอกชน แต่ข้อมูลจากการตรวจสอบไม่ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง และการเก็บตัวอย่างน้ำมาตรวจไม่สม่ำเสมอ ทำให้แนวทางในการทำงานต้องมีการตรวจสอบแบบต่อเนื่องและหาเครื่องมือในการตรวจสอบที่น่าเชื่อถือ
- เมื่อปี 2558 ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนได้ทำการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ตามบ้านริมคลองโดยใช้แบบสอบถาม แต่ข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์และไม่เพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้
- แนวทางในการทำงานต่อไปคือต้องมีการอบรมวิธีการออกแบบสอบถาม และวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาทบทวนปัญหาที่ต้องแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กิจกรรมการมีส่วนร่วมและเสนอผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุมชน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- วิธีการเรียบเรียงความคิด กำลังใจและความสามัคคีในการทำงานวิจัย
- ทำความรู้จักและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัยกับโครงการอื่น ๆ ที่กำลังทำโครงการเหมือนกัน
- ทราบปัญหา อุปสรรคและทางแก้ไขอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการวิจัยหลาย ๆ โครงการที่สำเร็จแล้ว
- วิธีการเรียบเรียงความคิด กำลังใจ และความสามัคคีในการทำงานวิจัยให้สำเร็จ

วิธีการดำเนินการกิจกรรม

- กิจกรรมจัดขึ้นโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2 ครั้ง
 1. งานเครือข่ายน้องใหม่ นักวิจัยท้องถิ่น
 2. งานเครือข่ายนักวิจัย เพื่อท้องถิ่นหนองสุวรรณภูมิ
- เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ของการวิจัย
- เรียนรู้การบริหารจัดการและประมาณการต่าง ๆ ของงบการเงิน
- ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน การวิเคราะห์ แนวทางในการทำโครงการให้ประสบผลก้าวหน้าที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น
- ปัญหาต่าง ๆ ของแต่ละโครงการ ความเหมือนและความแตกต่างกันของปัญหาและแนวทางแก้ไขเพิ่มเติม
- ถอดบทเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย นักวิจัยท้องถิ่นโครงการวิจัยต้นน้ำ-กลางน้ำ

สถานที่ สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร หนองจอก, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

กิจกรรมศึกษาความก้าวหน้าในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการน้ำเสียในปัจจุบันและอนาคตของหน่วยงานราชการ

วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม

- ทราบความก้าวหน้าของนวัตกรรมในการจัดการปัญหาน้ำเสียในปัจจุบัน

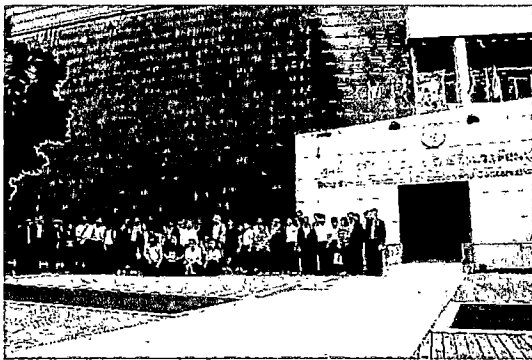
- ทราบแนวความคิดในการต่อยอดในการมองการแก้ไขปัญหาในอนาคต

วิธีการดำเนินการกิจกรรม

- ตอบรับคำเชิญให้ร่วมกิจกรรมของหน่วยงานกรุงเทพมหานครและสถานทูตเนเธอร์แลนด์
- จัดคนเข้าร่วมกิจกรรม 4-5 คน
- เยี่ยมชมอุโมงค์ส่งและบำบัดน้ำของสำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร
- เยี่ยมชมและสัมมนาการจัดการคุณภาพน้ำจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมจากในและต่างประเทศที่สถานทูตเนเธอร์แลนด์
- รับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มย่อยและเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกิดและจะเกิดขึ้นในอนาคตในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
- เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาและผลที่ได้จากการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศเนเธอร์แลนด์
- ถอดบทเรียนหลังจบกิจกรรมนี้

กลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานราชการ เอกชน ชุมชนที่สนใจในนวัตกรรมในการจัดการปัญหาน้ำเสีย

สถานที่ หอศิลป์, สถานทูตเนเธอร์แลนด์

กิจกรรมการอบรมกระบวนการเก็บข้อมูลและการใช้เครื่องมือการศึกษาชุมชน

วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม

- ศึกษาวิธีการและรูปแบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของชุมชน
- สามารถออกแบบวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลให้ตรงกับสถานการณ์และพื้นที่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

- เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องกระบวนการและแนะนำเครื่องมือการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลแบบต่าง ๆ
- แบ่งกลุ่มย่อยในการเรียนรู้เครื่องมือแบบต่างๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- เรียนรู้ในการสร้างบรรยากาศเพื่อช่วยกระตุ้นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำกิจกรรม
- ถอดบทเรียนกิจกรรม เพื่อนำไปปรับปรุงใช้ในการลงพื้นที่จริงต่อไป

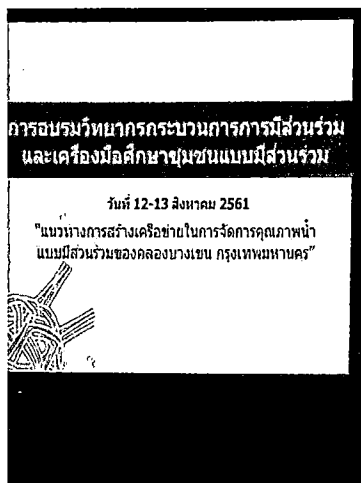
- ได้มีการทดลองจัดกิจกรรมและการใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแบบต่าง ๆ เช่น การทำแผนภูมิคนในการร่วมแสดงความคิดเห็น, การทำ Timeline (เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน), กิจกรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชน, แผนที่ชุมชน เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย ชาวบ้านชุมชนใต้ทางด่วนประชาชื่น

สถานที่ ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วนประชาชื่น

แนวทางที่ได้จากกิจกรรม

- สามารถพัฒนารูปแบบของกระบวนการเก็บข้อมูล โดยสามารถเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับกลุ่มของชาวบ้านที่ให้ข้อมูล เพื่อข้อมูลจะได้ตรงความจริงที่สุด
- สามารถคิดรูปแบบการทำกิจกรรมเสริมเพื่อปรับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านจากการทดลองการเก็บข้อมูลและถอดบทเรียนหลังกิจกรรมได้

กิจกรรมลงพื้นที่กระบวนการเก็บข้อมูลชุมชนโดยอาศัยการใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลแบบต่างๆ

วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม

- เก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนในพื้นที่ลงสำรวจ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน อาณาเขต วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เป็นต้น
- ศึกษารูปแบบการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสมกับพื้นที่
- หากิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความสนใจจากชุมชนให้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและร่วมทำกิจกรรม

วิธีดำเนินการ

- ประชาสัมพันธ์เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางผู้นำชุมชนหรือทีมวิจัยที่คุ้นเคยในพื้นที่
- ประชุม ปรึกษาหารูปแบบของกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ และเลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน

- กำหนดสถานที่ ๆ ชุมชนมีความสะดวกในการเดินทางของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- เตรียมสถานที่ กำหนดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมวิจัยให้ช่วยกันดำเนินกระบวนการแบบต่างๆ ให้เป็นระบบได้ดีขึ้น
- ได้มีการลงพื้นที่ในการทำกิจกรรม 3 ครั้ง
 1. ชาวบ้านริมคลองหลังห้างเดอะมอลล์งามวงศ์วาน
 2. ชาวบ้านริมคลองหลังตลาดพงษ์เพชร
 3. ชาวบ้านริมคลองและชุมชนชินเขต
- ถอดบทเรียนทุกครั้งในการลงพื้นที่ทุกครั้ง

กลุ่มเป้าหมาย ชาวบ้านริมคลองบางเขนถนนประชาชื่น, ชาวบ้านริมคลองบางเขนถนนงามวงศ์วาน และชาวบ้านในชุมชนชินเขตที่อยู่ริมคลองบางเขน

สถานที่ ริมคลองถนนประชาชื่น, ริมคลองถนนงามวงศ์วาน และชุมชนชินเขต

กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีในการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- สร้างความร่วมมือและความมีส่วนร่วมโดยอาศัยผ่านทางกิจกรรมทางศาสนา
- สร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมโดยอาศัยผ่านทางวัฒนธรรม ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมา
- สร้างความคุ้นเคยในการทำงานและบรรยากาศความเป็นกันเองของทีมวิจัยและชุมชน
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการของชาวบ้านและทีมวิจัย

วิธีการจัดกิจกรรม

- ประชุมหารือ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ร่วมกับชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนและผู้นำชุมชน
- ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโดยทางเรือ ก่อนวันงาน 1 เดือน
- ขอใช้เรือสนับสนุนกิจกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักการระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร
- ประสานงานประตู่ระบายน้ำในการเปิดประตูน้ำเพื่อใช้ในการล่องเรือรับส่งผู้ร่วมงาน
- ประสานงานเขตบางซื่อในการจัดขบวนเรือประเพณี
- กิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอาศัยวัฒนธรรมประเพณี เช่น
 1. ประเพณีวันลอยกระทง จัดผ้าป่าสามัคคีทางเรือไปถวายตามวัดริมคลองบางเขน
 2. ประเพณีแห่สีก่ำ แห่เรือชักพระ หลวงพ่อสัมฤทธิ์ ประเพณีล่องเรือแห่ชักพระ และการแข่งเรือเพื่อความสามัคคีของคนในคลองบางเขน จัดขึ้นทุกปี
 3. การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา
 4. งานทำบุญที่จัดขึ้นในกรณีพิเศษเช่น การถวายเรือเพื่อใช้ในกิจกรรมทางศาสนา

กลุ่มเป้าหมาย ชาวบ้านริมคลองบางเขน ชุมชนรอบวัดทางหลวง เขตบางซื่อ จังหวัดนนทบุรี

สถานที่ คลองบางเขน, วัดมัจฉนันทนาการ(วัดน้อย), วัดทางหลวง

กิจกรรมศึกษาดูงาน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- ศึกษาประวัติความเป็นมา และแนวความคิดของการจัดการริเริ่มการทำงานร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานของราชการ
- ศึกษาวิธีการจัดการระบบการจัดการน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลจากการทำตลาดอย่างไรที่ไม่กระทบต่อแหล่งน้ำที่มีอยู่ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
- ศึกษาวิธีการจัดการขยะ การจัดการและแนวทางการนำของเสียกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกครั้งของวัดจากแดง
- ศึกษาวิธีการบริหารและการสร้างความเข้าใจกับชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง
- ศึกษาวิธีการสร้างแรงจูงใจในการชักชวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน
- ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการระบบให้ได้ประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

- จัดศึกษาดูงานที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ
- ศึกษาหาข้อมูลของสถานที่ที่ต้องการศึกษาดูงานว่ามีส่วนที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนกับการวิจัยหรือไม่
- เดินทางไปสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับวิทยากรที่จะเชิญมาให้ความรู้ในการศึกษาดูงาน
- จัดเตรียมพาหนะ งบประมาณและสมาชิกที่จะเดินทางไปศึกษาดูงานด้วย
- จัดแบ่งหน้าที่และชี้แจงว่าต้องการสิ่งใดในการดูงานครั้งนี้
- การใช้ระบบบำบัดน้ำเสียของตลาดน้ำ การเคารพกฎและกติการ่วมกันในการรักษาความสะอาดและการนำขยะสดที่มีมาพัฒนาเป็นปุ๋ยอินทรีย์ใช้ประโยชน์ต่อได้
- ถอดบทเรียนที่จะได้จากการดูงานครั้งนี้ด้วย

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย และผู้สนใจศึกษาแนวทางการจัดการคุณภาพน้ำและการจัดการขยะอย่างถูกวิธี
สถานที่ ตลาดบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง

กิจกรรมการเขียนรายงานการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม

- วางแผนการเขียนรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัย
- สรุปกิจกรรมที่ได้ดำเนินการทั้ง 2 ช่วง
- สรุปงบประมาณการเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

วิธีการทำรายงาน

- ปรีกษา กำหนดเนื้อหาและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการเขียนรายงานตามบทบาทต่าง ๆ
- รวบรวมเอกสารและภาพถ่ายประกอบรายงาน

- สรุปค่าใช้จ่ายการเงินตามแบบเอกสารประกอบการรายงานงบการเงิน
- กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย
- สถานที่ บ้านทีมวิจัย

ตารางที่ 3.1 แผนกิจกรรมการดำเนินงาน

[illegible]

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

ในบทที่ 4 เป็นการรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง 3) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร 4) เพื่อศึกษาแนวทางสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร ดังนี้

บริบทพื้นที่และแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร

สถานการณ์ปัญหาจากอดีตถึงปัจจุบัน

สถานการณ์และแหล่งกำเนิดมลพิษในปี 2548

- กิจกรรมริมคลองและบริเวณโดยรอบเป็นชุมชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งนำต้นทุนมาจากคลองบางบัว น้ำทิ้งจากชุมชน น้ำฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคลองส่วย (คลองเจ๊ก) โดยจุดที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีประตูละบายน้ำกันทั้ง ลำคลองใหม่และลำคลองเก่า

ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำคลองบางเขนเดือนกันยายน 2548

กรมควบคุมมลพิษได้ให้ความร่วมมือแก่กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนในการตรวจวัดคุณภาพน้ำคลองบางเขน สรุปค่าคุณภาพน้ำเป็นดังนี้

1. ออกซิเจนละลาย ในช่วงที่มีการตรวจวัด พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.0-0.6มก./ล. (6 จุดตรวจวัด) ไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 ที่กำหนดให้มีความมากกว่าหรือเท่ากับ 2.0 มก./ล. ทุกจุดตรวจวัด ค่าออกซิเจนละลายเป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในน้ำ

2. ความสกปรกในรูปบีโอดี มีค่าอยู่ระหว่าง 12.9-256.0มก./ล. คิดเป็นค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 65.9 มก./ล. ทุกจุดตรวจ ไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 ที่กำหนดให้ค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4.0 มก./ล. ทุกจุดตรวจวัด ความสกปรกในรูปบีโอดี เป็นปัญหา เนื่องจากแสดงความสกปรกของแหล่งน้ำ โดยเฉพาะสถานีตรวจวัด KBK06 มีค่าสูงสุดเท่ากับ 256.0 มก./ล.

3. การปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด ทุกจุดตรวจวัด มีความสูงมาก ตั้งแต่ 16,000,000 หน่วย ขึ้นไป ทุกจุดตรวจวัด ไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ที่กำหนดให้ค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 หน่วย ทุกจุดตรวจวัด การปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด เป็นปัญหา เนื่องจากมีการปนเปื้อนของสิ่งขับถ่ายจากสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ สูง

4. การปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด ทุกจุดตรวจวัด มีความสูงมาก ตั้งแต่ 1,400,000 หน่วย ขึ้นไป ทุกจุดตรวจวัด ไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ที่กำหนดให้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 หน่วย ทุกจุดตรวจวัด การปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด เป็นปัญหา เนื่องจากมีการปนเปื้อนของสิ่งขับถ่ายจากสัตว์เลื้อยคลาน สูง

5. แอมโมเนีย-ไนโตรเจน มีค่าอยู่ระหว่าง 5.25-54.20 มก./ล. คิดเป็นค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 21.78 มก./ล. ทุกจุดตรวจวัดไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน ซึ่งกำหนดให้มิต้าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.5 มก./ล. ทุกจุดตรวจวัดแอมโมเนีย เป็นปัญหา เนื่องจากการปนเปื้อนของสารอินทรีย์ที่มีไนโตรเจนเป็นองค์ประกอบหลัก เช่น ในอาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ

จุดเก็บน้ำ	ประเภทแหล่งน้ำ	ค่าคุณภาพน้ำ					คุณภาพน้ำที่เป็นปัญหา	สรุปผลคุณภาพน้ำเบื้องต้น
		pH	tur (NTU)	Cond (mS)	Sal (ppt)	DO (mg/l)		
KB1	-	8.1	19	292	0.1	0.2	DO	แหล่งน้ำน้ำเสีย ไม่เหมาะสมในการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำทั่วไป
KB2	-	8.1	23	320	0.2	0.1	DO	
KB3	-	8.2	36	272	0.1	0.5	DO	
KB4	-	8.0	26	286	0.1	0.8	DO	
KB5	-	7.7	60	297	0.1	1.0	DO	
มาตรฐานประเภทที่ 2	5 - 9	-	-	-	-	≥ 6.0	หมายเหตุ คุณภาพน้ำที่เป็นปัญหาดังกล่าวมี DO ต่ำกว่า 2.0 มก./ล.	
มาตรฐานประเภทที่ 3	5 - 9	-	-	-	-	≥ 4.0		
มาตรฐานประเภทที่ 4	5 - 9	-	-	-	-	≥ 2.0		

ตารางที่ 4.1 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำคลองบางเขนเดือนกันยายน 2548

แหล่งน้ำประเภทที่ 2 สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคโดยผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง การว่ายน้ำและกีฬาทางน้ำ

แหล่งน้ำประเภทที่ 3 สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคโดยผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน และการเกษตร

แหล่งน้ำประเภทที่ 4 สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษก่อน และการอุตสาหกรรม

ค่าความเป็นกรด – ด่าง (pH) ในช่วงที่มีการตรวจวัดพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 7.7 – 8.2 ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนด

ค่าความขุ่น (turbidity) ค่าความนำไฟฟ้า (Conductivity) และค่าความเค็ม (Salinity) ในช่วงที่มีการตรวจวัด พบว่า แหล่งน้ำมีสภาพปกติ ไม่เป็นปัญหาค่าออกซิเจนละลาย (DO) ในช่วงที่มีการตรวจวัดพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.1 – 1.0 มิลลิกรัมต่อลิตร ทุกจุดตรวจวัด ไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 ที่กำหนดให้มีความมากกว่าหรือเท่ากับ 2.0 มก./ล. แสดงถึงแหล่งน้ำโดยรวม มีความเน่าเสียและไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำทั่วไป

สรุป คลองบางเขนมีคุณภาพน้ำไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภท 2 , 3 , 4 พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก โดยทุกจุดตรวจวัด คุณภาพน้ำเป็นปัญหา โดยกรมควบคุมมลพิษมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ดำเนินการขุดลอกคลอง กำจัดผักตบชวา รวมทั้งการเข้มงวดการทิ้งขยะและน้ำลงสู่คลองบางเขน
2. มีการเร่งรัดให้ดำเนินการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของตลาดยิ่งเจริญ และการจัดการน้ำเสียในตลาดอื่น ๆ
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น เช่น ถังดักไขมัน หรือติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่ โดยอาจจะดำเนินการเป็นแบบ Cluster
4. ประสานสำนักงานเขตที่เกี่ยวข้อง ในการเข้มงวดและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม ร้านอาหาร และบ้านเรือนประชาชน ไม่ให้มีการทิ้งขยะ และน้ำเสียลงสู่คลองโดยตรง

ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำคลองบางเขนเดือน ณ เดือนสิงหาคม 2557

จุดเก็บน้ำ	ประเภทแหล่งน้ำ	ค่าคุณภาพน้ำ					คุณภาพน้ำที่เป็นปัญหา	สรุปผลคุณภาพน้ำเบื้องต้น
		pH	tur (NTU)	Cond (mS)	Sal (ppt)	DO (mg/l)		
KB1	-	8.1	19	292	0.1	0.2	DO	แหล่งน้ำเน่าเสีย ไม่เหมาะสมในการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำทั่วไป
KB2	-	8.1	23	320	0.2	0.1	DO	
KB3	-	8.2	36	272	0.1	0.5	DO	
KB4	-	8.0	26	286	0.1	0.8	DO	
KB5	-	7.7	60	297	0.1	1.0	DO	
มาตรฐานประเภทที่ 2		5-9	-	-	-	≥ 6.0	หมายเหตุ คุณภาพน้ำที่เป็นปัญหาพิจารณาดังนี้ DO ต่ำกว่า 2.0 มก./ล.	
มาตรฐานประเภทที่ 3		5-9	-	-	-	≥ 4.0		
มาตรฐานประเภทที่ 4		5-9	-	-	-	≥ 2.0		

แหล่งน้ำประเภทที่ 2 สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคโดยผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง การว่ายน้ำและกีฬาทางน้ำ

แหล่งน้ำประเภทที่ 3 สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคโดยผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน และการเกษตร

แหล่งน้ำประเภทที่ 4 สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภค บริโภคโดยผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษก่อน และการอุตสาหกรรม

ค่าความเป็นกรด - ด่าง (pH) ในช่วงที่มีการตรวจวัดพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 7.7 – 8.2 ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนด

ค่าความขุ่น (turbidity) ค่าความนำไฟฟ้า (Conductivity) และค่าความเค็ม (Salinity) ในช่วงที่มีการตรวจวัด พบว่า แหล่งน้ำมีสภาพปกติ ไม่เป็นปัญหา

ค่าออกซิเจนละลาย (DO) ในช่วงที่มีการตรวจวัดพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.1 – 1.0 มิลลิกรัมต่อลิตร ทุกจุดตรวจวัด ไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 ที่กำหนดให้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 2.0 มก./ล. แสดงถึงแหล่งน้ำโดยรวม มีความเน่าเสียและไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำทั่วไป

สรุป คลองบางเขนมีคุณภาพน้ำเบื้องต้นไม่ได้ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 , 3 , 4 พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก โดยทุกจุดตรวจวัด คุณภาพน้ำมีปัญหาค่าออกซิเจนละลายต่ำ รายงานฉบับเต็มตามเอกสารแนบหมายเลข 15

3. การรวบรวมข้อมูลความต้องการของชาวบ้าน และรายชื่อเพื่อร้องทุกข์

ชมรมฯ ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลความต้องการของชาวบ้าน และรายชื่อเพื่อร้องทุกข์ ซึ่งอยู่ระหว่างการแจกและรวบรวมแบบสอบถาม ขณะนี้ ได้แจกแบบสอบถามไปแล้ว จำนวน 650 ชุด

ผลการเก็บข้อมูลเพื่อสำรวจความต้องการในการแก้ไขปัญหาคลองบางเขนของชาวคลองบางเขน โดยชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2559

จำนวนครัวเรือนในพื้นที่ ประเด็นสรุป	กรุงเทพฯ			รวม	นนทบุรี		รวม
	จตุจักร	บางซื่อ	หลักสี่		เมือง		
1. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น	13	22	45	80	22		102
2. การเพิ่มแสงสว่างในคลอง	13	18	34	65	15		80
3. การเก็บขยะและวัชพืชต่างๆ	10	17	30	57	16		73
4. การเปิดประตูให้น้ำหมุนเวียนและการแก้ไขปัญหาหน้าน้ำเสีย	9	11	30	50	17		67
5. การให้ข้อเสนอแนะ และ/หรือแจ้งความต้องการ และ/หรือความเดือดร้อนอื่นๆ	7	1	22	30	8		38

การให้ข้อเสนอแนะ และ/หรือแจ้งความต้องการ และ/หรือความเดือดร้อนอื่นๆ สรุปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะ

1.1 การตั้งชมรมแปลงขยะให้มีมูลค่า โดยทำปุ๋ย แลกขยะกับสิ่งของ อาทิ ไข่ หรืออาจสอนการนำขยะมาใช้ประโยชน์

1.2 คลองบางเขนสกปรกเพราะผู้พักอาศัยริมคลองทิ้งขยะต้องสำรวจคนที่พักอาศัยอยู่ริมคลองว่ามีทิ้งขยะหรือไม่และถ้ามีเพียงพหรือไม่ และผู้เก็บขยะถี่เพียงใด เดือนละครั้ง หรืออาทิตย์ละครั้ง หรืออาทิตย์ละสองครั้ง ต้องการให้มีทิ้งขยะทุกซอกทุกมุม และเก็บขยะอย่าให้มีตกค้าง

1.3 ขอให้มีการประชาสัมพันธ์รณรงค์ห้ามทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในคลอง และให้มีการช่วยจัดเก็บขยะในคลอง (จะให้ช่วยออกค่าแรงด้วยก็ได้)

1.4 วัชพืชและขยะภายในคลองเยอะ ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยดูแลเรื่องต้นไม้ริมคลองและวัชพืชในคลอง ตัดวัชพืชขายคลองให้สะอาด หน่วยงานรับผิดชอบต้องทำสม่ำเสมอและต้องมีการตรวจสอบการทำงานจากชมรมฯ

1.5 ทำเขื่อนริมคลองตลอดแนวซึ่งช่วยแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมได้ส่วนหนึ่ง และที่สำคัญได้จัดระเบียบสังคมใหม่ (บ้านที่สร้างรुकล้ำเขต ทำให้ทัศนียภาพสูญเสียไปได้ดีขึ้น) และช่วยไม่ให้ดินพังทลายจากการที่เรือขายของและเรือของกรุงเทพมหานคร วิ่งได้ด้วย

1.6 เจ้าของบ้านควรดูแลลำคลองโดยให้ผู้เกี่ยวข้องออกมาแนะนำรณรงค์ให้ผู้อยู่ริมคลองบ่อยๆ

1.7 เข้มงวดเรื่องน้ำต้องสะอาด ต้องเปลี่ยนนโยบายจากใช้คลองบางเขนเป็นทางระบายน้ำเสียเป็นคลองสวยน้ำใส

1.8 มีการบำบัดน้ำและจัดตั้งโครงการอย่างจริงจังโดยอาจมีหน่วยงานเข้ามาชักจูงให้ความรู้แก่คนในชุมชนมากขึ้น

1.9 ต้องมีการรณรงค์อย่างเข้าถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในคลอง

1.10 ขุดลอกคลอง เพื่อป้องกันน้ำท่วม เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

1.11 เปิดประตูน้ำ เพื่อถ่ายเทน้ำให้ใสสะอาด เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ อย่าปิดจะทำให้เน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น

2. ปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการอื่นๆ

2.1 พวกชุดท่อบำบัดใต้คลองบางเขนตามโครงการของกรุงเทพมหานครทำบันไดชำรุดแล้วไม่กลับมาซ่อมแซม หรือย้ายออกไปโดยบอกว่าเป็นการชั่วคราวแล้วจะนำมาติดตั้งให้ดังเดิม และเมื่อภารกิจแล้วเสร็จไม่ดำเนินการตามที่ได้แจ้งชาวบ้านในเบื้องต้น

2.2 อยากให้ช่วยต่อระบบประปามาที่ถนนหน้าบ้าน เพื่อจะใช้สะดวกกว่าที่ใช้ น้ำประปาที่มาริมคลองบางเขน เพราะท่อประปาเป็นท่อเหล็กเก่าและผุ และเป็นสนิม

2.3 น้ำเค็มรดน้ำต้นไม้ไม่ได้

2.4 ต้องการบ้านมั่นคง

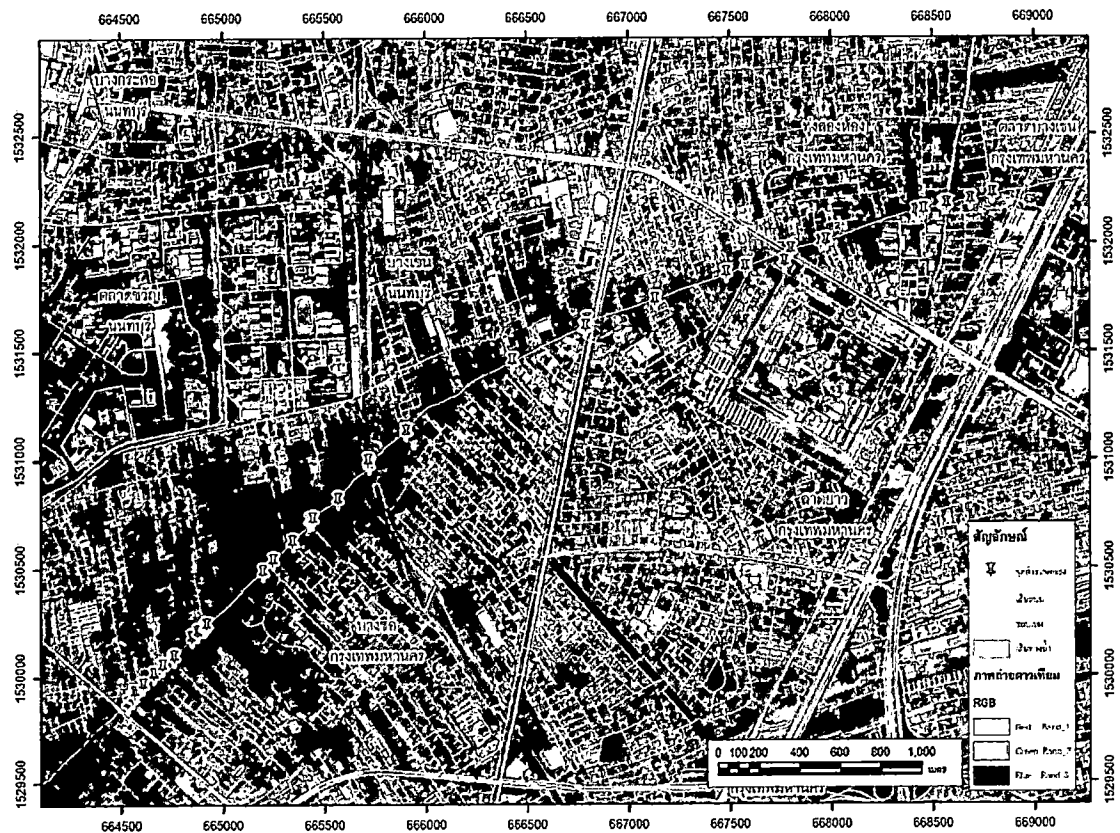
2.5 ต้องการให้มีการจัดเพิ่มแสงสว่างริมคลองบางเขน เพราะยามค่ำมืดขโมยชอบใช้คลองบางเขนออกหาบ้านที่จะขโมยของ ถ้าหากมีแสงสว่างจะไม่กล้า และเพื่อส่องสว่างสำหรับการสัญจรทางเรือยามค่ำคืนเพราะบ้านริมคลองไม่มีที่ทิ้งถุงขยะและวางถุง ขอให้กรุงเทพมหานครจัดหาเรือมาเก็บเป็นเวลาตอนเช้า 06.00-09.00 น.

2.6 ปลอ่ยให้น้ำแห้ง เน่าเสีย ขาดการจัดการที่ดี และการดูแลอย่างต่อเนื่อง ควรจะเปิดประตูน้ำบ้าง เพื่อที่ระบายน้ำ เพราะการปิดประตูน้ำทำให้น้ำเน่าขัง ค่าและเหม็น ทั้งนี้ก็น้ำน้อยทำให้ไม่สามารถเดินทางโดยทางเรือไม่ได้ ควรอนุรักษ์การคมนาคมทางเรือ ขอให้กรุงเทพมหานครควรเข้ามาดูแล

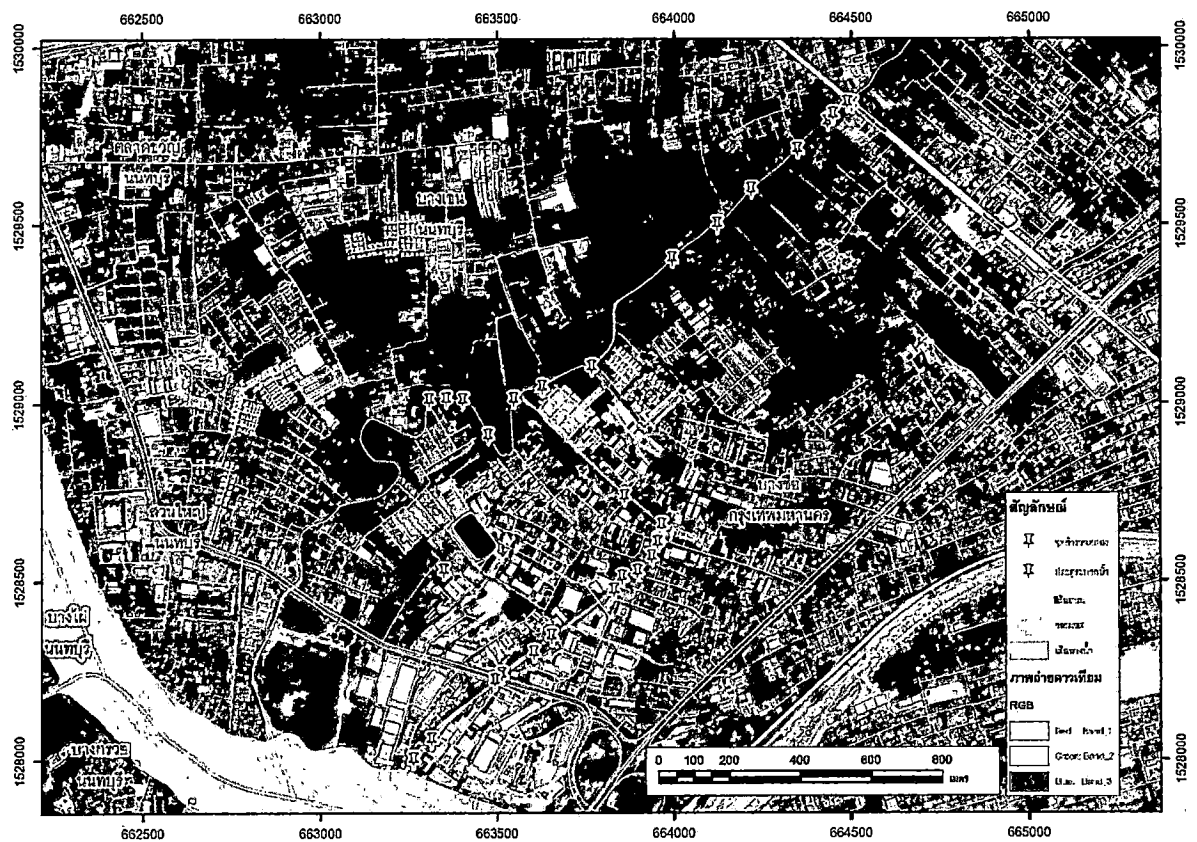
2.7 ปัญหาน้ำเน่าเสีย ไม่มีที่ระบายน้ำ ควรพัฒนาให้เกิดชุมชนที่น้ำอยู่มากกว่านี้ ทั้งนี้ไม่มีใครมาดูแล สนใจ ถูกปล่อยละเลย

สถานการณ์และแหล่งกำเนิดน้ำเสียในปัจจุบัน

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่คลองบางเขนเพิ่มเติมจากที่เคยสำรวจมา เพื่อปรับข้อมูลแหล่งกำเนิดน้ำเสียให้เป็นปัจจุบัน เพราะมีการสร้างบ้านจัดสรรใหม่ขึ้นมากในพื้นที่เขตหลักสี่มีการทำท่อระบายปล่อยน้ำเสียลงคลองเพิ่มจากเดิม ทีมวิจัยได้ร่วมมือกับอาจารย์สุพรรณิ ปลัดศรีช่วย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ลงพื้นที่สำรวจโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย คือ โปรแกรม Handy GPS ลงกำหนดจุดที่มีการระบายน้ำเสียผ่านพิกัดดาวเทียม สามารถกำหนดจุดที่มีการระบายน้ำเสียลงคลองได้ถึง ๖๙ จุด จากวัดเทวสุนทรถึงปากคลองบางเขนใหม่ ดังปรากฏในภาพที่ 4.1 และภาพที่ 4.2

รูปภาพที่ 4.1 แสดงจุดน้ำเสียที่ไหลลงคลองบางเขนที่สำคัญในโซนคลองบางเขนตอนกลาง จำนวน ๓๙ จุด

รูปภาพที่ 4.2 แสดงจุดน้ำเสียที่ไหลลงคลองบางเขนที่สำคัญ ในโซนคลองบางเขนตอนล่าง จำนวน ๓๐ จุด

ตารางที่ 4.2 แสดงแหล่งน้ำเสียจากการสำรวจ ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2561

No	BND	Bang Kan Canel	Water Level	Detial	Picture
1	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ท่อน้ำใต้สะพานกรุงเทพ-นนทบุรี	001
2	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	จากบ้านเรือน ฝั่งชุมชนบ้านสามเรือน	002
3	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	จากบ้านเรือน ฝั่งชุมชนบ้านสามเรือน	003
4	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ปากคลองฝั่งวัดเลียบ	004
5	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ปากคลองชุมชนวัดหลวง (วัดร้าง) กว้างประมาณ 8 เมตร	005
6	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	จากท่อระบายน้ำ 2 จุด ตรงกำแพงกันเขื่อน	006
7	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	คลองมีการสไลด์ของดินจากฝั่งพระจอมเกล้าต้นเขิน ต้นไม้ขวางลำน้ำ และมีสิ่งปฏิกูล	010
8	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-1.04	พบสิ่งปฏิกูล คลองต้นเขิน พบผ้าผืน พรมเช็ดเท้า	011

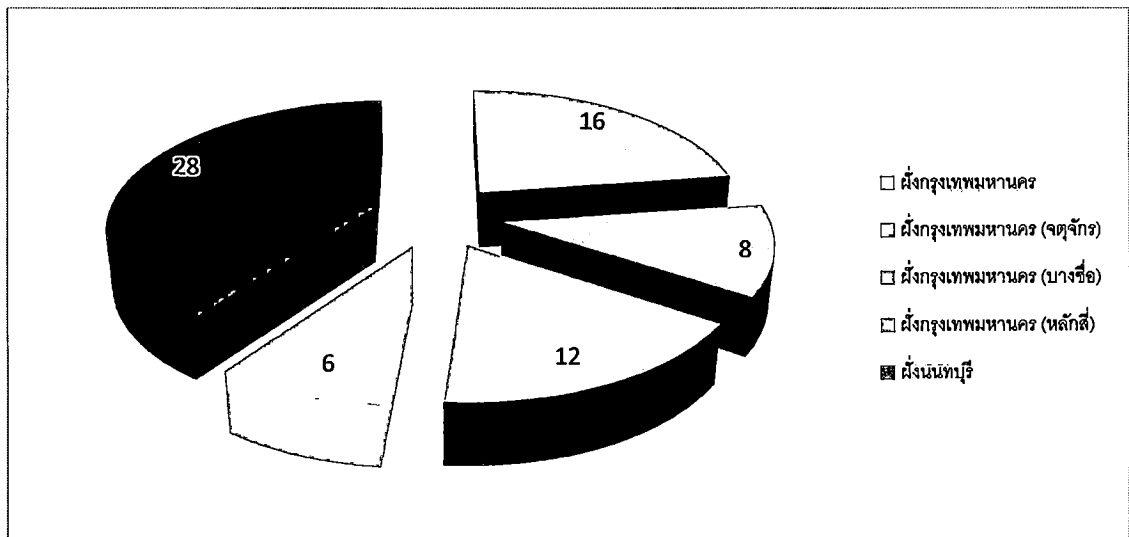
No	BND	Bang Kan Canel	Water Level	Detial	Picture
9	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	จากปากคลองหลังชุมชนวัดฝาง	012
10	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	น้ำเสียจากปากคลอง	013
11	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	การปล่อยน้ำเสีย เห็นฟองจากการซักล้าง	013-1/014
12	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	น้ำเสียจากปากคลองหลังวัดน้อย	015
13	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ใต้สะพานข้ามคลองบางเขนใหม่ ซ.วงศ์สว่าง 11	016
14	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อปล่อยน้ำจากประจอมเกล้า	017
15	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อปล่อยน้ำจากประจอมเกล้า	018 N/A
16	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อสะพานข้ามถนนพินุลสงคราม	019 N/A
17	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อปล่อยน้ำจากประจอมเกล้า	020 N/A
18	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ตำแหน่งประตูละบายน้ำ	021 N/A
19	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อจากชุมชนหลังธนาคาร ธกส.	022 N/A
20	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อน้ำจากหลังศาลเจ้า	025
21	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อน้ำจากชุมชนหลังพระจอม	026
22	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนใหม่	-1.04	ท่อน้ำจากชุมชนหลังพระจอม	027
23	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	น้ำเสียจากปากคลอง	028
24	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ท่อน้ำจากอพาร์ทเมนต์	029
25	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ท่อน้ำเสียใต้สะพานจุดที่ 1	030
26	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ท่อน้ำเสียใต้สะพานจุดที่ 2	031
27	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ปากคลองลำประโดง หลังวัดกล้วย	032
28	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ปากคลองลำประโดงต้น ออกซอยสันติ	033
29	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	น้ำเสียจากบ้านเรือน ทะลุซอยสันติ	034
30	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	น้ำเสียจากบ้านเรือน	035
31	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-1.04	ท่อน้ำจากใต้ถนนกรุงเทพ-นนทบุรี	036

ตารางที่ 4.2 แสดงแหล่งน้ำเสียจากการสำรวจ ณ วันที่ 27 สิงหาคม 2561

No	BND	Bang Kan Canel	Water Level	Detial	Picture
1	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	โรงงานตรงข้ามวัดทางหลวง	1-46456
2	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	จุดปล่อยน้ำเสียลงคลองบางซื่อ	2-46455
3	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ลำประโดงข้างวัดทางหลวง	3-46454
4	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ชุมชนระหว่างวัดทางหลวง วัดโพธิ์ทองล่าง	4-46452

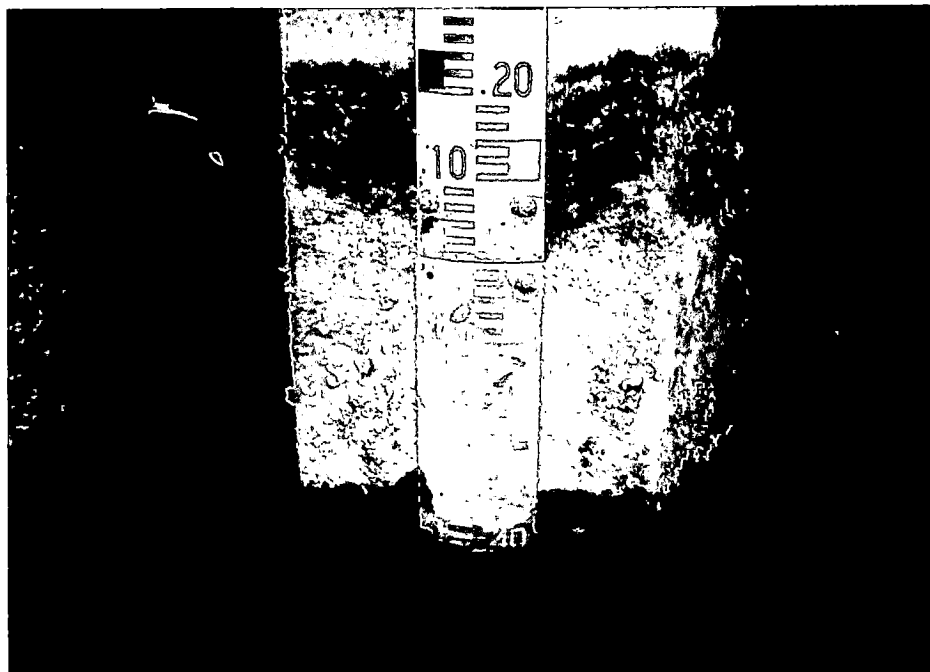
No	BND	Bang Kan Canel	Water Level	Detial	Picture
5	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ลำประโดงบ้านริมคลองข้างวัดโพธิ์ทองล่าง	5-46451
6	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อน้ำเสียข้างวัดโพธิ์ทองล่าง	6-46450
7	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ลำประโดงบ้านริมคลอง	7-46449
8	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า		ท่อริมเขื่อน	8-46448
9	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	จุดสิ้นสุดเขื่อนริมคลอง มีชุมชนริมคลอง	9-46447
10	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อริมเขื่อน ชุมชนติดต่อซอยศิริชัย	10-46446
11	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ปากคลองต้นไทร วัดทองสุทธาราม มีท่อลงคลองวัด	11-46445
12	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ตรงข้ามปากคลองต้นไทร ชุมชนโรงถ่าน	12-46444
13	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	คลองบางลี่ มาทางโรงพยาบาลศิริชัย	13-46443
14	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	หมู่บ้านสารินทร์	14-46442
15	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	สุดซอยหมู่บ้านชวนชื่น มาจากอาคารชุดรัฐสภา	15-46441
16	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	หมู่บ้านชวนชื่น ซอย 6 สุดซอย	16-46440
17	ฝั่งกรุงเทพมหานคร	คลองบางเขนเก่า	-0.66	คลองตาสุ่ม มาจากหมู่บ้านทิพย์ไก่อ คลอง หมอนทองหมู่บ้านชวนชื่น	17-46439
18	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	คลองตาซา จุดพักรถ RED AREA หมู่บ้านชวนชื่น บางส่วน	18-46438
19	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ใต้ทางด่วนศรีรัช ชุมชนใต้ทางด่วน	19-46437
20	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ใต้ทางด่วนศรีรัช จากงามวงศ์วานและกระทรวง สาธารณสุข	20-46436
21	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	สะพานข้ามคลองบางเขน มาจาก ช.นพเก่า ประชาชน 37	21-46435
22	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	สุดซอยจุฬาเกษม	22-46434
23	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ริมถนนประชาชื่น	23-46433
24	ฝั่งนนทบุรี	คลองบางเขนเก่า	-0.66	คลองเจ๊ก หรือคลองส่วย	24-46432
25	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (หลักสี่)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อจากสุดซอย หมู่บ้านพงษ์เพชร	25-46431
26	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (หลักสี่)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ริมเขื่อนหลังโรงภาพยนตร์งามวงศ์วาน	26-46430

No	BND	Bang Kan Canel	Water Level	Detial	Picture
27	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อติดเรือนจำพิเศษ กทม.	27-46429
28	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (หลักสี่)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อใต้สะพานข้ามคลองบางเขน ถ.งามวงศ์วาน มาจากหมู่บ้านชินเขต	28-46428
29	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อใต้สะพานข้ามคลองบางเขน ถ.งามวงศ์วาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	29-46427
30	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	หมู่บ้านด้านข้างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ถ.งามวงศ์วาน	30-46426
31	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	หมู่บ้านด้านข้างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ถ.งามวงศ์วาน	31-46425
32	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ริมคลองติดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	32-46424
33	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (หลักสี่)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อหมู่บ้านใหม่ ใกล้เคียงกับสะพานข้ามไปการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	33-46423
34	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (หลักสี่)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ม่อข้างสะพานข้ามไปการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	34-46422
35	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	คลองลาดยาว	35-46421
36	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (หลักสี่)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	คลองลาดโตนด มีเครื่องสูบน้ำที่ปากคลอง	36-46420
37	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อน้ำทิ้ง หมู่บ้านไพฑูรย์นิเวศน์ ใกล้วัดเทวสุนทร	37-46419
38	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (จตุจักร)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ท่อน้ำทิ้งจากวัดเทวสุนทร	38-46418
39	ฝั่งกรุงเทพมหานคร (บางซื่อ)	คลองบางเขนเก่า	-0.66	ระดับน้ำที่ ถนนประชาชื่น สะพานข้ามคลองบางเขน	39-46417

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงแหล่งน้ำเสียจำนวน 70 แหล่ง แยกตามเขตพื้นที่

แหล่งกำเนิดน้ำเสียริมคลองบางเขน

รูปภาพที่ 4.3 แสดงระดับน้ำต่ำกว่า 0-0 ประมาณ 40 เซนติเมตร เสมอ

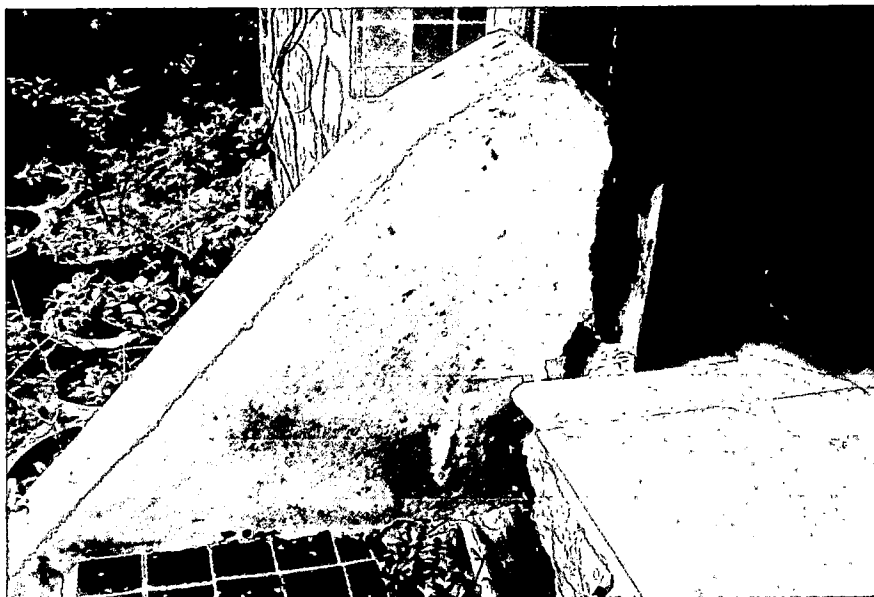

รูปภาพที่ 4.4 แสดงระดับน้ำต่ำกว่า 0-0 ประมาณ 40 เซนติเมตร เสมอ

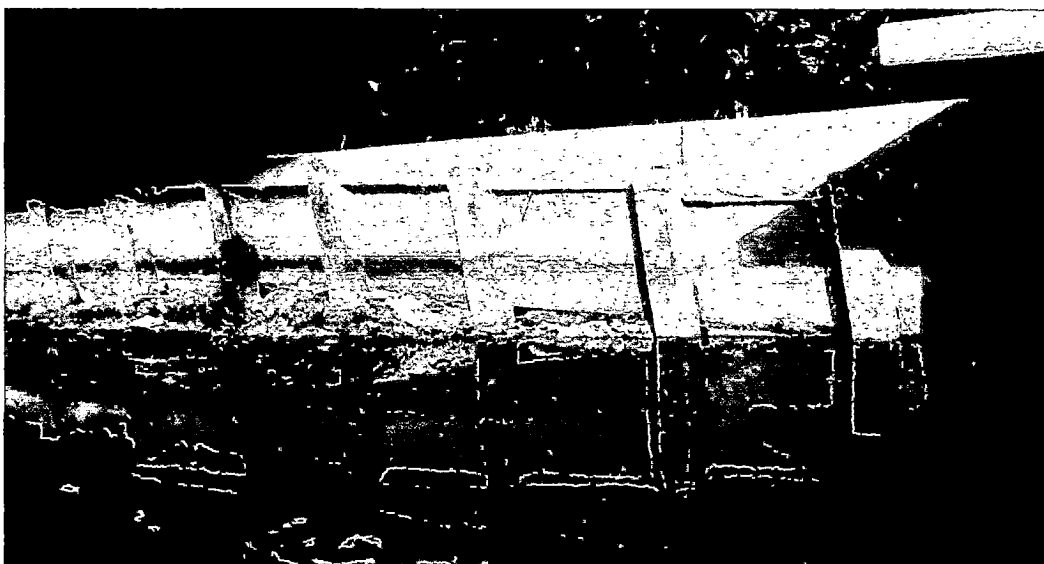

รูปภาพที่ 4.5 แสดงระดับน้ำต่ำกว่า 0-0 ประมาณ 40 เซนติเมตร เสมอ น้ำแห้งและเน่าเสีย

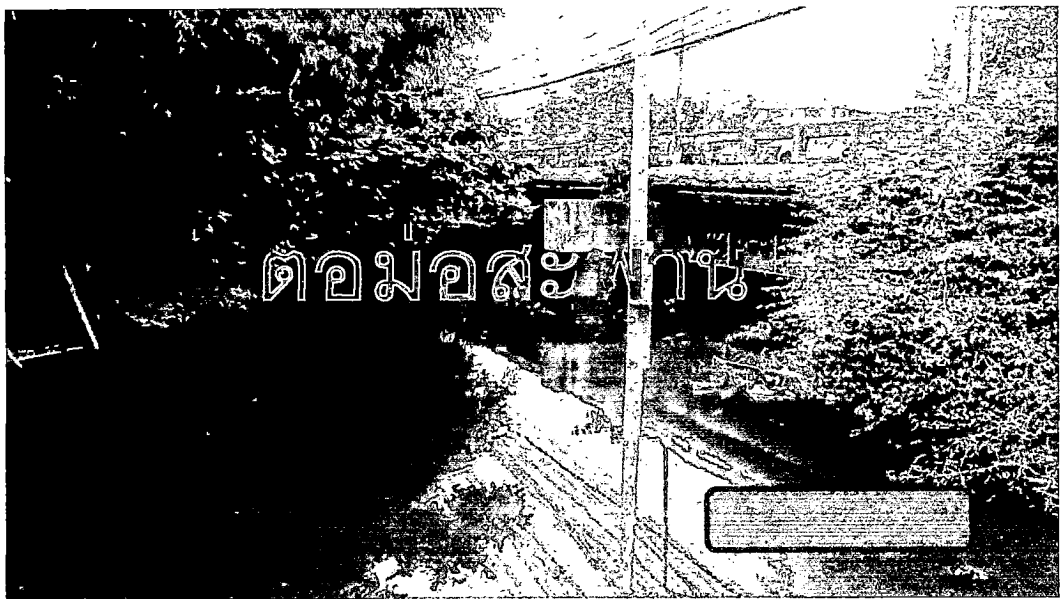
รูปภาพที่ 4.6 แสดงระดับน้ำต่ำกว่า 0-0 ประมาณ 40 เซนติเมตร เสมอ น้ำแห้งและเน่าเสีย เมื่อไม่มีระดับน้ำที่เหมาะสมในการพยุงตลิ่ง ทำให้บันได และเขื่อนกันดินพังชำรุด

ดินเลื่อน พังลงคลอง และปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

ต้นเหตุของปัญหา

น้ำเสีย

คลองเจ๊ก

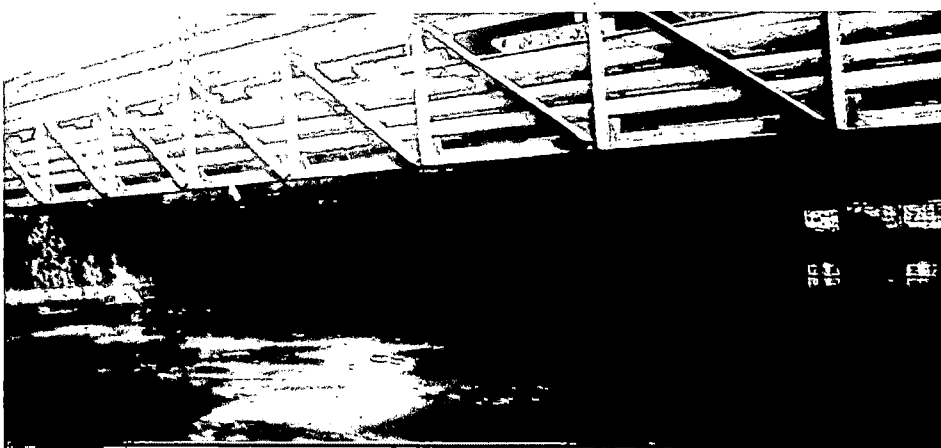
วัดใหม่ทาง หลวง

ภาพที่ 1 บ้านรูก้ามมีอยู่เป็นระยะตลอดแนวคลอง คลองกว้างมากกว่า 10 เมตร แต่สร้างสะพานข้ามคลอง แนวตอมือและคานขวางกลางคลอง เหลือช่องทางที่เป็นทางน้ำสะดวกเพียงประมาณ 2 เมตร ทั้งเข้า และออก

ภาพที่ 2 เห็นชัดๆ น้ำส่วนใหญ่บริเวณตอมอ และคานจะนิ่ง แต่ตรงช่องทางที่ถูกกรีดเหลือเพียง 2 เมตร น้ำส่วนน้อยก็ไหลดี นี่ขนาดน้ำลดระดับลงมาต่ำกว่าระดับคานแล้วนะ นี่ก็ย้อนไปก่อนหน้านี้ มีน้ำถึงไม่ลด มั่วแต่ดูบไม่มาสนใจได้สะพานนี้เลย

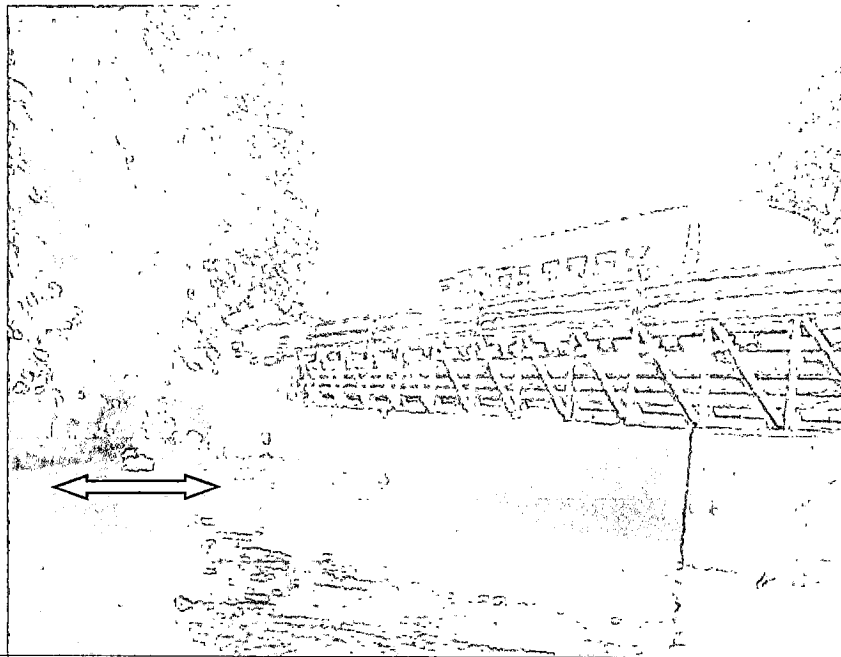
ภาพที่ 3 นี่ก็เห็นชัดๆ น้ำส่วนใหญ่ไปไม่คล่อง ช่องนี้ ปกติเรือก็มุดไปไม่ได้ไม่มีทางออก

ภาพที่ 5 น้ำพยายามที่จะพาตัวเองและขยะไหลไปที่ช่องแคบเพื่อไหลออกไปยังทางข้างหน้า
น้องน้ำคงเหนื่อยเนอะ (พี่ขยะคะ...ไม่รู้ทางข้างหน้าจะมีอุปสรรคแบบนี้อีกไหมหนอ เราอ้อม
กำลังไว้ก่อนดีกว่าตัวเอง)

ภาพที่ 4 ตรงนี้ เป็นช่องระหว่างคานที่เรือพอมุดลอดเข้ามาเพื่อไปตรงทางออกแคบๆ
ข้างหน้า เป็นช่องที่น้ำไหลผ่านเข้ามาได้เพื่อไปออกช่องแคบที่ว่ำนั่นแหละ แต่ก็มีขยะลอยมา
กองสะสมกันอยู่อย่างหนา

ภาพที่ 6 ช่องทางเข้าออกที่ปลายทาง ประมาณ 2 เมตร จริงๆ

การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในคลองบางเขน

1. ชมรมฯ ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลสภาพคลองบางเขน เพื่อกำหนดปัญหา และความต้องการในการแก้ไขปัญหา เพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

สภาพปัญหาปัจจุบัน

ปัจจุบันคลองบางเขนกำลังเหมือนมนุษย์ที่กำลังจะหมดสิ้นลมหายใจ เนื่องด้วยปัญหาหลักที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. กรุงเทพมหานครปิดประตูน้ำคลองบางเขนมิให้น้ำเจ้าพระยาไหลขึ้นลงตามธรรมชาติ มานานถึง 7 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 ถึง 2557 ปัจจุบัน กทม.ยังคงปิดต่อไป โดยมีได้แก้ไขข้อร้องเรียนของชุมชนและไม่ได้ร้องถามข้อมูลความเดือดร้อนของชุมชนและไม่เคยทำประชาพิจารณ์ชุมชนกำหนดนโยบายปิดประตูน้ำตลอดเวลา

2. ภาวะน้ำเน่าเสียเนื่องจากน้ำเสียของชุมชนใกล้เคียง ระบายน้ำเสียลงคลองบางเขนตลอดเวลา ทำให้น้ำรวมจากคลองบางเขนเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นตลอดเวลา รวมทั้งการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงคลอง

ผลเสียอย่างใหญ่หลวงกับชุมชนคลองบางเลน

1) สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเสียหายประเมินค่ามิได้ พืช สัตว์ ต่าง ๆ สัตว์น้ำหลายชนิด สูญหายไป

2) ไม่สามารถใช้เรือเป็นพาหนะสัญจรตามที่เคยปฏิบัติกันมาในอดีตตามที่บรรพบุรุษของชุมชนคลองบางเลนใช้เรือเป็นพาหนะ

3) ชุมชนคลองบางเลนจำนวนมากยังทำเกษตรกรรม เช่น ปลูกผลไม้ ทุเรียน มังคุด มะไฟ ลองกอง ฯลฯ สองฝั่งคลองโดยเฉพาะฝั่งถนนบุรีไม่สามารถใช้น้ำจากคลองบางเลนได้ ทำให้ต้นไม้มทยอยแห้งตายไปเป็นจำนวนมาก

4) วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านของชุมชนกำลังจะสูญหายไปโดยเฉพาะ ประเพณีที่สำคัญได้แก่ การแห่พระหรือประเพณีชักพระ ในวันแรม 4 เดือน 12 หลังจากวันเพ็ญเดือน 12 ประมาณ 4 วันหลังลอยกระทง เป็นประเพณีทางน้ำที่รวมชุมชนทั้งหมดใช้บั้งไฟส่งสรวงสวรรค์ เกิดความสามัคคีกัน กล่าวคือ คณะกรรมการจะเชิญพระพุทธรูปที่สำคัญจากวัดเชิงหวาย (เวทวันธรรมมาวาส) ลงเรือเข้าคลองบางซื่อผ่านคลองเปรมประชากร เลี้ยวซ้ายเข้าคลองบางเลนที่วัดสี่แยก(เทวสุนทร) พระซึ่งมาในขบวนแห่ “ชักพระ” จะแวะฉันอาหารเพลที่วัด และลงเรือล่องไปออกปากคลองบางเลนกลับวัดเชิงหวาย(เวทวันธรรมมาวาส)ตามเดิม ระหว่างเส้นทางประชาชน รอบชุมชนจะแต่งตัวสวยงามลงเรือและบั้งไฟส่งสรวงสวรรค์กัน นำเรือทุกชนิดที่มีอยู่แต่งสวยงาม จับคู่แข่งกันเป็นประเพณีแข่งเรือตลอดมา ประชาชนชุมชนคลองบางเลนรอวันประเพณีนี้ ทุกคนจะเรียกว่าวัน “แรมสี่ค่ำ” และปฏิบัติติดต่อกันมากกว่า 100 ปี วัฒนธรรมที่ดีกำลังจะถูกลบเลือนไปด้วยการปิดประตูน้ำคลองบางเลนตลอดเวลา

5) เมื่อไม่มีน้ำขึ้นลงตามธรรมชาติ ประชาชนบางครอบครัวจึงบุกรุกสร้างบ้านขึ้นมาในคลอง คลองบางเลน ทำให้พื้นที่แคบลงและมีการทิ้งขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลลงคลอง

6) เมื่อคลองบางเลนตื้นเขิน ฤดูน้ำหลาก หลังฝนตกน้ำจำนวนมากระบายลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาไม่สะดวก เป็นเหตุให้น้ำเอ่อล้นตลิ่งสองฝั่ง อาจท่วมพื้นที่ต่ำของสองฝั่งคลอง

7) การปิดประตูระบายน้ำตลอดเวลา จะทำให้ไม่มีน้ำขึ้นลงตามธรรมชาติที่จะเจือจางลดการเน่าเสียของน้ำในคลอง

8) ระดับน้ำที่ต่ำมากทำให้ตลิ่งสองฝั่งคลองไม่มีน้ำคอยพยุง ส่งผลให้แนวตลิ่งพังแผ่นดินเลื่อน แนวเขื่อนกันตลิ่ง ศาลาท่าน้ำของชาวบ้านพังเสียหาย

9) เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนของบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองเป็นสนิมง่าย และเสียเร็วกว่าปกติเนื่องจากปฏิกิริยากับอากาศที่ระเหยจากน้ำเสียในคลอง

ข้อเท็จจริง

1. ปัจจุบันคลองบางเลน กว้าง 22 เมตร (บริเวณปากคลอง และบริเวณโรงงานยาคุลย์ มีความลึกเหลือน้อยกว่า 1.8 เมตร กว้างเฉลี่ย 13 เมตร ความยาว 8.45 กม. (จากปากคลองถึงวัดเทวสุนทร)

2. ตามธรรมชาติคลองบางเขน จะรับน้ำจากทิศเหนือจากคลองถนนบางส่วนไหลออก คลองลาดพร้าว ต่ำลงมา 2.5 กม. คลองบางเขนรับน้ำจากคลองเปรมประชากรไปออกคลองบางซื่อและออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เฉพาะคลองบางเขนรับน้ำจากคลองถนนและคลองเปรมประชากรบางส่วนรวมกันไหลลงมาออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ใกล้สะพานพระราม 7 และวัดปากน้ำ

3. กทม. กั้นเขื่อนที่ 1 ที่ปากคลองบางเขนเก่า วัดปากน้ำ ติดตั้งปั๊ม 3 ตัวที่มีความสามารถสูบน้ำออก 10,800 ลบ.ม./ชม. เขื่อนที่ 2 อยู่ใกล้สะพานพระราม 7 มีปั๊ม 10 ตัว มีความสามารถสูบน้ำออก 36,000 ลบ.ม./ชม. รวมเครื่องสูบน้ำ 13 ตัวเดินพร้อมกัน 2 จุด จะสูบน้ำได้ 46,800 ลบ.ม./ชม.

สมมุติว่าระดับน้ำสูงกว่าระดับปกติเพราะฝนตกหนัก +10 ซม. คือสูงกว่ากทม.ปิดไว้ในปัจจุบัน น้ำจะสูงกว่าเดิม 50 ซม. ระยะทางแม่น้ำเจ้าพระยาถึงวัดสี่แยก (เทวสุนทร) กว้างเฉลี่ย 13 เมตร ลึก เฉลี่ย 1.8 เมตร ความยาว 8.45 กม. จะใช้เวลาเพียง 5.4 ชม. หรือไม่เกิน 6 ชม. ดังนั้น หากสูบน้ำให้ยุบลง 1 เมตร จะใช้เวลาเพียง 2.5 ชั่วโมง

4. คลองบางเขนระดับน้ำจะขึ้นลงตามธรรมชาติไม่เคยมีสูงถึงขั้นท่วมมาเป็นระยะเวลา มากกว่า 100 ปี เว้นน้ำหลากมากผิดปกติ เช่นปี 2485, 2512, 2535, 2554 จะเห็นว่ารอบ 100 ปี จะมีเพียง 4 ครั้งเท่านั้น แล้วสามารถใช้ปั๊มที่เขื่อนติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาสูบน้ำออกได้รวดเร็ว

5. กทม. จะปิดประตูน้ำโดยอ้างว่าฝนตกป้องกันน้ำท่วม ทำให้อำเภอบ้านน้ำเสีย การสร้างเขื่อน การทำอุโมงค์ยักษ์ขัดกับข้อเท็จจริงที่ชุมชนชาวคลองบางเขนประจักษ์ กล่าวคือ การเปิดให้น้ำขึ้นลงตามธรรมชาติ ไม่เป็นอุปสรรคในการสร้างเขื่อนริมคลอง การสร้างอุโมงค์ระบายน้ำขนาดใหญ่ของ กทม. การสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย เก็บไว้ใต้คลองบางเขน และไม่เป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำเมื่อฝนตก หากแต่การเปิดประตูกันน้ำคลองบางเขนตลอดเวลาจะคืนชีวิตให้สายน้ำตามธรรมชาติตลอดไป

6. โครงสร้างสะพานข้ามคลองบางเขนตรงบริเวณจุดตัดคลองประปาใกล้กับโรงเรียนเพชรรัตน์ เป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำในช่วงน้ำหลาก และเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากตอม่อและคานสะพานกีดขวางทางน้ำ ซึ่งประเด็นนี้ได้เคยแสดงผลกระทบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประจักษ์ชัดแล้วเมื่อครั้งกรุงเทพมหานครเผชิญกับมหาอุทกภัยเมื่อปี 2554

ข้อเสนอแนะ

1. การเปิดประตูน้ำที่ปากคลองบางเขนเพื่อให้ได้หมุนเวียนตามธรรมชาติ กรณีป้องกันน้ำท่วมสามารถปิดประตูระบายน้ำเป็นช่วงๆ ในห้วงเวลาที่เหมาะสม เช่น ในภาวะน้ำทะเลหนุนสูงช่วงมรสุมฝนตกหนัก โดยระหว่างการปิดประตูต้องรักษาระดับน้ำในคลองให้เหมาะสม

2. การจัดเจ้าหน้าที่บริการเก็บขยะทางน้ำตลอดลำคลอง เพื่อให้บริการการเก็บขยะจากบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ตามแนวคลองซึ่งไม่มีทางถนนเข้า-ออกสู่สาธารณะและการบริการเก็บขยะเข้าไม่ถึง

3. การปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้ประโยชน์คลองบางเขนของภาครัฐจากการเป็นเส้นทางระบายน้ำหลักนำน้ำจากท่อระบายน้ำไปสู่สถานีสูบน้ำ หรือระบายสู่แม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมซึ่งเป็นคลองต้นแบบที่มีน้ำใสสะอาด เชื่อมโยงประเพณีวัฒนธรรมที่ตีมควมควรค่าแก่การ

อนุรักษ์ เช่น ประเพณีลอยกระทง การทอดผ้าป่าทางน้ำ ประเพณีชักพระทางน้ำ การแข่งเรือประเพณี แรมสี่ และการใส่บาตรทางน้ำ

4. การแก้ไขโครงสร้างสะพานข้ามคลองบางเขนตรงบริเวณจุดตัดคลองประปาใกล้กับ โรงเรียนเพชรรัตน์ เนื่องจากตอม่อและคานสะพานกีดขวางทางน้ำและเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำ ของประชาชนในพื้นที่

5. การรณรงค์ให้ประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่สองฝั่งคลอง และพื้นที่ต่อเนื่องช่วยกันดูแล รักษาคลองให้สะอาด เช่น ไม่ระบายน้ำเสียครัวเรือนลงคลอง การไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงคลอง

2. ชมรมฯ ได้ประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการพิจารณา ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยได้มีหนังสือไปขอความร่วมมือจาก คสช. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นายกเทศมนตรีนครนนท์ และ ผู้อำนวยการสำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ ตามเอกสารหมายเลข 9-10 รวมทั้งได้ ประสานงานกับเขตบางซื่อ และเขตหลักสี่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

หน่วยงานที่ได้ประสานงาน	ผล
1) คสช.	ส่งเรื่องให้ กทม.
2) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ส่งเรื่องให้สำนักการระบายน้ำ กทม. ซึ่งขณะนี้ ชมรมฯ กำลัง อยู่ระหว่างการประสานงานเพื่อขอให้รองผู้ว่าฯ กทม. เป็น เจ้าของเรื่อง เพื่อต้องการให้มีการสั่งการในระดับนโยบาย และขออนัดหมายให้มีการประชุมหารือระหว่างกัน โดยเชิญ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วย อนึ่ง ในการประชุมชมรมฯ ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2557 ซึ่งผู้แทนสำนักการระบายน้ำ กทม. เข้าร่วมประชุม ด้วย มติที่ประชุม กำหนดจะทดลองเปิดประตูระบายน้ำ 3 วัน เพื่อหาระดับน้ำที่เหมาะสมในการรักษาระดับน้ำในคลอง โดยในช่วงของการเปิดประตูระบายน้ำ ชมรมฯ จะรณรงค์ ประชาชนในการทำความสะอาดตลิ่ง และเก็บขยะด้วย ซึ่ง จนถึงขณะนี้ ยังไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด
3) ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี	ผอ.บุญอนันต์ แคล้วอาวุธ ส่วนสิ่งแวดล้อม ยินดีให้ความ ร่วมมือขอให้ประสานงานกับกทม.
4) นายกองค์การบริหารส่วน จังหวัดนนทบุรี	แจ้งว่าคลองบางเขนอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนคร นนทบุรี
5) นายกเทศมนตรีนครนนท์	ยินดีให้ความร่วมมือ

หน่วยงานที่ได้ประสานงาน	ผล
6) ผู้อำนวยการสำนักจัดการ คุณภาพน้ำ กรมควบคุม มลพิษ	ดำเนินการตรวจคุณภาพน้ำในคลองบางเขนให้เรียบร้อยแล้ว โดยผลสรุปได้ว่าคุณภาพน้ำในคลองบางเขนไม่สามารถที่จะ ปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคได้ และ ชมรม ฯ ได้ขอความร่วมมือเพิ่มเติมในการตรวจคุณภาพน้ำในคลอง เจ้าซึ่งเป็นคลองรวบรวมน้ำทั้งจากชุมชน หน่วยงาน องค์กร ห้างร้านต่างๆ ในเขตจังหวัดนนทบุรีส่งมาลงคลองบางเขน ขณะนี้ ยังไม่ได้รับผลการตรวจ
7) เขตบางซื่อ	ยินดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ และยินดีเป็นผู้ประสานงาน กับเขตที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดเวทีหารือในการร่วมกับประชาชนใน การแก้ไขปัญหา
8) เขตหลักสี่	แจ้งว่าดูแลเฉพาะคลองบางเขนตอนเหนือตั้งแต่วัดเทวสุนทร ถึงบางบัว อย่างไรก็ดี หากชมรมฯ ประสงค์จะขอความ ร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมใดขอให้ทำหนังสือแจ้งไป โดยระบุรายละเอียดความต้องการให้ชัดเจน

ทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้องของชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
การก่อสร้างสะพานเพ็ชรรัตน์	ไม่ทราบปี พ.ศ.	หน่วยงานภาครัฐ	ประโยชน์: การคมนาคมโดยรถยนต์สะดวก ปัญหา/อุปสรรค: ตอม่อออกแบบไม่ดีกีดขวางทางน้ำและเป็นจุดที่สะสมขยะส่งผลให้การไหลเวียนของน้ำในคลองบางเขนไม่คล่อง ประกอบกับคานสะพานไม่ได้ออกแบบให้ขนานกับแนวคลองส่งผลให้เรือไม่สามารถลอดผ่านได้โดยสะดวก การสัญจรทางเรือมีอุปสรรค ทั้งนี้ ในขั้นการก่อสร้างแกนนำของประชาชนในพื้นที่เคยชี้แนะแล้วแต่ไม่ได้รับการยอมรับจากส่วนราชการผู้รับผิดชอบ สะพานนี้จึงเป็นปัญหาสำคัญจวบจนปัจจุบัน
การก่อสร้างประตูระบายน้ำปากคลองบางเขนเก่า และปากคลองบางเขนใหม่	ไม่ทราบปี พ.ศ.	กรุงเทพมหานคร	ประโยชน์: การควบคุมระดับน้ำในคลองบางเขน ปัญหา/อุปสรรค: ขาดการมีส่วนร่วมของชาวคลองบางเขนในการกำหนดแผนเปิด-ปิดประตูน้ำที่สอดคล้องกับวิถีชาวคลอง ส่งผลให้มีการปิดประตูน้ำเกือบตลอดปีโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ ในปี 2554 ส่งผลให้ระดับน้ำในคลองต่ำกว่าเกณฑ์มาก ไม่มีการไหลเวียนตามธรรมชาติ เป็นแหล่งสะสมน้ำเสียที่ระบายทิ้งมาจากชุมชนต่างๆ ชาวคลองไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำคลอง และสัญจรทางน้ำได้ และต้องทนทุกข์กับภาวะน้ำเน่าเสีย
การก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ฟื้นฟูและพัฒนาคลองบางเขนให้น่าอยู่	1 สิงหาคม 2547	ชาวบ้านริมคลองบางเขนตอนกลาง	ประโยชน์: การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และพลังชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรม ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกเริ่มตระหนักในความสำคัญของคลองบางเขน และให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
2. สืบสานระบบการเคารพนับถือผู้สูงอายุ 3. ส่งเสริมความสามัคคี 4. เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และการอาชีพ 5. อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่ดั้งเดิม		(วัดเทวสุนทรถึงสะพานเพชรรัตนหรือที่เรียกกันว่า “หัวท้อ”)	ปัญหา/อุปสรรค: สภาวะสังคมเมือง คนรุ่นใหม่ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ขาดแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพราะกรรมการมีภาระงานการอาชีพ หน่วยงานราชการไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือจากชาวคลองในพื้นที่ทางตอนเหนือและตอนใต้เนื่องจากยังไม่มีผู้นำ/แกนนำในพื้นที่ดังกล่าวให้ความสนใจจึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตลอดสายน้ำ คลองบางเขน ปัญหาทางการเมืองส่งผลกระทบต่อการประชุม และเมื่อสถานการณ์การแบ่งแยกทางความคิดทางการเมืองเริ่มรุนแรง เพื่อรักษาสถานภาพการเกาะเกี่ยวเป็นกลุ่ม และหลีกเลี่ยงความแตกแยกอันเนื่องจากความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน กลุ่มจึงชะลอการดำเนินกิจกรรม โดยคงรวมกันเป็นการเฉพาะกิจสำหรับการดำเนินกิจกรรมประเพณี หรืองานของชุมชนที่สำคัญแต่การดำเนินกิจกรรมเบาบางลง
การจัดทำสื่อที่กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	2547	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: ใช้สวมใส่ในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องการแสดงสัญลักษณ์การทำงานเป็นทีม ปัญหา/อุปสรรค: งบประมาณจำกัด
การประชุมร่วมกับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อง ทั้ง จาก หน่วยงาน ของ กรุงเทพมหานคร และส่วนราชการ/รัฐวิสาหกิจที่ระบายน้ำทิ้งลงคลองบางเขน และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือจาก	2547 - 2551	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: ชาวบ้านเริ่มให้การยอมรับการรวมตัวเพื่อดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมาย ส่วนราชการเริ่มเข้ามาให้ความร่วมมือ และรับทราบความต้องการของกลุ่มฯ ปัญหา/อุปสรรค: สภาวะสังคมเมือง คนรุ่นใหม่ไม่สนใจ ไม่สามารถเชื่อมโยงตลอดสายน้ำ และขาดความต่อเนื่อง ประการสำคัญ

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการรักษาความสะอาด และฟื้นฟูสภาพคลองบางเขน			กรุงเทพมหานครยังคงปิดประตูน้ำเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อ่อนพลังลง
การตรวจสอบคุณภาพน้ำ ครั้งที่ 1	2 กันยายน 2548	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน ขอความร่วมมือจากกรมควบคุมมลพิษ	ประโยชน์: มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ซึ่งชี้ชัดว่าคุณภาพน้ำในคลองบางเขนไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภคหรือบำบัดเพื่อใช้ประโยชน์ได้ และน้ำบริเวณปากคลองเจ๊ก (คลองส่วย) ซึ่งเป็นจุดที่ระบายน้ำทิ้งตั้งแต่ชุมชนเมืองทองตลอดแนวถนนประชาชื่นมาลงคลองบางเขนเป็นจุดที่คุณภาพน้ำมีปัญหามากที่สุดข้อมูลนี้สามารถใช้สร้างความตระหนักแก่สมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ในระดับหนึ่ง ปัญหา/อุปสรรค: การตรวจสอบคุณภาพน้ำไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง
การเสนอขอรับการสนับสนุนดำเนินโครงการ “คืนน้ำใสให้คลองบางเขน” ไปยังกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	2548 - 2549	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกในการพิจารณาจัดทำข้อเสนอโครงการ และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหา/อุปสรรค: ข้อเสนอโครงการไม่ได้รับการพิจารณาในระดับ กรม. เนื่องจากนโยบายเน้นให้ความสำคัญเฉพาะคลองย่อยขึ้นในกรุงเทพมหานครเป็นอันดับแรก ประกอบกับกรุงเทพมหานครยังคงปิดประตูน้ำ การผลักดันการดำเนินกิจกรรมกันเองในสถานะสังคมเมืองซึ่งคิดว่าไม่ใช่หน้าที่จึงเป็นไปได้ยากยิ่ง และไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมตามที่มีมุ่งหวังต่อไปได้

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
การฟื้นฟูการดำเนินกิจกรรมประเพณีร่วมกัน เช่น การทอดผ้าป่าทางน้ำวันลอยกระทง การร่วมประเพณีแข่งเรือวันแรมสี่ค่ำ ประเพณีทำบุญวันสงกรานต์ และการออกเยี่ยมผู้อาวุโส	2547 – 2555	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: ชาวบ้านเริ่มมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน และหันมาให้ความสำคัญต่อประเพณีดั้งเดิม เกิดการปฏิสัมพันธ์ และรู้จักกันมากขึ้น ปัญหา/อุปสรรค: สังคมเมือง คนรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบกับวันจัดกิจกรรมประเพณีมักตรงกับวันทำงาน การใช้เรือในคลองมีอุปสรรค (ลวดสะพานเพ็ชรรัตนไม่ได้ในหลายครั้ง และน้ำเสีย ส่งผลให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เลิกใช้เรือ)
การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม	2547 - 2549	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: สมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัญหา/อุปสรรค: มีค่าใช้จ่ายในการจัดส่งไปรษณีย์ สมาชิกไม่ค่อยชอบการอ่าน และไม่มีผู้จัดทำอย่างต่อเนื่อง ประการสำคัญการหยุดชะงักการดำเนินกิจกรรม จึงเลิกจัดทำแผ่นพับไปด้วย
การสำรวจและเก็บข้อมูลครัวเรือนสมาชิกเพื่อขอจดทะเบียนเป็นชุมชนกับกรุงเทพมหานคร และยื่นขอจดทะเบียนชุมชน	2549 - 2550	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: มีข้อมูลสมาชิกตามแบบที่กรุงเทพมหานครกำหนดเพื่อขอจดทะเบียนชุมชน และได้รับทราบปัญหา ความต้องการของสมาชิก รวมทั้งเป็นการเข้าถึงครอบครัวสมาชิกมากขึ้น ปัญหา/อุปสรรค: การทำความเข้าใจต่อสมาชิกในเก็บข้อมูลค่อนข้างยาก ขาดผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูลยังมีความเข้าใจในคำถามไม่ตรงกันส่งผลให้ต้องซักถามข้อมูลเพิ่มเติมในภายหลัง ประการสำคัญการรวมตัวกันของชุมชนเป็นชาวริมคลอง 2 ฝั่งคลอง ซึ่งไม่สามารถกำหนดขอบเขตแยกตามเขตการปกครองท้องถิ่นได้ สุดท้ายจึงไม่สามารถจดทะเบียนชุมชนได้

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
การรณรงค์สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนคัดค้านการก่อสร้างโครงข่ายเชื่อมต่อถนนนครินทร์-วิภาวดีรังสิต บนแนวฝั่งคลองบางเขน	2551	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การรวมตัวกันอย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลที่ได้เก็บสำรวจไว้ดังกล่าวข้างต้น มีส่วนสำคัญที่ทำให้การคัดค้านประสบความสำเร็จ และสมาชิกได้ตระหนักถึงพลังในการรวมกลุ่ม และความสำคัญของการเก็บและใช้ประโยชน์ข้อมูล ปัญหา/อุปสรรค: ไม่มี
การรวมกันของชุมชนในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในช่วงการเกิดน้ำท่วมใหญ่ เช่น การพ่นฉีดควั่นกำจัดยุง การขอรับ EM Ball (Dasta Ball) และจุลินทรีย์น้ำจากกรมทรัพยากรน้ำเพื่อช่วยลดการเน่าเสียของน้ำซึ่งท่วมขังในพื้นที่ การแจกถุงจัดหนักเพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการขับถ่ายของเสียโดยใช้ถุงพลาสติกที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ในธรรมชาติ ตลอดจนการเก็บภาพสะท้อนปัญหาการกีดขวางการระบายน้ำของตอม่อสะพานเพชรรัตน์ และจัดส่งหนังสือแจ้งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด	2554	กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: สมาชิกได้ตระหนักถึงพลังในการรวมกลุ่ม ผู้นำ และแกนนำของกลุ่มได้รับการยอมรับจากสมาชิก การแก้ไขปัญหาการเร่งระบายน้ำผ่านคลองบางเขนสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ปัญหา/อุปสรรค: ยังไม่มีนโยบายแก้ไขสะพานเพชรรัตน์
การยกระดับจากกลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขนเป็น “ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน” โดย	6 พฤษภาคม 2557	พลโทชลอ ทองศาลา (ประธาน	ประโยชน์: การรวมพลังของชาวคลองบางเขนตลอดสายน้ำตั้งแต่ตอนเหนือต่อจากคลองบางบัวจนถึงปากคลองบางเขนเก่าและใหม่ มีแกนนำและที่

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
ขยายขอบเขตพื้นที่จากเดิม เป็นตลอดสายน้ำคลองบางเขน		กลุ่มอนุรักษ์คลองบางเขน) และ นายสามารถ มั่งมีสิน แกนนำชาวบ้าน คลองบางเขน ตอนใต้ (จากหัวท่อถึงปากคลองบางเขน)	ปรึกษาที่อุทิศกำลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมมากขึ้น การดำเนินกิจกรรมเข้มข้นขึ้น และต่อเนื่อง ปัญหา/อุปสรรค: วิถีชาวคลองที่เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว สภาวะสังคมเมือง ผู้คนที่ต้องถิ่นไม่ค่อยปฏิสัมพันธ์เหนียวแน่นเหมือนอดีต ประกอบกับมีผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่เป็นจำนวนมาก จึงต้องใช้เวลาพอสมควรในการฟื้นฟู และทำความรู้จักคุ้นเคยกันใหม่ ประการสำคัญการใช้ประโยชน์จากคลองลดน้อยลงอย่างมาก ชาวบ้านจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับคลองบางเขนมากนัก
การสำรวจสภาพคลอง และจุดกำเนิดน้ำเสีย คลองบางเขน (เก็บข้อมูลเบื้องต้น)	2557	นายสามารถ มั่งมีสิน ว่าที่ ร.ต.ธงศักดิ์ จันทรมานิตย์ และ พ.อ.ปรีชา พุ่มไสว	ประโยชน์: มีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนตามสภาพข้อเท็จจริงของคลองบางเขน และจุดระบายน้ำเสียลงคลองบางเขนที่สำคัญ พร้อมภาพประกอบสามารถใช้เป็นข้อมูลในการขอความร่วมมือหรือชี้แจงต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจน ปัญหา/อุปสรรค: การสำรวจข้อมูลดำเนินการโดยใช้ความรู้ และอุปกรณ์ที่ผู้ดำเนินการมีอยู่เองอย่างจำกัด
การประชุมสัมพันธแนวคิดการฟื้นฟูคลอง และแนะนำชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนโดยการลงคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์	1 กรกฎาคม 2557	ว่าที่ ร.ต.ธงศักดิ์ จันทรมานิตย์	ประโยชน์: การประชุมสัมพันธแนวคิดการอนุรักษ์คูคลอง และความตระหนักต่อสังคม รวมทั้งเผยแพร่บทบาทของชมรมฯ ใน วงกว้าง ปัญหา/อุปสรรค:
การตรวจสอบคุณภาพน้ำ ครั้งที่ 2	สิงหาคม 2557	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ซึ่งชี้ชัดว่าคุณภาพน้ำในคลองบางเขนไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการอุปโภคหรือบำบัดเพื่อใช้ประโยชน์ได้ และน้ำ

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
		ขอความร่วมมือจากกรมควบคุมมลพิษ	บริเวณปากคลองเจ๊ก (คลองส่วย) ซึ่งเป็นจุดที่ระบายน้ำที่ตั้งแต่ชุมชนเมืองทองตลอดแนวนอนประชาชนมาลงคลองบางเขนเป็นจุดที่คุณภาพน้ำมีปัญหามากที่สุดข้อมูลนี้สามารถใช้สร้างความตระหนักรู้แก่สมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ในระดับหนึ่ง ปัญหา/อุปสรรค: การตรวจสอบคุณภาพน้ำไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง
การประชุมกรรมการ การประชุมสมาชิก โดยการเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมด้วยตามแต่กรณี	2557 – ปัจจุบัน	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การทำความเข้าใจกับชุมชน การขยายสมาชิก และเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหา/อุปสรรค: กรรมการ และสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้อย่างต่อเนื่องและพร้อมเพรียงกัน การให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่ และการอำนวยความสะดวกยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มแกนนำ
การส่งจดหมายแนะนำชมรมฯ ไปพร้อมกับการเก็บแบบสอบถามเพื่อรวบรวมความต้องการของชาวบ้าน จำนวน 650 ชุด	2557	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การทำความรู้จัก การเข้าถึงครอบครัวสมาชิกมากขึ้น และชาวบ้านในพื้นที่ได้รับทราบการก่อตั้งชมรมฯ ปัญหา/อุปสรรค: การทำความเข้าใจต่อสมาชิกในเก็บข้อมูลค่อนข้างยาก ขาดผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลาที่กำหนดส่งผลให้การเก็บข้อมูลไม่ครบพื้นที่ตามที่กำหนด
จัดทำเพจ (page) ในเฟซบุ๊ก (facebook) เชิญชวนสมาชิกเข้าไปเยี่ยมชมได้ ในชื่อ “Bangkhen Canal Conservation Group” (https://th-th.facebook.com/)	2557	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การประชาสัมพันธ์แนวคิดการอนุรักษ์คลอง และความตระหนักต่อสังคม รวมทั้งเผยแพร่บทบาทของชมรมฯ ใน วงกว้าง และเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารของสมาชิก

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
BangkhenCanalConservationGroup) ในส่วนของไลน์ได้เปิดในนามของ “Khlong Bangkhen” ให้สมาชิกเข้าไปพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้			ปัญหา/อุปสรรค: ขาดผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการ page ที่มีทักษะ และ update ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับ คนรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม FB และไลน์ จึงใช้อยู่ในวงจำกัด
การล่องเรือประชาสัมพันธ์ไปตามลำคลองตอนเหนือตั้งแต่วัดเทวสุนทร ไปจนถึงชุมชนบ้านมั่นคงบางบัว	4 ตุลาคม 2557	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การทำความเข้าใจกับชุมชน การขยายสมาชิก และเครือข่าย ปัญหา/อุปสรรค: กรรมการ และสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างพร้อมเพรียงกัน การให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่และการอำนวยความสะดวกยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มแกนนำ
การขอความร่วมมือบุคคลจากภาคการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมเป็นที่ปรึกษาชมรมฯ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตบางซื่อ ประธานสภาเขตบางซื่อ และจัดการประชุมที่ปรึกษาชมรมฯ ครั้งที่ 1	18 พฤศจิกายน 2557	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การขยายเครือข่ายภาคีความร่วมมือสำหรับการดำเนินกิจกรรมในอนาคต และการได้รับคำแนะนำ และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ปัญหา/อุปสรรค:
การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำในคลองบางเขน เช่น คสช. ผู้ว่า	2557 – ปัจจุบัน	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การได้รับความร่วมมือสำหรับการดำเนินกิจกรรมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับหนึ่ง

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
ราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี นายกเทศมนตรีนครนนท์ ผู้อำนวยการสำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ เขตบางซื่อ เขตหลักสี่			ปัญหา/อุปสรรค: หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงยังไม่มีนโยบายและการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการเปิดประตูน้ำคลองบางเขน และการแก้ไขปัญหาการระบายน้ำเสียจากแหล่งต่างๆ สู่คลองบางเขน เพื่อให้สภาพคลองบางเขนได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาอย่างยั่งยืน
การก่อสร้างอุโมงค์รวบรวมน้ำทิ้งตลอดใต้คลองบางเขน	2557	กรุงเทพมหานคร	ประโยชน์: การรวบรวมน้ำทิ้งจากท่อระบายน้ำจากชุมชนต่างๆโดยไม่ปล่อยลงสู่คลองบางเขนจะช่วยลดปริมาณน้ำเสียลงสู่คลองบางเขน ปัญหา/อุปสรรค: การออกแบบ และก่อสร้างไม่มีการประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน ส่งผลให้ทำการเชื่อมต่อกับท่อน้ำทิ้งชุมชนไม่ครบถ้วน แนวจุดเปิดปากท่อของอุโมงค์บางจุดกีดขวางการสัญจรทางน้ำ ประการสำคัญไม่มีการ บูรณาการโครงการร่วมกับจังหวัดนนทบุรีจึงส่งผลให้น้ำเสียจากชุมชนในเขตจังหวัดนนทบุรียังคงไหลลงสู่คลองบางเขนทุกวัน โครงการจึงไม่สามารถบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม
การก่อสร้างเขื่อนริมคลองตอนใต้ฝั่งเทศบาลนครนนท์	2557/2558	เทศบาลนครนนท์	ประโยชน์: กันตลิ่งพัง เส้นทางคมนาคมเลียบริมคลอง ปัญหา/อุปสรรค: ความขัดแย้งระหว่างประชาชนซึ่งไม่ต้องการให้สร้างเขื่อน กับหน่วยงาน เนื่องจากการออกแบบ และดำเนินการก่อสร้างโดยไม่มีการประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจร่วมกับชุมชนเท่าที่ควร ส่งผลให้ไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน ขัดวิถีชาวคลอง เช่น ไม่มีการทำช่องเปิด-ปิดสำหรับเรือของชาวบ้าน หรือลำปะโดง ไม่มีบันไดให้ผู้สูงอายุสามารถขึ้น-ลงได้โดยสะดวกเป็นอุปสรรคในการใช้เรือ และการตัดบาตรทางน้ำ ไม่

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
			มีตลิ่งให้ปลาอาศัย ขโมยเข้าถึงบ้านได้โดยง่าย และรुकล้าที่ของชาวบ้านในบางจุดเป็นต้น
การสืบค้นประวัติคลองบางเขนเพื่อเตรียมจัดทำเอกสารแนะนำคลองบางเขน	2558	นายสมชาติ ชื่นใจ	ประโยชน์: การรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้อ้างอิง และเป็นความรู้ของชุมชน ปัญหา/อุปสรรค: แหล่งข้อมูลมีน้อย
การเข้าพบและหารือกับรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	8 พฤษภาคม 2558	กรุงเทพมหานคร	ประโยชน์: การทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในการเปิดประตูน้ำคลองบางเขน และการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ กับทีมงานของกรุงเทพมหานคร และได้รับความร่วมมือมากขึ้นจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปัญหา/อุปสรรค: กรุงเทพมหานครยังคงดำเนินการปิดประตูน้ำและพร่องน้ำในคลองระดับที่ต่ำ ตามแผนเพื่อป้องกันน้ำท่วมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่จะมีฝนตก
การจัดทำสื่อที่มชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	2558	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: ใช้สวมใส่ในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องการแสดงสัญลักษณ์การทำงานเป็นทีม ปัญหา/อุปสรรค: ไม่มี
การขอให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ทำการยกท่อร้อยสายโทรศัพท์ข้ามคลองบางเขนตรงสะพานเพชรรัตนที่กีดขวางทางน้ำออก	2558/2559	นายสามารถ มั่งมีสิน	ประโยชน์: เรือสามารถลอดใต้สะพานเพชรรัตนได้สะดวกขึ้นในระดับหนึ่ง ปัญหา/อุปสรรค: -

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
การล่องเรือสำรวจสภาพปัญหาคลองบางเขนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	28 พฤษภาคม 2558	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ประโยชน์: สำรวจสภาพคลอง ประชาสัมพันธ์รณรงค์ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงคลอง ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เห็นสภาพที่แท้จริงตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาคลองบางเขน ปัญหา/อุปสรรค: กรรมการและสมาชิกยังไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้โดยพร้อมเพรียงกัน การให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่และการอำนวยความสะดวกยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มแกนนำการนำขบวนเรือลอดใต้สะพานเพชรรัตนยังคงเป็นปัญหา
การจัดกิจกรรมวันลอยกระทง (การทอดผ้าป่าทางน้ำเพื่อสมทบทุนดำเนินกิจกรรมชมรม)	วันลอยกระทง ปี 2558 – 2559	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การดำรงประเพณีที่ดึงดูดชุมชน สมาชิกมีความสามัคคี เกาะเกี่ยวยึดโยงกันมากขึ้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชมรมฯ ปัญหา/อุปสรรค: ชมรมฯ ยังขาดเรือพร้อมเครื่องเรือเพื่อใช้ในกิจกรรม ส่วนกลางของชมรมฯ กรรมการ และสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างพร้อมเพรียงกัน คนรุ่นใหม่ยังไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม การให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่และการอำนวยความสะดวกยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มแกนนำ
การจัดงานประเพณีวันแรมสี่ค่ำ (ประเพณีการชักพระทางน้ำ การแข่งขันเรือพาย)	วันแรมสี่ค่ำ เดือนสิบสอง ปี 2558 – 2559	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ประโยชน์: การดำรงประเพณีที่ดึงดูดชุมชน สมาชิกมีความสามัคคี เกาะเกี่ยวยึดโยงกันมากขึ้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชมรมฯ ปัญหา/อุปสรรค: ชมรมฯ ยังขาดเรือพร้อมเครื่องเรือเพื่อใช้ในกิจกรรม ส่วนกลางของชมรมฯ กรรมการ และสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างพร้อมเพรียงกัน คนรุ่นใหม่ยังไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม การให้ความ

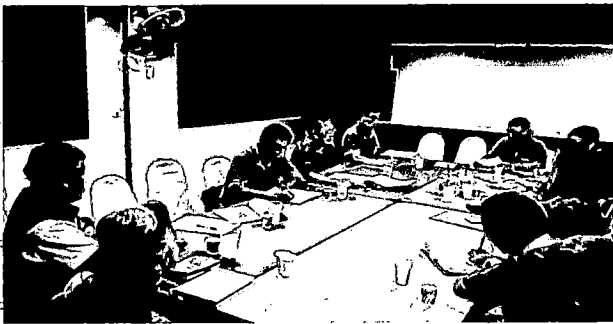
กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
			ร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่และการอำนวยความสะดวกยังคงจำกัได้อยู่ในเฉพาะกลุ่มแกนนำ
การประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมของชมรมผ่านสื่อโทรทัศน์ เช่น ช่อง 7 สี ไทยพีบีเอส	2558 - 2559	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรมฯ ปัญหา/อุปสรรค: รายการที่มีชื่อเสียงยังไม่ให้ความสนใจ ดังนั้น การออกข่าวจึงเป็นเพียงคลิปสั้นๆ ชมรมฯ มีงบประมาณจำกัด
การเก็บข้อมูลความต้องการพัฒนาคลองบางเขน (ฉบับย่อ) โดยเน้นเฉพาะครัวเรือนริมคลองเป็นสำคัญ	2559 - 2560	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การทำความรู้จัก การเข้าถึงครอบครัวสมาชิกมากขึ้น และชาวบ้านในพื้นที่ได้รับทราบการดำเนินกิจกรรมของชมรมฯ รวมทั้งชมรมฯ ได้รับความคิดและความต้องการของชาวบ้านในการพัฒนาคลองบางเขนเพื่อรวบรวมเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหา/อุปสรรค: การทำความเข้าใจต่อสมาชิกในเก็บข้อมูลค่อนข้างยากขาดผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูลและเรือพร้อมเครื่องเรือ เพื่อเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลาที่กำหนด (ส่งผลให้การเก็บข้อมูลยังไม่ครบพื้นที่ตามที่กำหนด ซึ่งจะดำเนินการต่อไป)
การจัดทำแผ่นพับ และป้ายรณรงค์ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงคลอง	มกราคม 2559	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน	ประโยชน์: การประชาสัมพันธ์ กระตุ้นเตือนผู้พบเห็นไม่ให้ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงคลองบางเขน ปัญหา/อุปสรรค: ยังไม่สามารถจำแนกและกำหนดวิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีพฤติกรรมทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงคลองได้
การเก็บขยะ และตัดกิ่งไม้ในลำคลองเป็นระยะ	2559	สำนักการระบายน้ำ	ประโยชน์: ปริมาณขยะติดค้าง วัชพืช และกิ่งไม้รกร้างในคลองน้อยลง สภาพคลองดูสะอาดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ดีขึ้น

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ปีที่ดำเนินการ/เกิดขึ้น	ผู้ดำเนินการ	ประโยชน์ที่เกิดขึ้น/ปัญหา/อุปสรรค
			ปัญหา/อุปสรรค: ในช่วงที่กรุงเทพมหานครพร่องน้ำในคลองไม่สามารถดำเนินการได้ และในช่วงที่ระดับน้ำปกติ เรือของสำนักการระบายน้ำไม่สามารถลอดใต้สะพานเพชรรัตน หรือลอดใต้แต่ไม่สะดวกนัก
การจัดกิจกรรมวันคูคลองแห่งชาติ	20 กันยายน 2559	ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ประโยชน์: สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของคลองบางเขน การให้ความร่วมมือกับชมรมฯ และได้รับความรู้ในการจัดการของเสียในครัวเรือน การทำบำบัดในครัวเรือนอย่างง่าย และทำ EM และการใช้ประโยชน์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชมรมฯ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมในอนาคต ปัญหา/อุปสรรค: ชมรมฯ ยังขาดเรือพร้อมเครื่องเรือเพื่อใช้ในกิจกรรม ส่วนกลางของชมรมฯ กรรมการ และสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างพร้อมเพรียงกัน คนรุ่นใหม่ยังไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม การให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่และการอำนวยความสะดวกยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มแกนนำ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนตัวผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนชมรมฯ ยังไม่มีแผนงานในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสู่การปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพ น้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร

การสร้างกระบวนการเรียนรู้

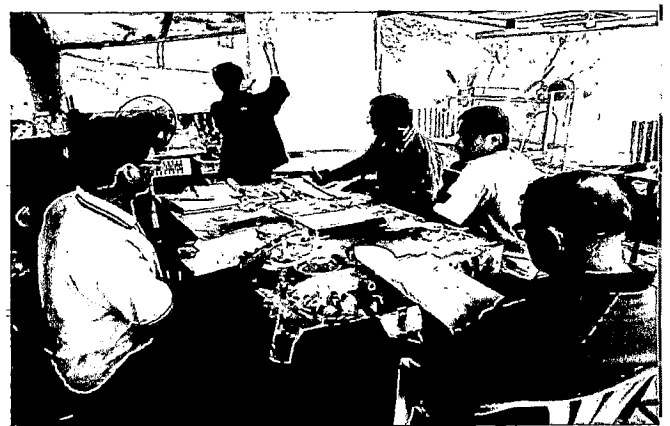
ชมรมได้มีการจัดประชุมประจำเดือนอย่างต่อเนื่อง เพื่อทบทวนกระบวนการทำงาน การถอดบทเรียน การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปัญหาและวางแผนกิจกรรมการดำเนินงานในระยะถัดไป รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการจัดเวทีชี้แจงโครงการ และการร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังภาคผนวก ก นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ยังเกิดขึ้นจากการได้ปฏิบัติจริง นับตั้งแต่ได้รับอนุมัติงบประมาณเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 จนกระทั่งถึง 28 กุมภาพันธ์ 2561 ทีมวิจัยได้มีการจัดประชุม และร่วมกิจกรรมสร้างเครือข่ายรวมทั้งสิ้น 17 ครั้ง

จากภาพที่ 4.1 สมาชิกชมรมและทีมวิจัยจะมีการประชุมอย่างเป็นทางการเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทบทวนบทเรียน วางแผนการดำเนินงาน และงบประมาณการใช้จ่าย เพื่อชี้แจงให้สมาชิกทราบ

ภาพที่ 4.1 การประชุมประจำเดือน

จากภาพที่ 4.2 สมาชิกชมรมและทีมวิจัยจะมีการประชุมย่อยอย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม การประชุมย่อยทำให้ทีมวิจัยมีความพร้อมและมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4.2 การประชุมย่อยเพื่อเตรียมความพร้อม

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

นับตั้งแต่ได้รับการสนับสนุนการจัดทำโครงการวิจัยฯ ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนยังคงพยายามสร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น

ประเพณีแห่เรือชัก ถึงแม้ในปีที่ผ่านชมรมจะเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดประเพณี แต่เนื่องจากประเพณีได้รับความนิยมจากชาวบ้าน ทางสำนักงานเขตบางซื่อจึงเห็นว่า เป็นเพณีสักถามมีความสำคัญ และควรอนุรักษ์ไว้ จึงทำให้การจัดงานประเพณี เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2560 สมาชิกชมรมและทีมวิจัยก็ยังคงเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งร่วมประสานเครือข่ายและวางแผนการดำเนินงานร่วมกับสำนักงานเขต

จากภาพที่ 4.3 และ 4.4 จะเห็นว่า สมาชิกชมรมและทีมวิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหมือนทุกๆ ปีที่ผ่านมา และสมาชิกชมรมมีความยินดีที่หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนให้ความสำคัญกับประเพณีเพิ่มขึ้น ทำให้ชมรมมีเครือข่ายในการทำงานและสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ภาพที่ 4.3 ประเพณีแห่เรือชักพระ

ภาพที่ 4.4 สมาชิกชมรมร่วมกิจกรรมประเพณีแห่เรือชักพระ

ประเพณีการทอดผ้าป่า เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2560 สมาชิกชมรมได้ร่วมกับวัดทางหลวงในการจัดประเพณีทอดผ้าป่า ซึ่งตรงกับวันลอยกระทงประจำปี 2560 เพราะเป็นการทำบุญอีกอย่างหนึ่งของชาวพุทธ คล้ายกับพิธีทอดกฐิน แต่ไม่มีกำหนด ระยะเวลาจำกัดเหมือนกับการ

ทอดกฐิน คือ เราจะทอดเมื่อไรก็ได้ อีกทั้งยังไม่เจาะจง เกี่ยวกับภิกษุที่จะรับผ้ากฐินแต่อย่างใด สมาชิกชมรมจึงได้ร่วมกับวัดทางหลวงเพื่อจัดประเพณีขึ้น เป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย

ในสมัยพุทธกาล เมื่อครั้งที่พระบรมศาสดายังมิได้ทรงอนุญาตให้พระภิกษุทั้งหลาย รับจีวร พระภิกษุต้องเที่ยวเก็บผ้าที่ชาวบ้านทิ้งแล้ว เมื่อรวบรวมผ้าชิ้นเล็กชิ้นน้อย พอแก่ความต้องการแล้ว จึงนำมาซักทำความสะอาด ตัดเย็บ ย้อม เพื่อทำเป็นจีวร สบง หรือสังฆาฏิ ผืนใดผืนหนึ่ง การทำจีวรของภิกษุในสมัยพุทธกาล จึงค่อนข้างยุ่งยากมากต้องเดินเก็บตามป่า ตามป่าช้า หรือ ข้างทางเดิน เมื่อภิกษุสงฆ์มาพบเห็นว่าเป็นผ้าเจ้าของไม่ใช้แล้ว ก็นำเอาทำเป็นสบง ปัจจุบันพระภิกษุไม่ต้องเดินหา เจ้าภาพจัดหามาให้

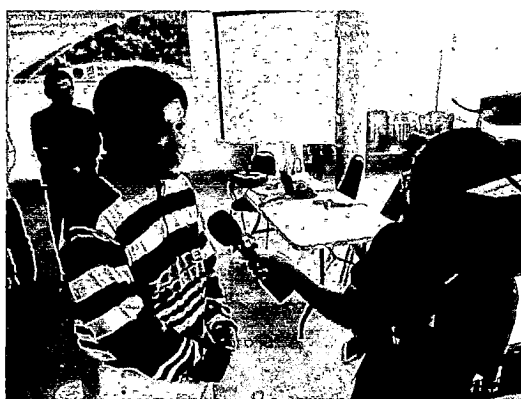
การทอดผ้าป่า เจ้าภาพไปแจ้งความประสงค์แก่เจ้าอาวาส ต้องการจะนำผ้าป่ามาทอด เรียกว่า เป็นการจองผ้าป่า เมื่อถึงเวลาที่กำหนดกันไว้เป็นที่แน่นอนเรียบร้อยแล้ว ก็ทำการตั้งองค์ผ้าป่า ซึ่งสิ่งสำคัญ ที่จะต้องมีก็คือ ๑. ผ้าสบง ๒. กิ่งไม้สำหรับพาดผ้า และ ๓. ให้อุทิศถวาย ไม่เจาะจง พระรูปใด รูปหนึ่ง

จากการที่สมาชิกชมรมเห็นความสำคัญของประเพณีทอดผ้าป่า จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนได้ร่วมกับวัดทางหลวงซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน โดยการใช้สายน้ำคลองบางเขนในการจัดประเพณี เพื่อให้ชุมชนริมคลอง หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันทางศาสนาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์คลองบางเขนเพิ่มขึ้น

การจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัยฯ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้จัดขึ้นเพื่อสร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้การจัดเวทีชี้แจงโครงการฯ ยังทำให้หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาได้ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการจัดเวทีเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561 ได้มีนักข่าวช่อง 7 เชิญให้รองผู้ว่า จักกพันธ์ ผิวงาม สำนักงานระบายน้ำ และสำนักงานเขตบางซื่อ ได้เข้าร่วมเวทีชี้แจงโครงการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จากแรงผลักดันในการชี้แจงโครงการวิจัยฯ ครั้ง นับเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงานของหน่วยงาน

ภาครัฐด้วยการสั่งการจากบนลงล่าง และได้มีการนัดประชุมสมาชิกชมรมอนุรักษ์คลอง พร้อมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานเขต และสำนักงานระบายน้ำ ในระยะถัดมา

จากการนัดประชุมเพื่อแสดงความเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางเขนและการสะท้อนปัญหาต่างๆ จึงเป็นเหตุทำให้หน่วยงานภาครัฐได้ลงพื้นที่ปฏิบัติงานในคลองบางเขนอย่างต่อเนื่อง และชุมชนริมคลองเกิดการตื่นตัวในการลงพื้นที่ของการปฏิบัติจากภาครัฐค่อนข้างสูง

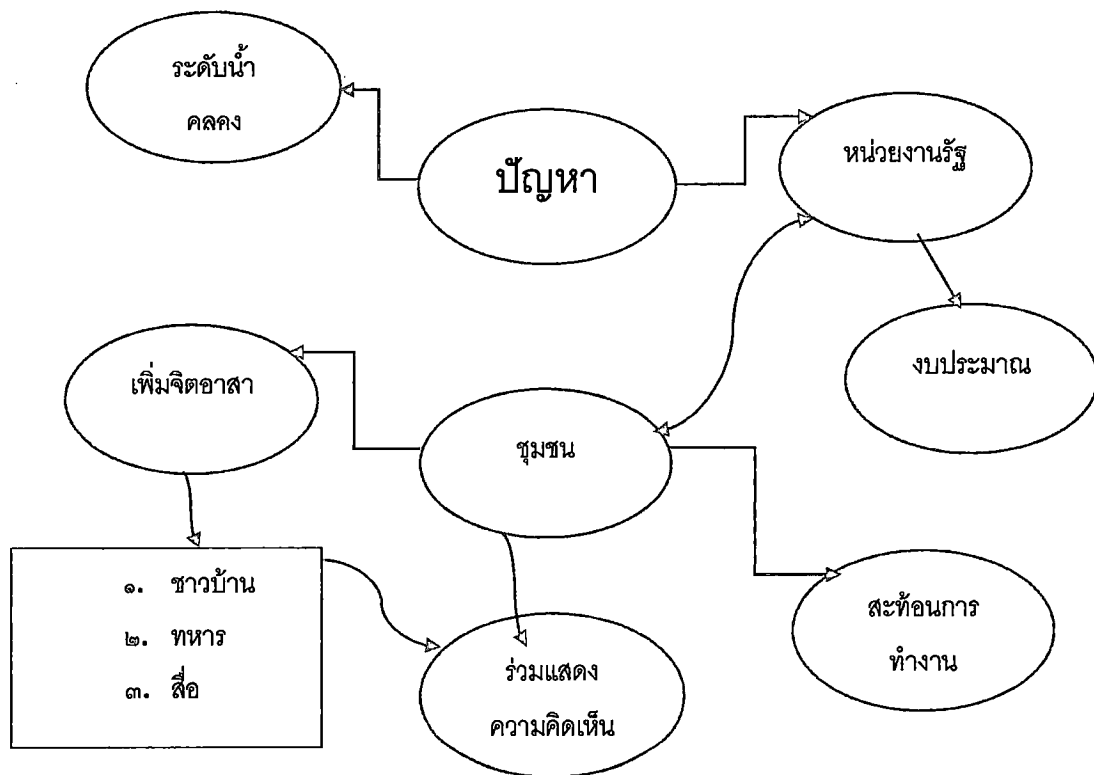
จากการจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัยฯ ทำให้ชุมชนมีสมาชิกในกลุ่มคลองบางเขนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากเดิมสมาชิกในกลุ่มไลน์คลองบางเขนมีเพียง 24 คน ปัจจุบันสมาชิกในคลองบางเขนได้เพิ่มขึ้น ถึง 87 คน

อย่างไรก็ตามจากการขับเคลื่อนของหน่วยงานภาครัฐ ถึงแม้จะเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น แต่จะเป็นการดำเนินงานในลักษณะของงานพัฒนาค่อนข้างสูง ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับฐาน เป็นการสั่งการจากบนลงล่าง ขาดการคิดวิเคราะห์ผลกระทบและการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานบ้าง เช่น ชุมชนในพื้นที่ไม่ยอมให้ตัดต้นไม้ริมคลอง ไม่ยอมให้ขุดลอกคลองเพราะจะทำให้ดินพังทลาย และไม่ยอมให้ทั้งต้นไม้วัดตามริมคลอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐทำงานลำบากมากขึ้น ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนริมคลองบางส่วนที่ไม่ยอมให้ขุดลอกคลอง ในขณะที่ชุมชนบางส่วนอยากให้มีการขุดลอกคลองเพื่อให้น้ำระบายได้สะดวกขึ้น

จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้นักวิจัยและชุมชนบางส่วนได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างสูง และเป็นไปในลักษณะของการเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น อีกทั้งมองว่าหน่วยงานรัฐมีปัญหาในการยอมรับความคิดเห็นของชุมชนและไม่สนับสนุนงบประมาณการทำงาน ในขณะที่การดำเนินงานวิจัยยังไม่สามารถขับเคลื่อนสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับฐานรากได้ จึงนำไปสู่การไม่เข้าใจของผู้ที่อาศัยอยู่ริมคลองบางส่วน และยังไม่ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐในเชิงนโยบาย

แนวทางการสร้างเครือข่าย

ปัญหาของคลองบางเขน คือ การที่ระดับน้ำในคลองบางเขนลดลงมากจนถึงพื้นคลองไม่สามารถใช้ในการเกษตรกรรมได้ ทำให้ตลิ่งริมคลองพังทลาย ปัญหาส่วนหนึ่งคือ นโยบายของหน่วยงานรัฐในการพร่องน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมเวลาฝนตกจึงสูบน้ำจนแห้งขอดไม่สามารถใช้ในการสัญจรทางน้ำได้เลย ฉะนั้นการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยการร่วมแสดงความ

สัญจรทางน้ำได้เลย ฉะนั้นการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยการร่วมแสดงความคิดเห็น การเพิ่มจิตอาสาช่วยกันแก้ปัญหา ช่วยสะท้อนการทำงานในการแก้ไขปัญหา ให้องค์กรของรัฐบาลกับชุมชนร่วมมือกันทำงานแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในขณะนี้ แต่หน่วยงานรัฐมีปัญหาในการยอมรับความคิดเห็นของชุมชนและต้องอาศัยงบประมาณมาสนับสนุนการทำงาน

วิธีการในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

๑. พัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ ปลูกดอกไม้
๒. อนุรักษ์ในการรักษาสิ่งแวดล้อม
๓. ช่วยกันเก็บขยะที่เห็นเท่าที่ทำได้
๔. ขุดลอกคลองที่ตื้นเขิน เพื่อให้น้ำไหลได้สะดวกขึ้น
๕. ชักชวนคนในบ้านหรือเพื่อนบ้านให้ช่วยกัน
๖. ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น
๗. การทำงานต่าง ๆ ต้องสามารถตรวจสอบได้

กระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร

1. สถานการณ์ปัจจุบันจากการชี้แจงสภาพการณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

● จังหวัดนนทบุรี

จากการที่ทีมวิจัยเข้าพบท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561 ที่ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมคลองบางเขนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนนทบุรี เช่น ชุมชนวัดทางหลวง ชาวบ้านที่อาศัยริมคลองถนนประชาชื่น เป็นต้น ปัญหาขยะและน้ำเสียจากคลองส่วยที่มาจากหมู่บ้าน โรงงาน ที่อาศัยจากต้นคลองส่วยเสียถนนริมคลองประปาไหลลงสู่คลองบางเขนโดยไม่ได้รับการบำบัดแก้ไขก่อนปล่อยลงคลองบางเขน ถึงแม้มีอาคารบังคับน้ำก็ได้มีการปรับปรุงและดูแลเท่าที่ควรก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย

หลังการนำเสนอปัญหาต่อที่ประชุมหน่วยงานมีการตอบสนองต่อข้อเสนอของทีมีวิจัยดังนี้

- ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีเป็นหัวหน้า ในการจัดการลงพื้นที่

ในการหา
ทางแก้ไขและ
รับทราบ
สภาพพื้นที่
วางแผนทาง
และ
กระบวนการ
ติดตามและ
สำรวจจุด
ปล่อยน้ำเสีย
ของจังหวัด
- ได้
มอบหมายให้
หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์และบังคับใช้กฎหมายในการจัดการน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่คลองสาธารณะ

กับหมู่บ้านและหรือโรงงานที่เกี่ยวข้องให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น

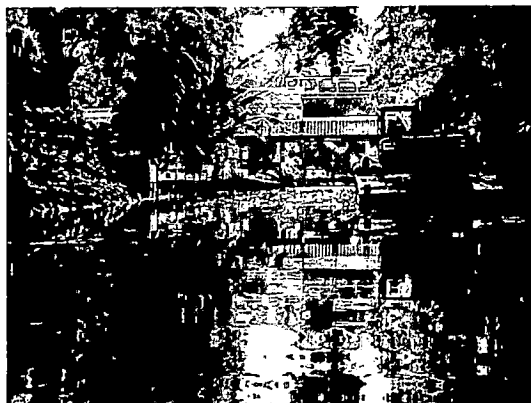
- ติดต่อประสานกับหน่วยงานของ
กรุงเทพมหานครในการนำน้ำเสียลงบำบัดใหญ่
ใต้คลองบางเขนเชื่อมต่อเพื่อใช้ประโยชน์จาก
ระบบที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพต่อไป
- ให้จัดหาสถานที่ในการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย
เพื่อนำน้ำเสียมาบำบัดก่อนปล่อยลงคลอง
สาธารณะ
- จัดเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะให้บ่อยและต่อเนื่อง
มากขึ้น และจัดให้มีแสงสว่างริมคลองเพื่อ
ป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น

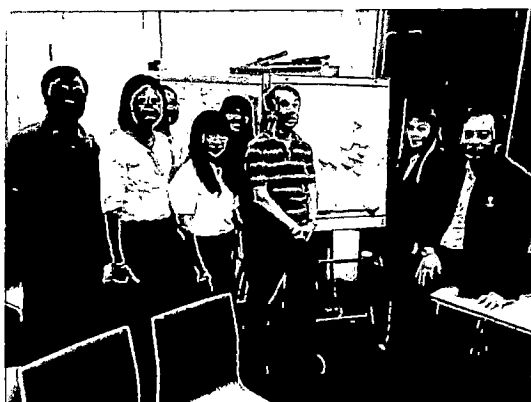
- **สำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร**

จากปัญหาการปิดเปิดประตูน้ำที่ไม่มีการเปิดเลยตลอดปี อีกทั้งการสูบน้ำออกจากคลองบางเขนให้อยู่ในระดับต่ำมากจนวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป ในด้านการเกษตรกรรมไม่มีน้ำเพียงพอในการปลูกต้นไม้และปัญหาน้ำเน่าเสียมาเป็นเวลานานก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ทีมวิจัยขอเข้าพบและชี้แจงโครงการวิจัยแก่หน่วยงานได้นำเสนอความต้องการและชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากรองผู้ว่าราชการจังหวัด นายจักกพันธุ์ ผิวงาม ประธานงานเข้าพบและชี้แจง ได้รับการสนองตอบต่อการนำเสนอ ดังนี้

- ทางสำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร รับทราบปัญหาเรื่องการพร่องน้ำในคลองและความต้องการของชาวบ้านในการคงน้ำในคลองให้มากขึ้น เพื่อรักษาระบบนิเวศน์ ใช้ในการเกษตรกรรมและป้องกันตลิ่งพัง
- มีการติดต่อประสานงานกันมากขึ้นกว่าเดิมแต่ยังไม่มากเท่าที่ควร สำนักการระบายน้ำพยายามเปิดประตูน้ำเพื่อรักษาระดับน้ำให้คงที่ ที่ระดับ +30 ถึง +40 ที่ระดับน้ำทะเลปานกลางในฤดูแล้ง แต่ในฤดูฝนยังคงต้องพร่องน้ำให้ต่ำกว่าระดับ 0 ที่ระดับทะเลปานกลาง
- แต่ยังคงไม่ประสบผลในข้อเรียกร้องให้มีการขุดลอกขยะ เศษกิ่งไม้ที่หล่นในคลองออกโดยสำนักการระบายน้ำให้เหตุผลในการสร้างเขื่อนก่อนจึงจะสามารถทำการขุดลอกขยะและป้องกันน้ำเสียจากหมู่บ้านที่อยู่ปล่อยลงคลองโดยไม่ผ่านการบำบัด

- **การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงาน ต่าง ๆ “การประชุมเชิงปฏิบัติการ การบริหารจัดการ**

น้ำและที่ดินในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” โดยมีหน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรม เช่น สำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร (ผู้เชี่ยวชาญด้านการระบายน้ำ, ฝ่ายโยธา), สำนักงานเขตบางซื่อ (ศูนย์การศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบางซื่อ) ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ได้แก่

- ได้ศึกษาและดูงานระบบอุโมงค์ระบายน้ำบางซื่อ ซึ่งสามารถรับน้ำที่ไหลจากคลองบางเขนเข้าสู่คลองเปรมประชากรเพื่อนำน้ำเสียไปบำบัดที่บางซื่อได้
- ได้เข้าใจระบบและนโยบายการทำงานเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสำนักงานเขตบางซื่อที่อยู่คลองบางเขนอยู่ในเขตรับผิดชอบด้วย
- ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อเสนอแนะระหว่างผู้เชี่ยวชาญของกรุงเทพมหานครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของ

■ การจัดการคุณภาพน้ำ

- การจัดการตลิ่งและการสร้างเขื่อน
- การจัดการระบบระบายน้ำและอุโมงค์ผันน้ำ
- การจัดการที่อยู่อาศัยในแนวคลองที่อาจสร้างปัญหาการทิ้งน้ำเสียและกีดขวางการระบายของน้ำในคลอง
- ระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงคลอง
- ได้ทราบและศึกษาแนวทางในการจัดการคุณภาพน้ำจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากสถานทูตเนเธอร์แลนด์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทราบความคิดเห็น ความต้องการและการมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพน้ำ

จากการอบรมการเก็บข้อมูล โดยว่าที่ ร.ต.วิรัช เอี่ยมปลัด วิทยากรผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบต่าง ๆ เช่นการทำ Time line ของเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันในคลองบางเขน, การทำปฏิทินของกิจกรรมในปีที่ผ่านมา และการทำแผนผังชุมชนเป็นต้น ทีมวิจัยได้ทำการทดลองวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ และได้ทำกิจกรรมนี้ โดยแบ่งออก 3 ครั้งตามสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ตลอดพื้นที่คลองบางเขน

- ชุมชนริมคลองบางเขนถนนประชาชื่น
- ชาวบ้านริมคลองบางเขนหลังตลาดพงษ์เพชร
- ชาวบ้านริมคลองบางเขนติดชุมชนชินเขต 2

ชุมชนริมคลองบางเขนถนนประชาชื่น

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ ตั้งแต่สะพานประชาชื่นถึงวัดทางหลวง ทีมวิจัยได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายการดำเนินกิจกรรม, ฝ่ายการพูดคุยเพื่อกระตุ้นความมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการทำ

- แผนที่ชุมชน
- ปฏิทินและวัฒนธรรมที่ผ่านมามาในรอบ 1 ปี
- Timeline เหตุการณ์สำคัญที่ผ่านมามา

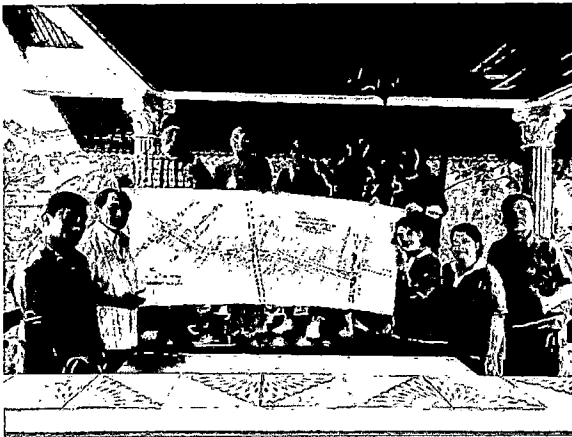

การทำกิจกรรมในครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ข้อสรุปคือ

๑. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยกับชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น
๒. ทำให้ทีมวิจัยได้ทราบความรู้สึกของชาวบ้านกับการอนุรักษ์คลองมากขึ้น
๓. ทำให้ทีมวิจัยมีกำลังใจในการขับเคลื่อนงานต่อไป

ชาวบ้านริมคลองบางเขนหลังตลาดพงษ์เพชร

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นชาวบ้านในพื้นที่ริมคลองบางเขนช่วงตั้งแต่สะพานประชาชื่นถึงสะพาน 2 ถนนงามวงศ์วาน โดยรวมกลุ่มกันที่บ้านของสมาชิกชมรมอนุรักษ์คลองบางเขนที่อยู่ติดกับคลองและอาศัยอยู่ในพื้นที่มานานตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย กิจกรรมที่ทีมใช้ในการเก็บข้อมูลเน้นไปที่การทำแผนที่ชุมชนเป็นส่วนใหญ่เพราะการใช้เครื่องมืออื่นเช่น Timeline ของเหตุการณ์ส่วนใหญ่ใกล้เคียงกันกับครั้งที่ 1 มาก จำนวนผู้สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมจึงมากขึ้นกว่าครั้งแรก

การทำกิจกรรมในครั้งนี้ ทีมได้บทเรียนคือ

๑. การทำงานต้องอาศัยความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่
๒. การทำกิจกรรมร่วมกันสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือกันในพื้นที่
๓. ชาวบ้านตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว
๔. การประสานงาน ความร่วมมือโดยอาศัยความคุ้นเคยและความสัมพันธ์อันดีอย่างต่อเนื่องสามารถสร้างความเข้มแข็ง

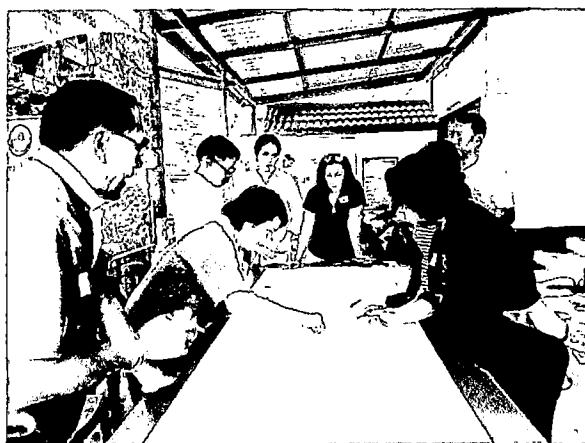
ชาวบ้านริมคลองบางเขนที่ติดชุมชนชินเขต

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 3 กลุ่มผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ จากสะพาน 2 ถนนงามวงศ์วานถึงวัดเทวสุนทร ในพื้นที่มีหมู่บ้านจัดสรรหลายแห่งและมีบ้านรกร้างริมคลองจำนวนหนึ่ง ด้วยการประสานความร่วมมือจากประสบการณ์การจัดกิจกรรมมาแล้วทำให้จำนวนผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจึงมากขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

-การทำปฏิทินการผลิตและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของการ
ทำนาในสมัยก่อน

-แผนที่ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

การทำกิจกรรมในครั้งนี้ ทีมได้บทเรียนคือ

๑. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของคนใน
ชุมชนละแวกเดียวกัน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและ
การเคารพนับถืออาวุโส การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาช้านานก็มีความสำคัญในการแสวงหาความร่วมมือในการ
ร่วมกันทำกิจกรรม
๒. การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนุกสนานให้
ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญใน
การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. คำตอบที่ได้จากการเก็บข้อมูลเป็นไปในทางเดียวกันคือต้องการน้ำที่สะอาดสามารถใช้ในการเกษตรกรรมและสามารถรักษาสีเงาแวดล้อม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

กิจกรรมการศึกษาดูงานที่ตลาดบางน้ำผึ้ง และวัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ตลาดบางน้ำผึ้ง

- ได้ความรู้ในการจัดการน้ำเสียที่เกิดจากการล้าง การใช้ประโยชน์แล้ว ว่ามีระบบการจัดการโดยการใช้บ่อบำบัดและการจัดการของเสียไปหมักทำปุ๋ยจุลินทรีย์แล้วนำมาใช้ในการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการเน่าเสียของน้ำและใช้เป็นปุ๋ยในการปลูกพืชว่าทำอย่างไร

- การสร้างการเรียนรู้ให้กับแม่ค้าพ่อค้า

ในตลาดให้รู้ถึงผลเสียของการทิ้งสิ่งสกปรกโดยไม่มีจิตสำนึกและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมให้ได้ดีที่สุด

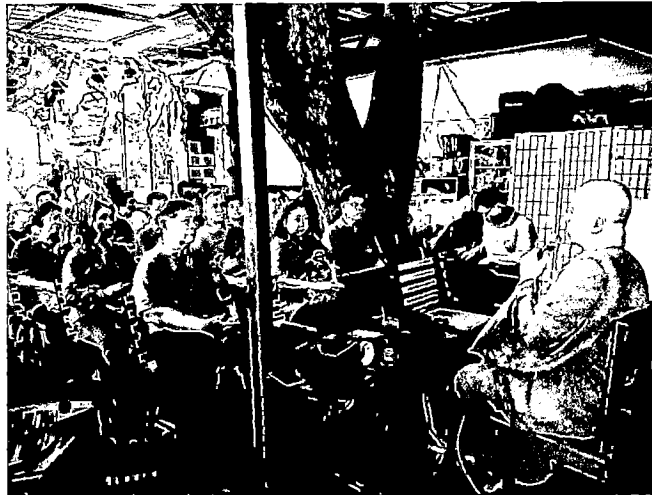

- รู้ถึงการจัดการกับการสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืนว่าจำเป็นต้องใช้แรงใจและความอดทนมากมายแค่ไหนที่จะทำให้ประสบผลได้ในระดับหนึ่ง

- เรียนรู้วิธีการสร้างความเข้าใจกับธรรมชาติความคิดของผู้คนมากขึ้น

วัดจากแดง ได้การเรียนรู้ดังนี้

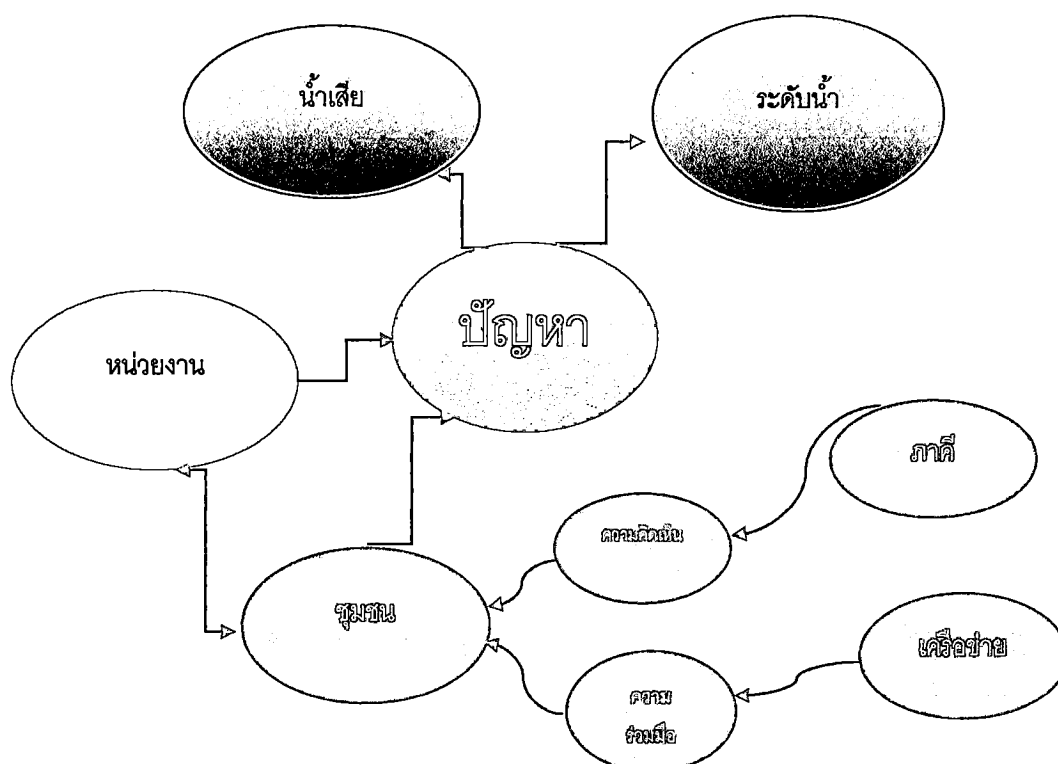
- เรียนรู้การจัดการกับความคิดของผู้คนในการจัดการขยะให้มีจิตสำนึกในการจัดการขยะ การแยกขยะ การใช้ประโยชน์จากขยะให้ได้มากที่สุดก่อนที่จะทิ้งไปโดยไม่ได้ประโยชน์

- เรียนรู้ในการที่ต้องมีการคิดต่อยอดในการจัดการที่นอกกรอบออกไปบ้าง ริเริ่มวิธีการใหม่ๆ ที่คิดว่าน่าจะ
ได้ผลสำเร็จและพัฒนาวิธีการที่ให้ผลสำเร็จให้ดีกว่าเดิม มีการทดลองและสังเกตจากวิธีการนั้น ๆ มีการ
ถอดบทเรียนจากการคิดวิธีการ ให้เห็นข้อดี-ข้อเสียจากวิธีการที่ทดลองทำนั้น
- มีความมุ่งมั่นและอดทนในความต้องการที่จะให้ผลสำเร็จ
- อธิบาย ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีการและจุดยืนในการทำงานให้กับคนอื่น ๆ โดยไม่ย่อท้อใน
การทำงาน

ผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในคลองบางเขนในระดับหนึ่ง

รูปที่ 3.1 แผนภูมิแสดงการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

จากการลงพื้นที่สำรวจจุดปล่อยน้ำเสียลงคลองบางเขน การจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของเครือข่ายที่มีและภาคีที่เกี่ยวข้องริมคลองบางเขน การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ชี้แจงปัญหาที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น จังหวัดนนทบุรี, กรุงเทพมหานคร และสำนักการระบายน้ำที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง การประสานความร่วมมือดังกล่าวก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากหน่วยงานที่รับฟังข้อมูลไปบ้างเป็นบางส่วนแต่ยังไม่มากนัก ยังต้องอาศัยเวลาและความมีส่วนร่วมของเครือข่ายและภาคีในการผลักดันการแก้ไขให้ยั่งยืนขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะปฏิบัติการ และระยะสรุปและประเมินผล โดยใช้วิธีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชุมทีมวิจัยประชุมชี้แจงโครงการ การสร้างเครือข่าย และสร้าง การมีส่วนร่วมด้วยการเสริมสร้างกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ลำคลองเพิ่มขึ้น ซึ่ง สามารถสรุปผลการวิจัยในการดำเนินกิจกรรม (สิงหาคม 2560 – มีนาคม 2562) ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานกิจกรรม (18 เดือน ตั้งแต่ สิงหาคม 2560 – มีนาคม 2562) จาก แผนปฏิบัติการโครงการวิจัยโดยมีกิจกรรมที่สำคัญ 32 กิจกรรม ประกอบด้วย ประชุมทีมวิจัย ประจำเดือน 18 ครั้ง การประชุมเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยในการจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย 3 ครั้ง การจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย 3 ครั้ง การลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2 ครั้ง สัมภาษณ์ 1 ครั้ง และ กิจกรรมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่าย 4 ครั้ง การประชุมเตรียมความพร้อมของ ทีมวิจัยในการอบรมและการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง กิจกรรมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน ราชการ 1 ครั้งและกิจกรรมการศึกษาดูงาน 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 32 ครั้ง สามารถสรุปการดำเนินงาน กิจกรรมช่วงที่ 1 และ 2 ดังนี้

1. ประชุมทีมวิจัย 18 ครั้ง- ประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา เพื่อแจ้งรายละเอียดของโครงการหลังจากที่ได้รับอนุมัติดำเนินโครงการฯ เพื่อแจ้ง รายละเอียดโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่การดำเนินงาน รายงานการใช้จ่าย งบประมาณ เพื่อวางแผนการดำเนินงานในครั้งถัดไป เพื่อถอดบทเรียนและ สถานการณ์ทำงานที่ผ่านมา และเพื่อสรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงานในแต่ละครั้ง เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมตามการดำเนินงานโครงการ เพื่อสร้าง ความเข้าใจในรายละเอียดของกิจกรรมตามแผนงาน เพื่อชี้แจงรายละเอียดกิจกรรม การกำหนดบทบาทหน้าที่การดำเนินงาน รายงานการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อวางแผน การดำเนินงานในครั้งถัดไป เพื่อถอดบทเรียนและสถานการณ์ทำงานที่ผ่านมา และเพื่อสรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงานในแต่ละครั้ง
2. ประชุมทีมวิจัย 3 ครั้ง – เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย และการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการสรุปประเด็นพูดคุย และการวางแผนการดำเนิน โครงการชี้แจงงานวิจัย
3. การลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2 ครั้ง – เพื่อสำรวจแหล่งกำเนิดน้ำเสียของตลอดลำคลอง
4. การลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์ลำคลอง 1 ครั้ง – เพื่อสำรวจพื้นที่และเตรียมความ พร้อมในการจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย

5. การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่าย 4 ครั้ง – เพื่อร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม เพื่อศึกษาองค์ความรู้จากเครือข่ายงานวิจัยเพิ่มเติม และเพื่อเสนอความเห็น สะท้อนสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับคลองบางเขนต่อหน่วยงานภาครัฐ
6. ประชุมทีมวิจัย การลงพื้นที่การเก็บข้อมูล 3 ครั้ง – เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นและการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการสรุปประเด็นพูดคุย และการถอดบทเรียนในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินโครงการวิจัย
7. กิจกรรมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับหน่วยราชการ 1 ครั้ง – กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางซื่อ และสำนักการระบายน้ำ เพื่อทราบและเข้าใจการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งชี้แจงถึงปัญหาและความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่คลองบางเขน
8. กิจกรรมการศึกษาดูงาน 1 ครั้ง – ตลาดบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง เพื่อศึกษาวิธีการในการจัดการขยะและน้ำเสีย ระบบการบำบัด การใช้ประโยชน์จากขยะมาทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ความคิดและวิธีการในการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

การลงทำกิจกรรมของทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านและชุมชน ทำให้ทีมตระหนักถึงปัญหาของคุณภาพน้ำคลองบางเขนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยความรับผิดชอบของคนที่อาศัยในละแวกพื้นที่ใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งในชุมชนที่เกิดขึ้นในคลอง ขาดจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมในเรื่องน้ำ เรื่องอากาศ เรื่องการจัดการขยะของเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความมั่งง่าย รักสะอาดสบาย เห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่รักษาความสะอาดในที่พักอาศัย การจัดการคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่นไม่ดี ในอดีตชาวบ้านตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมที่จะมีผลกระทบต่อตนเองและต่อผู้อื่นรอบข้าง ไม่ทิ้งขยะ สิ่งสกปรกลงในแม่น้ำลำคลองเพราะยังต้องใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค การสัญจร วัฒนธรรมประเพณี ปัจจุบันผู้คนมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นหันหลังไม่ให้ความสำคัญกับแม่น้ำลำคลองเพราะไม่ต้องอาศัยสัญจร หรืออุปโภคบริโภค วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เริ่มหายไปจากสังคม แม่น้ำลำคลองกลายเป็นที่ระบายสิ่งสกปรกและป้องกันน้ำท่วม ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ทีมวิจัยพยายามสร้างความตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพของน้ำคลองบางเขนว่าการร่วมมือในการจัดการกับปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือในการจัดการในหลายด้าน ทั้งด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การดูแลของทุกภาคส่วนทั้งภาคราชการและเอกชน เสริมสร้างความเข้าใจในสำคัญในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพน้ำ อากาศ

สิ่งที่ได้จากการที่ทีมลงพื้นที่สร้างความเข้าใจและแสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน ชาวบ้านเริ่มหันมาให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมของคลองบางเขนมากขึ้นจะเห็นได้ถึงความร่วมมือในการทำงานคือ

1. จากการชี้แจงและประสานงานกับภาครัฐ อาทิเช่น จังหวัดนนทบุรี (ที่มีพื้นที่รับผิดชอบกับการระบายน้ำเสียลงคลอง) สำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร (หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงกับคลองบางเขน) ฯลฯ
 - มีการจัดตั้งคณะทำงานของรองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีเข้ามารับผิดชอบดูแลคุณภาพน้ำ การระบายน้ำเสียลงคลองมากขึ้น
 - สำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานครมีการผ่อนปรนในการเปิดปิดประตูระบายน้ำจากเดิมที่ปิดตลอดทั้งปี โดยให้เหตุผลในการป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร เริ่มผ่อนปรนเปิดให้น้ำดีจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาไล่น้ำเสียในคลองบางลำบัวไม่มีฝนตั้งเค้า แต่ก็ยังไม่มากพอในการไล่น้ำเสียให้ลดลง
2. ในส่วนของชาวบ้านและชุมชนที่อาศัยริมคลองบางเขน หลังจากการลงพื้นที่เสริมสร้างความเข้าใจและตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความร่วมมือในการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงเรือเก็บขยะในคลองบางเขน อย่างน้อยเดือนละครั้ง หรือในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันคูคลองแห่งชาติ วันเฉลิมฉลองพระบรมราชาภิเษก การร่วมกันทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น ทำบุญคลอง ทอดผ้าป่าวันลอยกระทง วันแห่เรือชักพระ หลวงพ่อสัมฤทธิ์ ในวันแรมสี่ค่ำ เป็นต้น

การวิจัยในหัวข้อ “แนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร” สามารถช่วยให้ได้คำตอบในเรื่องต่าง ๆ คือ

1. ทีมวิจัยได้ทราบถึงวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน การกระตุ้นสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ (เพราะคนในคลองบางเขนยังมีการไปมาหาสู่กัน การมีปฏิสัมพันธ์ที่มีอยู่จากรุ่นปู่ย่าตายาย การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมานาน ถึงแม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ความผูกพัน ความเคารพนับถือกันยังคงอยู่ไม่หายไป) อีกทั้งวัฒนธรรมประเพณี การสร้างและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในคลองบางเขน
2. ทีมวิจัยเห็นว่าการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน มีสามารถกระทำเพียงลำพังได้ จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานของรัฐ (ซึ่งในปัญหานี้มีความสำคัญมากเนื่องจากนโยบายที่ไม่ได้ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ปัจจุบันไม่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน) และความร่วมมือของภาคประชาชนเข้ามามีความร่วมมือกันด้วยอย่างเต็มที่ หน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวจักรสำคัญไม่ค่อยให้ความสำคัญกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เท่าที่ควรจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมบางอย่างเป็นไปค่อนข้างลำบาก แต่ชาวบ้านและชุมชนที่อาศัยอยู่ด้วยกันก็ยังคงต้องมีส่วนร่วมในการร่วมกันจัดการคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น

3. ทีมวิจัยได้นำเสนอเรื่องการจัดการน้ำเสียในจุดต่าง ๆ และทำการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันดูแล พยายามดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจต้องอาศัยเวลาในการจัดการค่อนข้างยาวนานจึงจะส่งผลเป็นรูปธรรม
4. ทีมวิจัยเห็นด้วยว่าความที่สังคมของคลองบางเขนค่อนข้างเป็นสังคมเมืองกึ่งสังคมเกษตรกรรม (ยังคงมีการทำเกษตรในพื้นที่ส่วนใหญ่) ชุมชนผสมผสานกันระหว่างชุมชนที่ย้ายเข้ามาอาศัยใหม่ ซึ่งไม่ค่อยที่จะให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากนัก กับชาวบ้านดั้งเดิม (ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเดิม) ที่ต้องการจะอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือจึงยังไม่ค่อยชัดเจนและแน่นอน แต่หลังจากลงพื้นที่มาระยะหนึ่งส่งผลให้เกิดความตระหนักในการรับรู้เรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อมและปัญหาที่เกิดขึ้นในวงกว้างมากขึ้นมีการตื่นตัวในระดับหนึ่งซึ่งน่าจะส่งผลในทางที่ดีในการสร้างแรงกระตุ้นให้หันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
5. ผลจากการจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย ทำให้ทราบว่า การประชาสัมพันธ์กิจกรรม ยังจำเป็นต้องอาศัยผู้นำชุมชน ผู้ที่เคารพนับถือในชุมชน การบอกกล่าวต่อกัน การนำเสนอต้องอาศัยภาษาที่เข้าใจง่ายไม่เป็นวิชาการมากเกินไป และกิจกรรมที่จัดต้องมีความน่าสนใจ กระตุ้นให้เห็นความสำคัญของคลอง เพื่อความตระหนักในการอนุรักษ์คลองบางเขนร่วมกัน
6. ความร่วมมือของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาใหญ่และเกี่ยวข้องกับหลายส่วนและเป็นปัญหาที่ซับซ้อน จึงจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ทีมวิจัยส่วนใหญ่ติดภารกิจส่วนตัวหาเวลามาทำกิจกรรมไม่ได้เต็มที่จะจำเป็นต้องขอปิดโครงการในระยะที่ 2

ข้อเสนอแนะในการทำโครงการวิจัย

1. การนำเสนอปัญหา พยายามชี้แจงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน และถูกต้อง อีกทั้งหน่วยงานรัฐต้องเปิดโอกาส รับฟังปัญหาด้วยความจริงใจ และหาทางแก้ไขร่วมกันอย่างจริงจังเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม
2. วิธีการที่ทำให้ชาวบ้านคลองบางเขนต้องมีความตระหนักรู้ในการช่วยกันดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น
3. ตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการมาให้ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการคุณภาพน้ำและกระตุ้นการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น การสร้างแรงจูงใจและเสียสละในการทำงานให้มากขึ้น
4. กลวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนให้ดีขึ้น

ภาคผนวก ก.

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 6/2561 (งวดที่ 2)

วันที่ 24 มิถุนายน 2561 วัดทางหลวง

เวลา 10.00 -14.00น.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอี้ยง
4. นางอรชา แก้วพวง
5. นายสมชาติ ชื่นใจ
6. นายอุทร วิวิศรี
7. นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา
8. นางอุษา ทองแจ้ง

ผู้ไม่เข้าร่วมการประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กย์ เอี่ยมจ้อย
5. นางวาสนา มหาสารินันท์
6. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
7. นางอรรวรรณ มั่งมีสิน
8. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา
9. นายเผชิญโชค เสนากาญจน์
10. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสมศรี วิวิศรี

เริ่มประชุม 10.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องที่พิจารณา

1. กิจกรรมที่ต้องดำเนินการในช่วงที่ 2
 - การอบรมเก็บข้อมูลโดยวิทยากร วันที่ 14-15 กรกฎาคม 2561 เวลา 8.30 น. สถานที่อบรม ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วนศรีรัช บางซื่อ โดยแจ้งยืนยันภายในสิ้นเดือนมิถุนายน 2561
 - หารือเรื่องการจัดประชุมชี้แจงโครงการที่วัดโพธิ์ทองล่างหรือไม่
 - การศึกษาดูงานสถานที่ที่ปัญหาคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อโครงการที่ทำอยู่ ศึกษาวิธีการที่จัดการกับปัญหา
 - ทดลองกิจกรรมที่สอดคล้องกับหัวข้อโครงการ คือ การกำหนดวิธีการที่จะทดลองโดยถอดบทเรียนจากเวทีที่รับฟังความคิดเห็นที่จัดขึ้น 3 ครั้งและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนถึงความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน นำมาประมวลผลเพื่อกำหนดกิจกรรมที่จะใช้ในกิจกรรมทดลองมดที่ประชุม รับทราบ
2. เรื่อง Buffer Zone ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
มดที่ประชุม มอบให้คุณอุษา ทองแจ้ง plot แผนที่หาพิกัดชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ระยะจากริมคลอง
บางเขน 100-300 เมตร

ปิดการประชุม 12.00 น.

นางสาวเช่อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 7/2561

วันที่ 14 กรกฎาคม 2561 เวลา 10.00-14.00 น.

ณ ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วนศรีรัช

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. นายสมชาติ ชื่นใจ
4. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา
7. นายอุทร วิวิศรี

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กซ์ เอี่ยมจ้อย
5. นางวาสนา มหาสารินันท์
6. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
7. นางอุษา ทองแจ้ง
8. นางอรวรรณ มั่งมีสิน
9. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา
10. นายเพ็ญโชค เสนากาญจน์
11. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิศรี

เริ่มประชุม เวลา 10.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งให้ทราบ

1. กิจกรรมโครงการวิจัยในวคที่ 2 กิจกรรมที่ต้องทำมีดังนี้
 - ประชุมทีมวิจัย 6 ครั้ง
 - การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล
 - คูงาน (ปัญหาที่คล้ายกัน, วิธีการแก้ปัญหา และผลสำเร็จในการจัดการ)
 - เวทีรับฟังความคิดเห็น
 - ถอดบทเรียนและออกแบบการสร้างกระบวนการ (โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมากับหน่วยงาน)
 - สิ้นสุดเวลา 30 กันยายน 2561

มติที่ประชุม รับทราบ

2. การเงิน

- บัญชีเปิดในนาม นายสามารถ มั่งมีสิน, พลโทชลอ ทองศาลา และพ.อ.อ.มโน กล่อมเอี้ยง โดยสิทธิการเบิกจ่ายต้องเซ็นรับรอง จำนวน 2/3 โดยทุกครั้งต้องมีนายสามารถ มั่งมีสินลงชื่อทุกครั้ง
- เงินงวดที่ 2 ที่ได้จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จำนวน 89,600 บาท

มติที่ประชุม รับทราบ

วาระที่ 2 เรื่องเพื่อพิจารณา

1. ถอดบทเรียนทุกกิจกรรมและการประชุมของโครงการ เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการและรวบรวมความคิดเห็นจากชุมชนมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อไป
2. กิจกรรมโครงการวิจัยในเรื่องเวทีรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องทำคือ
 - เวทีรับฟังความคิดเห็นที่จะต้องทำเพื่อสะท้อนความคิดเห็นกับหน่วยงานราชการ ประสานความร่วมมือกับอาจารย์สมชาย เวชกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
 - ส่งหนังสือเชิญหน่วยงานราชการ เช่น สำนักการระบายน้ำ, สำนักงานเขตบางซื่อ, เทศบาลนครนนทบุรี ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับคลองบางเขน

มติที่ประชุม เห็นด้วย

3. การทดลองกระบวนการเรียนรู้ ต้องสร้างฐานการเรียนรู้มาเพื่อทดสอบวิธีการที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลและถอดบทเรียน

มติที่ประชุม รับทราบ

วาระที่ 3 เรื่องอื่น ๆ

1. รายงานความก้าวหน้าของโครงการ ฉบับที่ 2 กำหนดส่งเดือนพฤศจิกายน 2561 โดยสรุปรายงานการประชุมทุกครั้งและรูปภาพประกอบ (ตอบโจทย์ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยและเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นบ้างจากการทำโครงการ)
2. งานประเพณีและวัฒนธรรม
 - 24 ตุลาคม 2561 วันออกพรรษา
 - 22 พฤศจิกายน 2561 วันลอยกระทง
3. กำหนดประชุมโครงการวิจัยประจำเดือน
 - 18 สิงหาคม 2561 ดูงาน
 - 1 กันยายน 2561 ติดต่อประสานงานกับจังหวัดนนทบุรี
 - 6 ตุลาคม 2561 ติดต่อประสานงานกับกรุงเทพมหานคร
 - 10 พฤศจิกายน 2561 ติดต่อประสานงานกับสำนักการระบายน้ำ

มติที่ประชุม รับทราบ

ปิดการประชุม 14.00 น.

นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 10/2561

วันที่ 21 ตุลาคม 2561 เวลา 10.00 – 14.00 น.

ณ วัดทางหลวง เขตบางซื่อ กทม.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
4. นายสมชาติ ชื่นใจ
5. นายอุทร วิวิธศิริ
6. นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กย์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้
9. นางอรวรรณ มั่งมีสิน
10. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา
11. นายเพชฌุโชค เสนากาญจน์

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสมศรี วิวิธศิริ

เริ่มประชุม 10.00 น.

วาระที่ 1 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 2/2561

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

วาระที่ 2 เรื่องแจ้งให้ทราบ

- กิจกรรมการดูงานที่ตลาดบางน้ำผึ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจำนวนคน 16 คน รถตู้ 2 คัน ออกเดินทาง 7.00 น. ค่ารถตู้ 4,500 บาท รถออกที่ซอยงามวงศ์วาน 34
- การศึกษาวิธีการจัดการขยะให้เกิดประโยชน์ที่วัดจากแดงเวลา 14.00 ถึง 16.00 น.

มติที่ประชุม รับทราบ

วาระที่ 3 เรื่องเพื่อพิจารณา

- หัวข้อที่จะศึกษาจากการเดินทางไปดูงานที่ตลาดบางน้ำผึ้ง และวัดจากแดง
 1. ฟังบรรยาย ๒ ชั่วโมง ดูวิธีการจัดการขยะ การจัดการกับเศษอาหาร
 2. ปรากฏชาวบ้านถ่ายทอดประสบการณ์ในการจัดการน้ำ
 3. ศึกษาวิธีการจัดการขยะแบบมีประสิทธิภาพที่วัดจากแดงจากพระอาจารย์ที่ถ่ายทอดกระบวนการจัดการต่าง ๆ
- เรื่องรายงานความก้าวหน้าโครงการครั้งที่ 2 จัดหัวข้อรายงานตามบทต่าง ๆ และขอความเห็นจากอาจารย์พี่ระชัย ในการเขียนรายงาน (ตามรูปแบบ)

มติที่ประชุม เห็นด้วย

วาระที่ 4 เรื่องอื่นๆ

- เพิ่มนักวิจัย 1 ท่าน
- เตรียมทำรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยฯ ครั้งที่ 2

ปิดการประชุม 14.00 น.

นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 3/2561

วันที่ 11 มีนาคม 2561 เวลา 10.00 – 14.00 น.

ณ ศาลาเอนก ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.ม โน กล่อมเอียง
4. นายเผชิญโชค เสนากาญจน์
5. นายสมชาติ ชื่นใจ
6. นายรจิต โชติมัย
7. นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา
8. พ.ท.ชาตรี เอี่ยมเหล็ก

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กย์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้ง
9. นางอรรพรรณ มั่งมีสิน
10. นายอุทร วิวิศิริ
11. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา
12. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสุร่ายมาศ เสนากาญจน์
2. นางสมศรี วิวิศิริ

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

1. เรื่องการเตรียมงานประชุมชี้แจงโครงการครั้งที่ 3 ขอยชินเขต 2/2

มติที่ประชุม เห็นว่า

๑. สถานที่จัดงาน หน้าบ้านประธานชุมชนชินเขต (นายเผชญ์ โชค เสนากาญจน์) มอบหมาย

ประธานชุมชนชินเขตในการจัดการสถานที่

-ตั้งเต็นท์ขนาด 4x4 จำนวน 2 หลัง ในวันที่ 17 มีนาคม 2561

-ประมาณการคนมาร่วมประชุม 100 คน

๒. อาหารและน้ำ มอบหมายให้ คุณสมศรี วิวิศริกับประธานชุมชนชินเขต

๓. แผ่นจอแอลซีดีพร้อมเครื่องโปรเจคเตอร์ เอกสารชี้แจงโครงการและแบบสอบถาม มอบหมาย
ให้ คุณเชื่อมจิต ทองศาลา

๔. บอร์ดพร้อมขาตั้ง กับกระดาษปริปราร์ด มอบหมายให้ คุณอุทร วิวิศริ

๕. ป้ายขอขอรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ให้การสนับสนุนความคืบหน้าเรื่องคลอง
บางเขนกับแผ่นป้ายโครงการ มอบหมาย คุณสามารถ มั่งมีสิน

๖. โต๊ะลงทะเบียนมอบหมาย พี่ป๋ม

๗. ประชาสัมพันธ์เวทีชี้แจงโครงการทางไลน์ แบบปากต่อปาก มอบหมาย คุณชาตรี เอี่ยมเหล็ก
คุณสามารถ มั่งมีสิน คุณเผชญ์ โชค เสนากาญจน์

2. ลำดับขั้นตอนในการประชุมเวทีชี้แจงโครงการ

มติที่ประชุม เห็นว่า

-กล่าวเชิญชวนเข้าร่วมประชุม โดย คุณสุหรัยมาศ เสนากาญจน์

-ความเป็นมาของโครงการวิจัยและนักวิจัย โดยคุณสามารถ มั่งมีสิน

-ประวัติคลองบางเขน โดย คุณสมชาติ ชื่นใจ

-ปัญหาน้ำเสียของคลองบางเขน โดยคุณรจิต โชติมัย

-ปัญหาน้ำในคลองลาดโตนดและแนวทางแก้ไข โดย คุณเผชญ์ โชค เสนากาญจน์

-สอบถามความคิดเห็นเรื่องน้ำเสียในคลองบางเขน เรื่องเขื่อน เรื่องโครงการที่วิจัย โดยคุณสามารถ
มั่งมีสิน

-เขียนความคิดเห็นลงกระดาน โดย คุณเชื่อมจิต ทองศาลา

ปิดการประชุม 14.00 น.

นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 4/2561

วันที่ 4 เมษายน 2561 เวลา 10.00 – 14.00 น.

ณ ศาลาเฮาส์ ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. นายสมชาติ ชื่นใจ
4. นายรจิต โชติมัย
5. พ.อ.มโน กล่อมเอี้ยง
6. นางสาวเช่อมจิต ทองศาลา

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กย์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้ง
9. นางอรรณ มั่งมีสิน
10. นายอุทร วิวิธศิริ
11. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา
12. นายเพชญ์โชค เสนากาญจน์
13. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิธศิริ

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

1. เรื่องการประชุมสัมพันธวิธีชี้แจงโครงการวิจัย

มติที่ประชุม เห็นว่าวิธีการที่จะเชิญชวนชาวบ้านให้มาร่วมในการประชุมจะต้อง

๑. ส่งข่าวทางไลน์

๒. เคาะประตูตามบ้าน

๓. ให้ญาติชักชวนกันมา

๔. และหัวข้อที่นำเสนอต้องอยู่ในความน่าสนใจ

๕. วิธีในการสอบถามความคิดเห็น โดยให้เสนอแนะ และยกมือถามความคิดเห็น

2. ข้อสรุปหัวข้อในการจัดการเกี่ยวกับคลองบางเขน

มติที่ประชุม สรุปหัวข้อคือ

๑. เรื่องเขื่อนที่ทางกรุงเทพมหานครจะทำ ชาวบ้านไม่ต้องการทางเดินบนสันเขื่อนและมีบันไดขึ้นลงที่สามารถใช้ได้จริง

๒. ระดับน้ำในคลองบางเขน ควรอยู่ในระดับ +50 จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ในการพร่องน้ำ ไม่น้อยกว่า +10 จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

๓. การสร้างเขื่อนควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่องความต้องการของชาวบ้านก่อนเพื่อจะได้ไม่รบกวนที่ดินชาวบ้าน

3. เรื่องการพัฒนากิจกรรมคลองในอนาคต

มติที่ประชุม เห็นว่า

๑. ควรสนับสนุนให้มีสินค้าชุมชน เช่นสมุนไพร ผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ มาขายในคลอง

๒. ปลูกต้นไม้ริมคลอง เช่น ต้นพุทธรักษาที่สามารถทนน้ำเสียได้ รักษาตลิ่งไม่ให้พังทลาย

๓. กิจกรรมวันคูคลองและวันสิ่งแวดล้อมควรมีการจัดกิจกรรม

๔. วันสงกรานต์มีกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในคลองบางเขน

๕. วันที่ 28-29 เมษายนทีมวิจัยและผู้ช่วยจัดอบรมการเก็บข้อมูลที่ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วน

๖. ตั้งไลน์กลุ่มโครงการวิจัยและเหรียญกในการติดต่อประสานกันในการทำงานที่สะดวกขึ้น

4. นายจิต โชติมัยกับ พ.ท.ชาตรี เอี่ยมเหล็ก ขอลาออกจากการเป็นนักวิจัย เพราะ มีภารกิจอื่นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมด้วยได้

มติที่ประชุม รับทราบ

ปิดประชุมเวลา 14.00 น.

นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 8/2561

วันที่ 24 สิงหาคม 2561 เวลา 11.00 – 13.00 น.

ณ ศาลาเฮาส์ ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
4. นายสมชาติ ชื่นใจ
5. นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา
6. นางอรรณ มั่งมีสิน
7. นายอุทร วิวิศิริ

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยัมจันทร์
4. นายอาร์กย์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้ง
9. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา
10. นายเพ็ญโชค เสนากาญจน์
11. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสมศรี วิวิศิริ

เริ่มประชุมเวลา 11.00 น.

1. การเตรียมงานวันทำบุญเลี้ยงพระ และถวายเรือวัดทางหลวง

มติที่ประชุม มอบหมายให้

๑. เรื่องอาหารและน้ำดื่ม มอบให้คุณสามารถ มั่งมีสิน และคุณสมศรี วิวิธศิริ
 ๒. เรื่องสถานที่ มอบหมาย คุณสามารถ มั่งมีสิน คุณอุทร วิวิธศิริ
 ๓. นิมนต์พระ มอบหมาย คุณสามารถ มั่งมีสิน
 ๔. พิธีการ มอบหมายคุณสมชาติ ชื่นใจ
 ๕. ประชาสัมพันธ์ มอบคุณสามารถ มั่งมีสิน
2. เรื่องการประชุมที่สกว.จัดขึ้นในวันที่ 15-16 กันยายน 2561

มติที่ประชุม ส่งตัวแทนเข้าร่วมในการประชุม

3. เรื่องกิจกรรมที่เกิดขึ้นในคลองทั้งในอดีตและในรอบ 10-30 ปีที่ผ่านมา
4. กิจกรรมการเก็บข้อมูล

๑. การเตรียมความพร้อมในการจัดเก็บข้อมูล ครั้งที่ 1

มติที่ประชุม

- สถานที่ บริเวณริมคลองบางเขนซอยหลังเดอะมอลล์งามวงศ์วาน มอบหมายประสานงานให้ คุณสามารถ มั่งมีสิน และพ.อ.อ.มโน กล่อมเอี้ยง
- กลุ่มเป้าหมาย คนที่อยู่ริมคลองตั้งแต่บริเวณบ้านสามเรือน บ้านใหญ่ ตรงทางแยกคลองบางเขนเก่า-ใหม่ จำนวน 30 คน
- กิจกรรมในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ เลือกใช้ แผนที่ของชุมชน, ปฏิทินเวลาในรอบปีที่ผ่านมา และแสดงความคิดเห็นความต้องการในการจัดการน้ำในคลองบางเขน
- หน้าที่ดำเนินกิจกรรมและสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน มอบหมายให้ คุณสามารถ มั่งมีสินและพ.อ.อ.มโน กล่อมเอี้ยง
- หน้าที่จัดสถานที่ ให้ คุณสมชาติ ชื่นใจ และคุณอรชา แก้วพวง
- ของว้างและน้ำดื่ม มอบให้คุณสามารถ มั่งมีสิน ดำเนินการ

ปิดการประชุม 13.00 น.

นางสาวเช่อมจิต ทองศาลา ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 5/2561

วันที่ 24 พฤษภาคม 2561 เวลา 10.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาเสาศี โนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
4. นายสมชาติ ชื่นใจ
5. นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา
6. นางอรวรรณ มั่งมีสิน
7. นายอุทร วิวิศรี
8. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยัมจันทร์
4. นายอาร์กซ์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้ง
9. นายเพ็ญโชค เสนากาญจน์
10. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิศรี

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

1. กิจกรรมการเก็บข้อมูล (การอบรมการเก็บข้อมูล, การทดลองการเก็บข้อมูล และการลงพื้นที่การเก็บข้อมูล)

มติที่ประชุม มอบหมายให้ คุณจิระวดี หาญฤทธา ติดต่อ วิทยากรที่จะมาอบรมการจัดเก็บข้อมูล

๑. การอบรมการจัดเก็บข้อมูลจัดขึ้น 2 วัน เสาร์-อาทิตย์ จะจัดอบรมในต้นเดือนกรกฎาคม 2561 ที่ ศูนย์นันทนาการใต้ทางด่วนประชาชื่น เขตบางซื่อ
๒. หลังจากการอบรมมีการทดลองการจัดเก็บข้อมูลในวันที่ 2 ของการอบรม โดยจะขอให้ผู้นำชุมชนใต้ทางด่วนของจังหวัดนนทบุรี จำนวน 50 คนมาให้ข้อมูลและทดลองวิธีการแบบต่างๆ ที่ได้รับการอบรมมาจากวันที่ 1 มอบหมายให้

2. การเก็บข้อมูลในการวิจัย

มติที่ประชุม จะจัดขึ้น 3 ครั้ง ได้แก่

๑. ชาวบ้านริมคลอง จังหวัดนนทบุรี ตั้งแต่ แยกคลองบางเขนเก่า-ใหม่, บ้านสามเรือน, บ้านใหญ่ ไปจนถึงใต้ทางด่วนประชาชื่น เขตบางซื่อ จำนวน 30 คน
๒. ชาวบ้านริมคลอง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร บ้านป่าสมพงษ์ เณรพรหม หลังตลาดพงษ์เพชร และชาวบ้านริมคลองตั้งแต่ สะพานถนนประชาชื่น ถึงสะพาน 2 ถนนงามวงศ์วาน จำนวน 30 คน
๓. ชาวบ้านริมคลอง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร บ้านป่าสุภา จันเพ็ง ดิฉุชุมชนชินเขต และชาวบ้านริมคลองตั้งแต่สะพาน 2 ถนนงามวงศ์วานถึงวัดเทวสุนทร จำนวน 30 คน

ปิดประชุม 12.00 น.

นางสาวเช่อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 9/2561

วันที่ 16 กันยายน 2561 เวลา 10.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาเอนก ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
4. นายสมชาติ ชื่นใจ
5. นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา
6. นางอรรณ มั่งมีสิน
7. นายอุทร วิวิศรี

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กย์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้ง
9. นายเพชญ์โชค เสนากาญจน์
10. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ
11. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิศรี

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

การถอดบทเรียนหลังจากลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูลชาวบ้านริมคลองบางเขน เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2561 ณ บ้านเลขที่ 10/2 หมู่ 9 ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 15 ท่าน ทีมวิจัย 6 ท่าน สามารถสรุปได้ คือ

๑. ค่าใช้จ่ายในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล มีค่าเดินทางผู้เข้าร่วมทำกิจกรรม คนละ ๑๐๐ บาท จำนวน ๑๕ ท่าน ค่าอาหารของผู้เข้าร่วมและทีมงานรวม ๒๑ คน ๆ ละ ๘๐ บาท
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล คือ การทำแผนผังชุมชน, ปฏิทินการผลิตและวัฒนธรรมในรอบปีที่ผ่านมา และ Timeline เหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นเท่าที่จำได้ของพื้นที่คลองบางเขน
๓. การแบ่งหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ คือ ผู้ดำเนินกิจกรรม, พี่เลี้ยงประจำกลุ่มแต่ละกิจกรรม(เครื่องมือที่ใช้) คอยสอบถามคอยกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
๔. สิ่งที่ได้ดีในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ของทีม
 - ให้ความร่วมมือดี
 - ได้ความสัมพันธ์ที่ดี
 - ได้ทราบแนวความคิด
 - ทราบถึงความต้องการของชุมชน
 - ทำให้รู้จักทีมเพิ่ม
๕. สิ่งที่ต้องปรับปรุงในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป
 - การรวมกลุ่มยังไม่ค่อยดี
 - ต้องวางแผนการทำงานล่วงหน้า
๖. บทบาทที่เหมาะสมของทีมวิจัยแต่ละฝ่าย
 - ยังไม่ค่อยรู้ว่าต้องเริ่มอย่างไร
 - การจัดลำดับยังไม่ดี
๗. สรุปข้อมูลที่ได้
 - ทำให้รู้สึกดีมากกว่าการจัดเวทีชี้แจง
 - ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยกับชุมชน
 - ทำให้ทีมวิจัยทราบความรู้สึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์รอบคลอง

- ทำให้มีกำลังใจที่จะเกิดพลังการขับเคลื่อนต่อไป
- ต้องวางแผนในการดำเนินการของแต่ละฝ่าย

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 11/2561

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2561 เวลา 10.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาเฮาส์ ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
4. นายสมชาติ ชื่นใจ
5. นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา
6. นางอรรวรรณ มั่งมีสิน
7. นายอุทร วิวิศรี

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กซ์ เอี่ยมจ้อย
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นางวาสนา มหาสารินันท์
7. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
8. นางอุษา ทองแจ้ง
9. นายเพ็ญโชค เสนากาญจน์
10. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ
11. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิศรี

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

- สรุปกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทั้ง 3 ครั้ง

- การลงพื้นที่เก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ช่วงวัดทางหลวงถึงสะพานประชาชื่น วันที่ 25 สิงหาคม 2561 ณ บ้านเลขที่ 10/2 หมู่ 9 ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 15 คน ทีมวิจัย 6 คน
- การลงพื้นที่เก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ช่วงสะพานประชาชื่นถึงสะพาน 2 ถนนงามวงศ์วาน วันที่ 9 กันยายน 2561 ณ บ้านเลขที่ 46 หมู่ 6 ซอยพงษ์ดำริ 1 ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 19 คน ทีมวิจัย 7 คน
- การลงพื้นที่เก็บข้อมูลครั้งที่ 3 ช่วงสะพาน 2 ถนนงามวงศ์วานถึงวัดเทวสุนทร วันที่ 14 ตุลาคม 2561 ณ บ้านเลขที่ 66 หมู่ 6 ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 31 คน ทีมวิจัย 7 คน

สิ่งที่ทำได้ดีในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้ง 3 ครั้ง

๑. การมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๒. บรรยากาศความเป็นกันเอง สนุกสนาน

สิ่งที่ต้องปรับปรุงหากมีการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลต่อไป

๑. กิจกรรมเสริมที่นำมาเพื่อละลายพฤติกรรมยังไม่ค่อยประสบผลเท่าที่ควร

๒. การพูดชักจูงให้ตอบสนองในกลุ่มเครื่องมือเก็บข้อมูลแบบต่าง ๆ ยังต้องมีความชำนาญอีกหน่อย

สรุปบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมในคลองบางเขน

๑. ระบบเครือข่ายและระบบสนับสนุนผู้อาวุโสมีส่วนในการชักชวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๒. การมีกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ กับการมีส่วนร่วมแบบที่เข้าถึงทำให้ทราบความต้องการของชุมชนดีขึ้น

- การจัดผ้าป่าวัดลอยกระทง ในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2561

๑. ลงเรือที่วัดเทวสุนทร เวลา 14.00 น.

๒. วันที่ 18 พฤศจิกายน ลงเรือประชาสัมพันธ์ผ้าป่าในวันลอยกระทง

๓. เรือ 1 ลำ มีการตั้งองค์ผ้าป่าบนเรือ 1 ต้น ล่องไปจนถึงปากคลองบางเขน และกลับมาทอดผ้าป่าที่ วัดเทวสุนทร เวลา 19.00 น. จัดอาหารและน้ำดื่ม มอบหมายคุณสามารถ มั่งมีสิน, คุณอุทร วิวิธศิริ และคุณสมศักดิ์ แสงอรุณจัดการเรื่องสถานที่และนิมนต์พระ 5 รูปรับองค์ผ้าป่า

- การร่วมกิจกรรมวันแรม 4 แห่เรือชักพระหลวงพ่อสัมฤทธิ์ ซึ่งตรงกับวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561
 ๑. ประชุมร่วมกับสำนักงานเขตบางซื่อเพื่อทราบกำหนดการต่าง ๆ
 ๒. ขอเรือสำเภากระบายน้ำ 2 ลำ รับสมาชิกตอนกลางกับตอนล่าง
 ๓. จัดอาหารและน้ำดื่มไว้บนเรือ ข้าวต้มมัดและข้าวเหนียวหมูπίง

ปิดการประชุม 12.00 น.

นางสาวเชิ่อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 12/2561

วันที่ 9 ธันวาคม 2561 เวลา 10.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาเอนก ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง หลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. พลโทชลอ ทองศาลา
3. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
4. นายสมชาติ ชื่นใจ
5. นางสาวเช่อมจิต ทองศาลา
6. นางอรวรรณ มั่งมีสิน
7. นายอุทร วิวิศรี
8. นางอรชา แก้วพวง
9. นายสมศักดิ์ แสงอรุณ

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กซ์ เอี่ยมจ้อย
5. นางวาสนา มหาสารินันท์
6. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
7. นางอุษา ทองแจ้ง
8. นายเพชญ์โชค เสนากาญจน์
9. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิศรี

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมเวทีชี้แจงโครงการทั้ง 3 ครั้ง กับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้ง 3 ครั้ง และจากการถอดบทเรียนหลังทำเวทีและการลงพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมการดูงานที่ตลาดบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1. เวทีชี้แจงโครงการ ทั้ง 3 เวที คือ ศูนย์นันทนาการประชาชน, วัดน้อยและชุมชนจีนเขต นั้นสามารถสรุปได้คือ
 - ปัญหาในเรื่องของการเน่าเสียของน้ำ ต้องช่วยกันในการบำบัดก่อนทิ้งลงที่สาธารณะและเรียกร้องให้มีการเปิดประตูน้ำเพื่อเอาน้ำดีไล่น้ำเสีย
 - ปัญหาเรื่องการพร่องน้ำ ต้องมีการนำข้อมูลนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทบทวนนโยบายในการทำให้คลองเป็นที่รับน้ำเสียเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วย
 - ปัญหาในเรื่องขยะ ชาวบ้านพยายามช่วยกันเก็บและดูแลให้คลองสะอาดเท่าที่ทำได้
 - ปัญหาเรื่องตลิ่งพัง ต้องนำเสนอหน่วยงานเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป
2. การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้ง 3 ครั้ง คือ ชาวบ้านริมคลองบางเขนถนนประชาชน, ชาวบ้านริมคลองบางเขนซอยพงษ์ดารี 1 และชาวบ้านริมคลองบางเขน ซอยงามวงศ์วาน 2/2
 - ความร่วมมือที่ได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต้องทำงานประสานและจริงจังต่อกัน
 - การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ อาศัยชักชวนพูดคุย การร่วมกันทำกิจกรรม การมีอสังหาริมทรัพย์ มีความเชื่อมั่น เชื่อใจ ความเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อ ความนับถือทั้งในเรื่องอาวุโส และประเพณีและวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกัน
 - ชาวบ้านให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างดีมาก
3. กิจกรรมดูงานที่ตลาดบางน้ำผึ้งและวัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ
 - ได้รับความรู้เรื่องการจัดการน้ำและการจัดการขยะ
 - มีการวางแผนและวิธีการที่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชน และผู้นำท้องถิ่น
 - ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่นการนำเศษอาหารไปทำปุ๋ย วิธีการแยกขยะ
 - ได้รับความรู้เรื่องภาวะผู้นำ การอ่อนน้อมถ่อมตน ความพอใจในงานที่ทำ และทำงานอย่างไรให้มีความสุขและการวิเคราะห์ในเรื่องการแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานได้ดี

ปิดการประชุม 12.00 น.

นางสาวเชื้อมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมโครงการวิจัย ครั้งที่ 1/2562

วันที่ 20 มกราคม 2562 เวลา 10.00 – 12.00 น.

ณ ศูนย์นันทนาการประชาชน เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสามารถ มั่งมีสิน
2. นายสมชาติ ชื่นใจ
3. พลโทชลอ ทองศาลา
4. พ.อ.อ.มโน กล่อมเอียง
5. นางอรชา แก้วพวง
6. นายอุทร วิวิศรี
7. นางอุษา ทองแจ้ง
8. นางอรรณ มั่งมีสิน
9. นางสาวเชื่อมจิต ทองศาลา

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นางพรนิภา นันทวนิช
2. นางสาวเกียรติสุดา ทมเปลี่ยน
3. นางสาวพิจิตรา ยิ้มจันทร์
4. นายอาร์กซ์ เอี่ยมจ้อย
5. นางวาสนา มหาสารินันท์
6. นางสาวพิมลพรรณ กลัดสุวรรณ
7. นายเพ็ญโชค เสนากาญจน์
8. นางสาวจิระวดี หาญฤทธา

ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม

1. นางสาวสมศรี วิวิศรี

หัวข้อการประชุมเป็นการสรุปกิจกรรมที่ทำงานตั้งแต่เริ่มโครงการวิจัยเมื่อ เดือนมิถุนายน 2560 จนถึงปัจจุบัน เดือน มกราคม 2562 สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ในข้อ 2) เพื่อทบทวนบทเรียนในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขนของเครือข่ายและภาคีที่เกี่ยวข้อง, 3) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน กรุงเทพมหานคร และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำแบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขนกรุงเทพมหานคร ออกมาได้ดังนี้

กระบวนการสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมให้เครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำในคลองบางเขน

1. การสร้างความคุ้นเคย
2. เลือกคนในพื้นที่แก้ปัญหา
3. การสร้างความคิดให้คนรอบข้างมีความเข้าใจในการดูแลคลองให้สะอาด
4. ใช้การสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น facebook, line, ประชุม, กิจกรรมประเพณี และเคาะประตู...
5. คนในชุมชนมีก็แสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะดีหรือไม่ดีอย่างอิสระ
6. ทีมงานยังเข้มแข็งและเหนียวแน่น
7. เป็นกำลังใจให้กัน อย่าทำให้หมดกำลังใจในการทำงาน
8. เข้าใจ ร่วมใจ
9. ทำกิจกรรมร่วมกัน(ละลายพฤติกรรม)
10. ร่วมมือกันสร้าง เสียสละเพื่อส่วนรวม
11. ให้ความร่วมมือกับชุมชนทุกเรื่องที่ต้องการให้สำเร็จ

แนวทางการสร้างเครือข่ายในการจัดการคุณภาพน้ำ แบบมีส่วนร่วมของคลองบางเขน

1. สร้างความใกล้ชิดและคุ้นเคย
2. เข้าพบพูดคุยว่าทำอะไร
3. ขอความร่วมมือ
4. เราต้องเรียนรู้ก่อน เพื่อนำไปเสนอให้เกิดผลอย่างมีขบวนการ
5. ขอความอนุเคราะห์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ใช้ความเคยชินในการให้ความรู้เช่นการชักชวน
7. ไปร่วมกิจกรรมตามสถานที่ต่าง ๆ
8. Give and Take
9. การเสาะหาหน่วยงานที่มีภาระรับผิดชอบโดยตรง

10. เชิญเข้าร่วมกิจกรรม

11. การใช้ข้อมูลสนับสนุนที่เชื่อถือได้

12. ใจต้องมีแนวทางไปในทางเดียวกันกับการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงเพื่อส่วนรวม

บทเรียนในการจัดการน้ำในคลองบางเขน

1. ไม่ทิ้งขยะลงคลอง

2. ไม่ทิ้งน้ำเสียลงคลอง

3. ช่วยกันดูแลและบอกต่อ

4. ชักชวนให้เกิดความรักในชุมชนของตนเอง

5. บุคคลที่จะแก้ปัญหาได้เป็นหน่วยราชการ

6. ทำเป็นตัวอย่างและแนะนำบอกต่อบุตรหลานในการดูแลรักคลอง

7. ใจเย็น อดทน อย่าใช้อารมณ์ที่เก็บไว้นานๆ การเจรจาจะได้ผล

8. ใช้นวัตกรรมในการบำบัดน้ำเสีย

9. ทำส่วนของตัวเองก่อนพึ่งพาหน่วยราชการ

10. รู้แผนงานการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

11. แก่นำต้องมุ่งมั่น ไม่ท้อ-ทึง

12. ? คนรุ่นใหม่

13. สังคมเมืองทำงาน ไม่มีเวลาร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

14. ความคิดของแต่ละคนแตกต่างกัน ต้องร่วมด้วยช่วยกัน คิดคนละแนวไม่แตกแยก

ปิดประชุม เวลา 12.00 น.

นางสาวเชียมจิต ทองศาลา

ผู้บันทึกการประชุม

ภาคผนวก ข.

- การประชุมทีมวิจัย ประจำเดือน

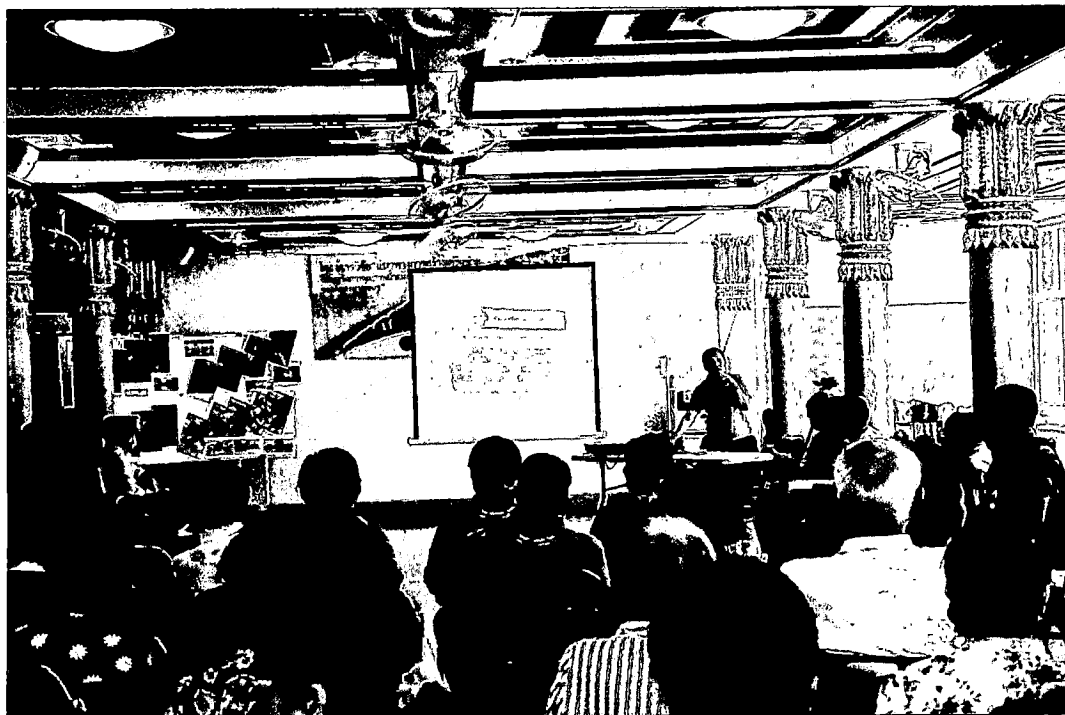
- ลงเรือสำรวจแหล่งน้ำเสียเพิ่มเติม

- เวทีชี้แจงโครงการวิจัย

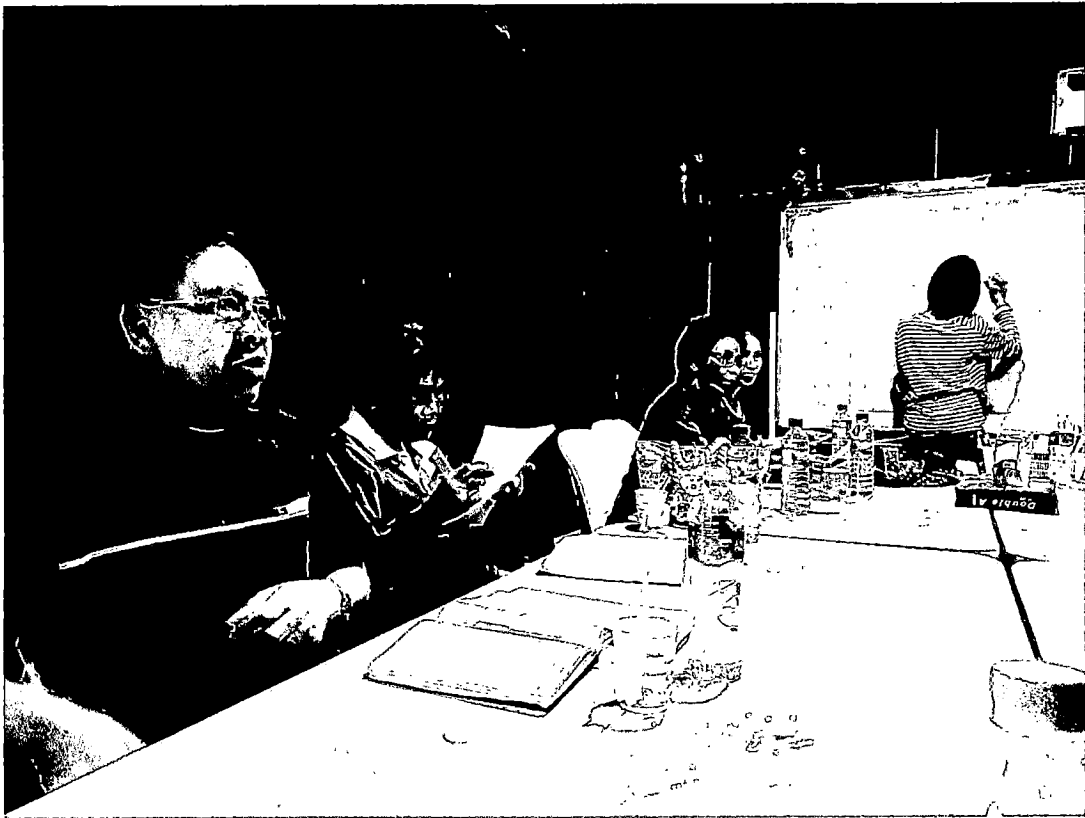

รูปประกอบรายงานการประชุมโครงการวิจัย วันที่ 21 ตุลาคม 2561 ที่วัดทางหลวง

(๑) บบข่างการสุริยวงขึ้นใหม่ในการจัดการ
ดูตามหน้า ขบวนพิธีกรรมของวัดทองนพคุณ
ซึ่งในคามักกล่าวหา

) x

28

X

13

414

X 2

 1×2

15.

73 +

 $7 + 12$

๒๑๓๓ ๑

บทที่ 2

မှတ် ၃

210744

21กท 5

51W (51AWH21)

- ประวัติความเป็นมา

— วิชาอุปถัมภ์ —

[illegible]

સ: જ: ૧૨૧

2. ๒๓๖๖ - ๒๓๖๗ (๒๓๖๖)

จุดนำรถมาจอดที่ 7-667 ใต้ต้นไม้

ส่วนคนที่ทำผิดก็ลง

กัณฐาภิชาต (มรป. ๕๕๕, ๖๖๖)

โผล่ที่ ๕๖๕ (ท่าเรือ)

1. பி: 100

๕. ประชุมกรรมการบริหารงาน

1. General

52 06277507166115 (01011111)

19. 11. 16: 1. 1. 16

10.12.2011
20.12.2011

วิเทศาประชาด

0210126/1A

รูปประกอบรายงานการประชุมโครงการวิจัย วันที่ 14 กรกฎาคม 2561 ที่ศูนย์นันทนาการ

รวม 89,600

ดำเนินการใน 6 เดือน (รวมเวลา)

ก.ค. - ก.ค.

8/60

89,620 B
รวม 2

- 1. ประชุมที่จริง 16,800
- 2. เกมคอมพิวเตอร์ 14,400
- 3. จัดทำหนังสือพิมพ์ 14,400
- 4. อุปกรณ์ 16,800
- 5. วัสดุคอมพิวเตอร์ 16,800
- 6. ฝึกอบรม 16,800

ประชุมชี้แจง
โครงการ
ครั้งที่ 2

ศูนย์นิทรรศการ
เวทมนตร์
14 กค 61

- 1) ประชุม 4/60
- 2) อบรม 27
- 3) เกมคอมพิวเตอร์ 27
- 4) อุปกรณ์ 27
- 5. วัสดุคอมพิวเตอร์ 27

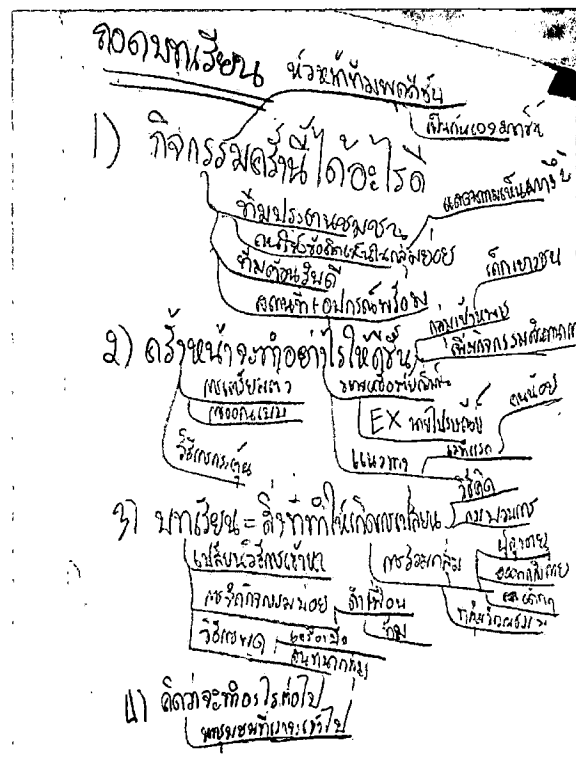
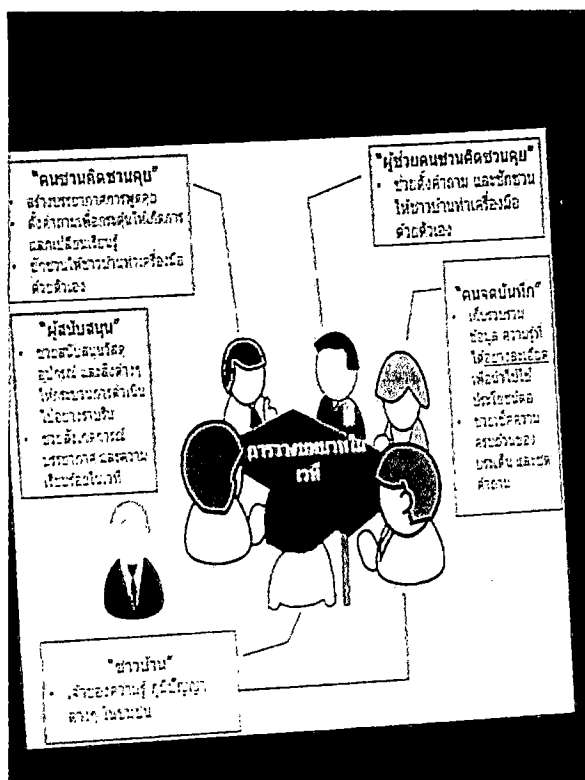
รวม 89,600

รูปประกอบรายงานการประชุมโครงการวิจัย วันที่ 24 มิถุนายน 2561 ที่วัดทางหลวง

รูปประกอบรายงานการประชุมโครงการวิจัย วันที่ 5 เมษายน 2561 ที่ศาลาเอนก จามวงศ์วาน34

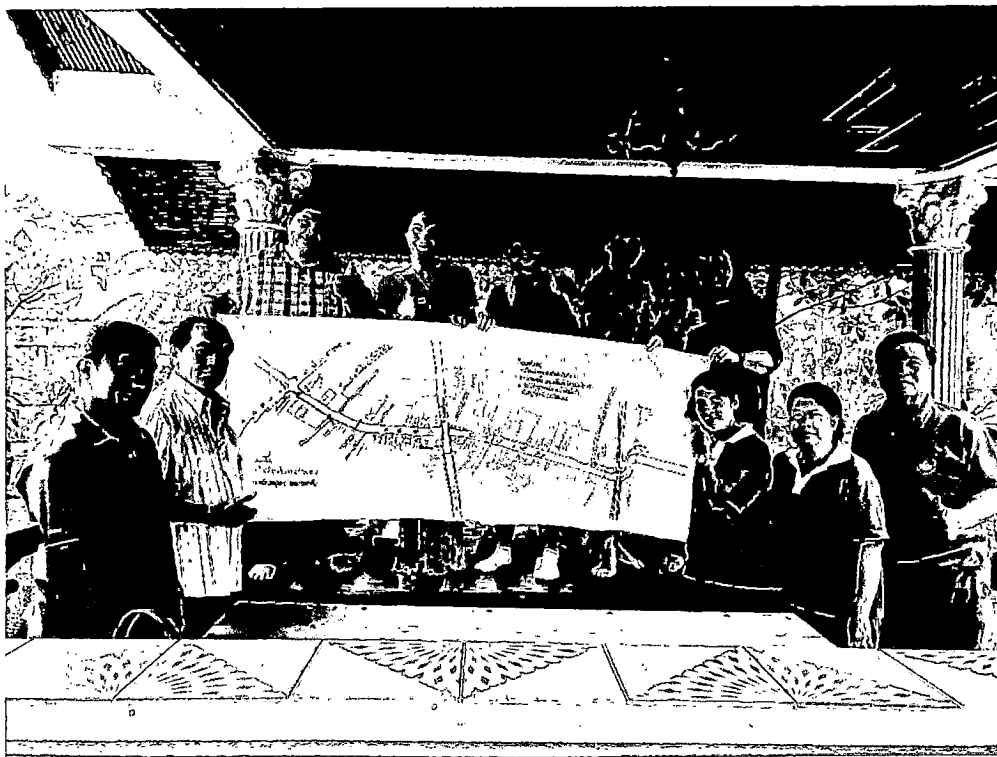
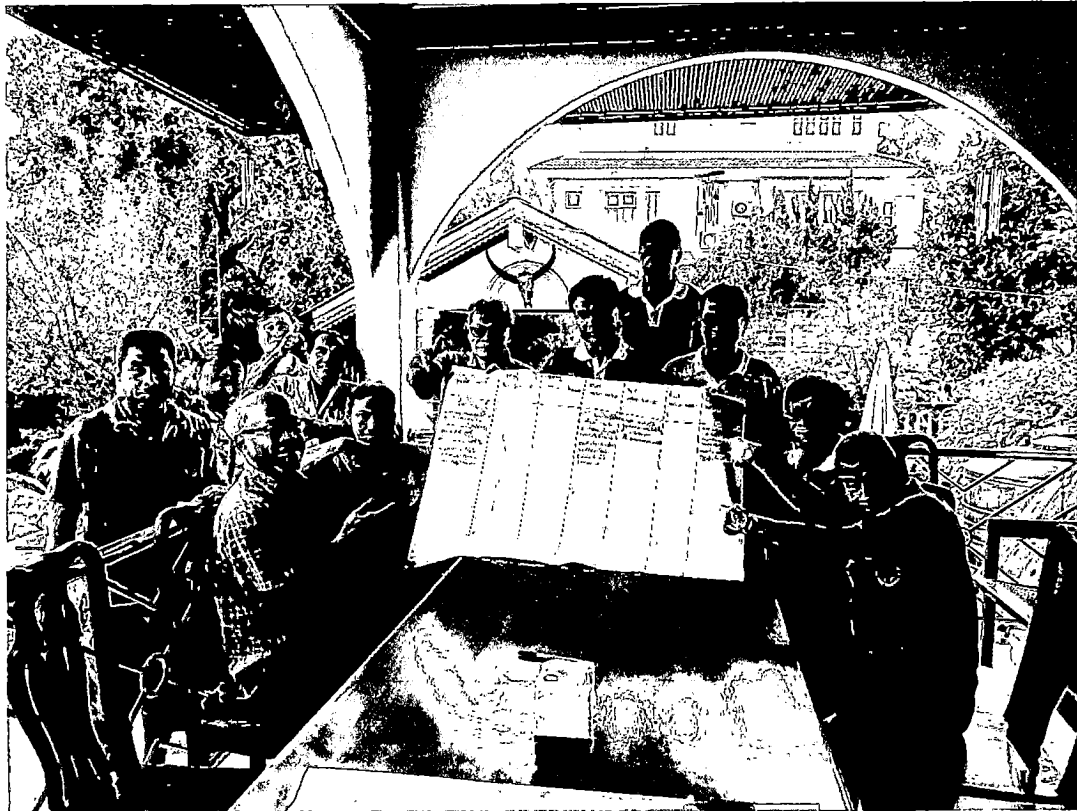

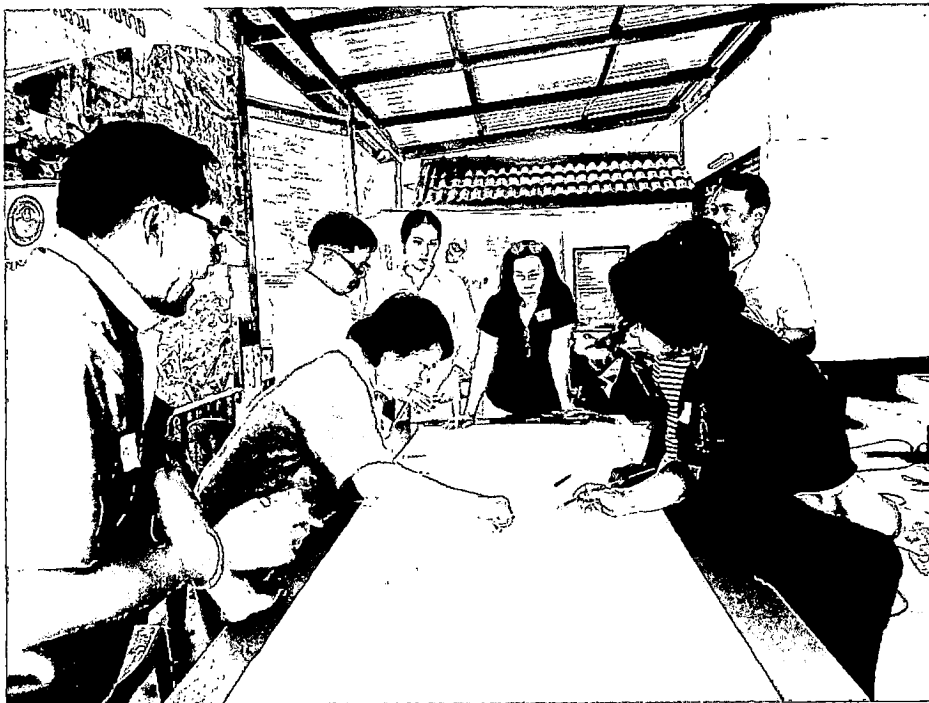
การอบรมการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบต่าง ๆ วันที่ 24 สิงหาคม 2561

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลชาวบ้านริมคลองบางเขน ครั้งที่ 1

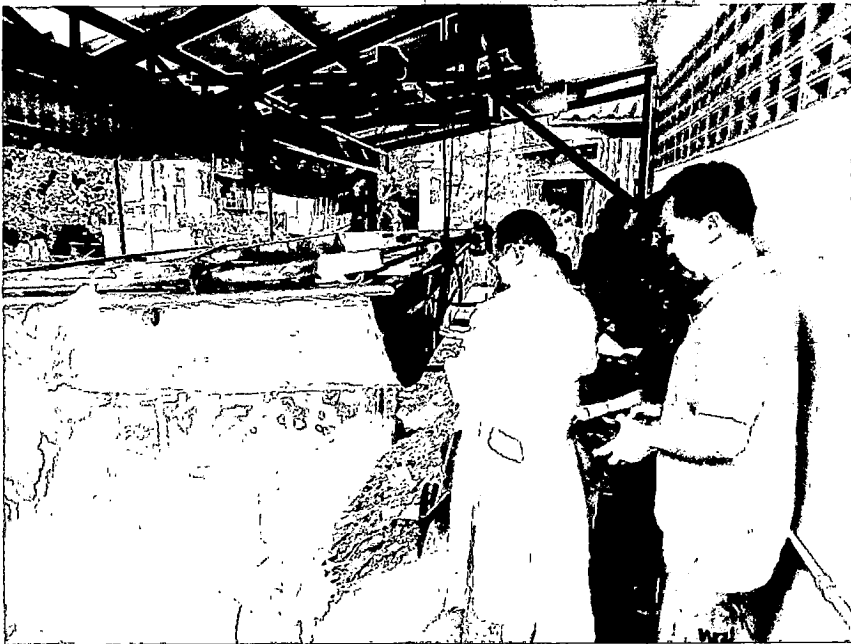
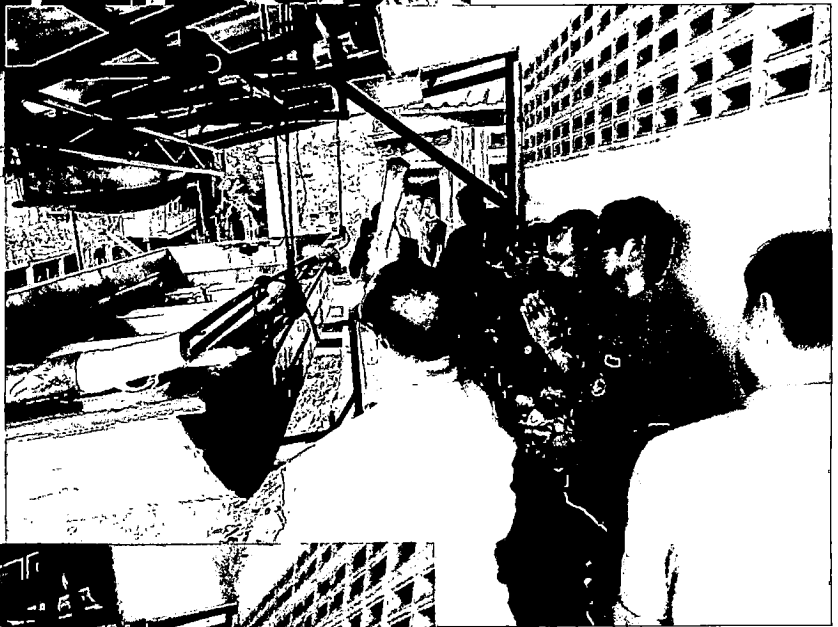
ลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลชาวบ้าน
ริมคลอง
บางเขน ครั้งที่ 2

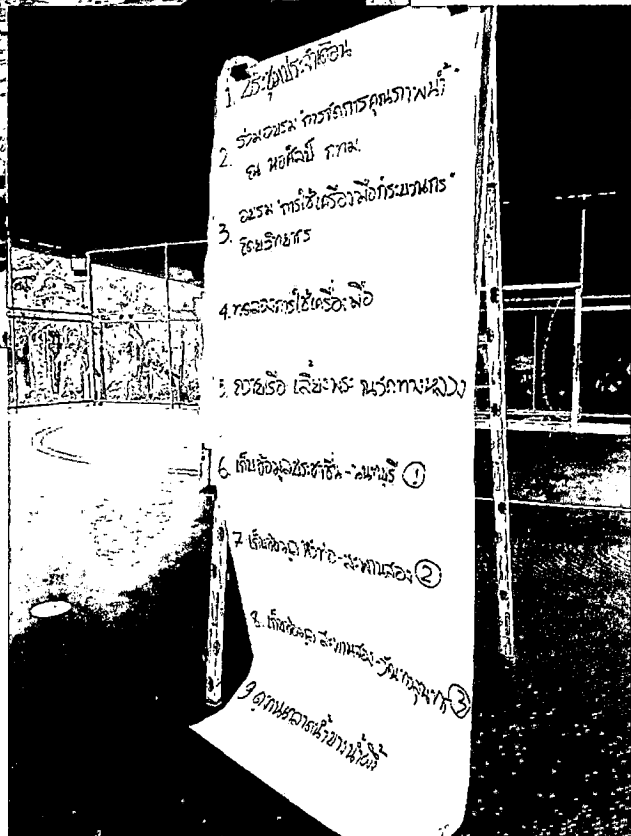

บรรยากาศการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลครั้งที่ 3

กิจกรรมทำบุญเลี้ยง
พระและถวายเรือที่วัด
ทางหลวง

วันที่ 14 มกราคม 2562 กับภารกิจที่ผ่านมา

● เอกสารอ้างอิง (Reference)

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท ชัคเชสมิเดีย จำกัด.
- เกษมสันต์ ชัยศิลป์. (2548). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิราลักษณ์ จงสถิตมัน. (2549). สังคมสงเคราะห์กลุ่มชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ : โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2549). การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธ์. (2546). สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2547). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- ศิริพงษ์ บุญถูก. (2544). การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุเทพ สุนทรเภสัช. (2540). ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย. เชียงใหม่ : บริษัท สำนักพิมพ์ โกลบอลวิชั่น จำกัด.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ มูลเมืองแสน. (2549). การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและระบบนิเวศน์จากการพัฒนาลุ่มน้ำท่าตอนกลาง กรณีศึกษาการสร้างประตูดักคูนน้ำหนองบึง ตำบลเชียงสือ อำเภอโพธาราม แก้ว จังหวัดสกลนคร. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิรุฬห์ ศิริทองคำ. (2559). การจัดการแหล่งน้ำสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยีน คงสุข. กระบวนการเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงของคุณภาพน้ำห้วยเสนงตอนล่าง ตำบลค้อโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- คะนิง นาวงษ์. (2545). เครือข่ายอนุรักษ์แม่น้ำปิง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Boissevain and Mitchell, 1973 อ้างถึงในกรมการพัฒนาชุมชน, 2547
- <http://www.nectec.or.th/pub/it-digest/20060801-v3no15/20060801-v3no15.html>
- <http://www.techweb.com/wire/191900624http://thairuralnet.org/sna>